

# Nationella strategin för friluftsliv 2030

Statsrådets principbeslut

STATSRÅDETS PUBLIKATIONER 2022:39

[vn.fi/sv](https://vn.fi/sv)



VALTIONEUVOSTO  
STATSRÅDET

Statsrådets publikationer 2022:39

# Nationell strategi för friluftsliv 2030

## Statsrådets principbeslut

Statsrådet Helsingfors 2022

**Julkaisujen jakelu**

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston  
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-  
arkivet Valto

[julkaisut.valtioneuvosto.fi](http://julkaisut.valtioneuvosto.fi)

**Julkaisumyynti**

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston  
verkkokirjakauppa**

Statsrådets  
nätbokhandel

[vnjulkaisumyynti.fi](http://vnjulkaisumyynti.fi)

**LUONNON  
VIRKISTYSKÄYTÖN  
STRATEGIA**

Statsrådet  
Miljöministeriet

This publication is copyrighted. You may download, display and print it for Your own personal use. Commercial use is prohibited.

ISBN pdf: 978-952-383-839-0

ISSN pdf: 2490-0966

Layout: Statsrådets förvaltningsenhet, publikationsverksamheten

Helsingfors 2022

## Nationella strategin för friluftsliv 2030

### Statsrådets principbeslut

---

#### Statsrådets publikationer 2022:39

**Utgivare** Statsrådet

---

**Utarbetad av** Miljöministeriet

**Språk** svenska

**Sidantal**

116

---

#### Referat

Friluftsliv är viktigt för finländarna. Av den vuxna befolkningen brukar 96 procent röra sig i naturen. En fortsättning på denna långa tradition är ingen självklarhet. I framtiden kommer bland annat klimatförändringen, urbaniseringen, åldrandet och invandringen att innebära utmaningar för användningen av naturen för rekreatiönsändamål.

Syftet med strategin, som sträcker sig till 2030, är att hjälpa medborgarna att må bättre, i deras kontakt med naturen och när det gäller att sätta värde på den. Visionen är att satsa på en användning av naturen för rekreatiönsändamål som nationell framgångsfaktor, att näraturens värde höjs i beslutsfattandet och att allt fler hittar ett lämpligt sätt att röra sig i naturen. På detta sätt ska befolkningens hälsa och välbefinnande förbättras.

De strategiska målen är näraturens tillgänglighet, främjande av hälsa och välfärd, värnande om naturens hållbarhet vid rekreation, identifiering av resurser och samarbete samt mångsidig användning av naturen för rekreatiönsändamål. Utifrån dessa har man utarbetat riktlinjer som beskriver de ytterligare åtgärder som behövs för att uppnå visionen. Det samordningsorgan som ska tillsättas organiserar genomförandet och uppföljningen av strategin.

Den för första gången utarbetade nationella strategin för friluftsliv är en del av statsminister Marins regeringsprogram. Strategin har beretts på bred bas och på ett inkluderande sätt med stöd av sakkunniga inom förvaltningen och vid myndigheter, forskningsinstitut och organisationer. På en webbenkät som på förhand sänts till medborgarna kom det in 8074 svar.

**Nyckelord** natur, naturtjänster, naturrelation, friluftsliv, rekreatiönsanvändning, strategier

---

**ISBN PDF** 978-952-383-839-0

**ISSN PDF**

2490-0966

**Projektnummer** YM050:00/2020

---

**URN-adress** <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-839-0>

---

## Kansallinen luonnon virkistyskäytön strategia 2030 Valtioneuvoston periaatepäätös

### Valtioneuvoston julkaisu 2022:39

**Julkaisija** Valtioneuvosto

**Yhteisötekijä** Ympäristöministeriö

**Kieli** svenska

**Sivumäärä**

116

### Tiivistelmä

Luonnon virkistyskäyttö on suomalaisille tärkeää. Aikuisväestöstä ulkoilee säännöllisesti 96 %. Vahvan perinteen jatkuminen ei ole itsestäänselvyys. Muun muassa ilmastonmuutos, kaupungistuminen, ikääntyminen ja maahanmuutto haastavat jatkossa luonnossa liikkumista.

Vuoteen 2030 ulottuvan strategian missiona on auttaa kansalaisia voimaan paremmin, yhteydessä luontoon ja sitä arvostaen. Visiona on panostaa luonnon virkistyskäyttöön kansallisena menestystekijänä, lähiluonnon nousu arvoonsa päätöksenteossa ja että yhä useampi löytää itselleen sopivan tavan liikkua luonnossa. Näin väestön terveys ja hyvinvointi parantuvat.

Strategisiksi tavoitteiksi on määritelty lähiluonnon saavutettavuus, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, luonnon kestävyys vaaliminen virkistyskäytössä, voimavarojen tunnistaminen ja yhteistyö sekä luonnon virkistyskäytön monimuotoisuus. Näiden pohjalta on laadittu toimintalinjaukset, jotka kuvastavat tarvittavia lisätoimia vision saavuttamiseksi. Perustettava koordinaatioelin organisoii strategian toimeenpanoa ja seuranta.

Ensimmäistä kertaa laadittu kansallinen luonnon virkistyskäytön strategia on osa pääministeri Marinin hallituksen ohjelmaa. Se on valmisteltu laajapohjaisesti ja osallistavasti hallinnon, viranomaisten, tutkimuslaitosten ja järjestöjen asiantuntijoiden tuella. Kansalaisille ennakolta suunnattuun verkkokyselyyn saatiin 8074 vastausta.

**Asiasanat** luonto, luontopalvelut, luontosuhde, ulkoilu, virkistyskäyttö, strategiat

**ISBN PDF** 978-952-383-839-0

**Hankenumero** YM050:00/2020

**ISSN PDF**

2490-0966

**Julkaisun osoite** <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-839-0>

## National Nature Recreation Strategy 2030

### Government resolution

---

**Publications of the Finnish Government 2022:39****Publisher** Finnish Government**Group author** Ministry of the Environment**Language** Swedish**Pages**

116

**Abstract**

The possibility to use nature for recreation is highly important for Finns. As many as 96% of the adult population engage in outdoor activities regularly. However, it is not self-evident that this strong tradition will continue. In future, trends such as climate change, urbanisation, ageing and immigration will pose challenges to outdoor activities.

The mission of the strategy that extends until 2030 is to help people feel better, in connection to nature and with true appreciation for it. The vision is to focus on nature recreation as a national success factor and enhance the value of nearby natural environments in decision-making, and that growing numbers of people will find suitable ways to enjoy outdoor activities. This will improve the population's health and wellbeing.

The strategic objectives are access to nearby natural environments, promotion of health and wellbeing, ensuring sustainability in nature recreation, identification of resources and cooperation, and diversity of nature recreation. Based on these, policy outlines have been prepared that describe the additional measures needed to fulfil the vision. The new coordination body will organise the implementation and monitoring of the strategy.

This first National Nature Recreation Strategy is part of the Programme of Prime Minister Sanna Marin's Government. It was prepared in extensive cooperation as an inclusive process among the government bodies, various authorities, research institutes and NGOs. The survey conducted in advance brought in a total of 8,074 responses from private citizens.

**Keywords** nature, nature services, nature relationship, outdoor recreation, recreational use, strategies**ISBN PDF** 978-952-383-839-0**ISSN PDF**

2490-0966

**Project number** YM050:00/2020**URN address** <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-839-0>

---

## Našuvnnalaš luonddu áhpásmahttinanu strategiija 2030

### Stáhtaráđi prinsihppamearrádus

#### Stáhtaráđi almmustahttimat 2022:39

Almmustahti Stáhtaráđđi

Searvvušdahkki Stáhtaráđđi

Giella ruotagiella **Siidomearri** 116

#### Čoahkkáigeassu

Luonddu áhpásmahttinatnu lea suomelaččaide dehálaš. Rávis olbmui 96 % lihkadit olgun jeavddalaččat. Nana árbevieru joatkašuvvan ii leat iešalddes čielga ášši. Earret eará dálkkádatrievdan, gávpogiidda fárren, vuorasmuvvan ja sisafárren hástalit boahttevuodas luonddus lihkadeami.

Jahkái 2030 ollán strategiija miššuvdnan lea veahkehit riikkavuložiid veadjit buorebut, leat oktavuodas lundui ja atnit dan árvvus. Višuvdnan lea deattuhit luonddu áhpásmahttinanu našuvnnalaš menestusdahkkin, lagašluonddu badjáneapmi dan árvui mearrádusdahkamis ja ahte ain eanet olbmot gávdnet alccesis vuogas vuogi lihkadit luonddus. Ná álbmoga dearvvašvuolta ja buresveadjin buorránit.

Strategalaš mihttomearrin leat meroštallan lagašluonddu fáhtehahttivuođa, dearvvašvuoda ja buresveadjima ovddideami, luonddu suvdilisvuoda gáhttema áhpásmahttinanus, resurssaid identifiserema ja ovttasbarggu ja luonddu áhpásmahttinanu mánggahámatvuoda. Dáid vuodul leat gárven doaibmalinnjemiid, mat govvidit dárbbalaš lassedoaimmaid višuvnna fáhtemii. Koordinašuvdnaorgána, mii vuodđuduvvo, organisere strategiija ollašuttima ja čuovvuma.

Vuostas geardde gárvvistuvvon našuvnnalaš luonddu áhpásmahttinanu strategiija lea oassi oaiveministtar Marin ráđđehusa prográmmas. Dat lea gárvvistuvvon viiddis vuoduin ja oassálasti vugiin hálddahasain, virgeoapmahaččaiguin, dutkanlágádusaiguin ja organisašuvnnaid áššedovdiiguin. Riikkavuložiidda oaivilduvvon neahttajearahallamis ožžo 8074 vástádusa.

Áššesánit luondu, luonddubálvalusat, luonddugaskavuolta, olgolihkadeapmi, áhpásmahttinatnu, strategijat

ISBN PDF 978-952-383-839-0

ISSN PDF 2490-0966

Fidnonummir YM050:00/2020

Almmustahttima <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-839-0>  
čujuhhus

# Innehåll

<b>Förord</b> .....	9
<b>1 Inledning</b> .....	10
1.1 Administrativ bakgrund och inledande av strategiarbetet .....	11
1.2 Strategins mål.....	15
<b>2 Friluftslivets nuläge</b> .....	17
2.1 Begrepp .....	17
2.2 Information om efterfrågan på friluftsliv .....	20
2.3 Möjligheter som friluftslivet erbjuder i Finland .....	27
2.4 Resursfördelning till friluftslivet .....	39
2.5 Aktörernas roller .....	41
2.6 Lagstiftning .....	43
2.7 Andra strategier och åtgärder som gäller friluftslivet .....	44
<b>3 Fördelar</b> .....	46
3.1 Hälsa och välbefinnande .....	47
3.2 Ekonomin och arbetslivet.....	49
3.3 Medborgarskap, kultur och gemenskap .....	52
3.4 Miljöns tillstånd och friluftslivets hållbarhet .....	53
<b>4 Framtidsutsikter</b> .....	55
4.1 Åldrande .....	56
4.2 Urbanisering.....	57
4.3 Immigration och integration.....	58
4.4 Ojämlighetsutvecklingen.....	59
4.5 Kommunernas förändrade roller.....	61
4.6 Klimatförändringen.....	61
4.7 Hållbar livsstil.....	65
<b>5 Mål och riktlinjer för verksamheten fram till 2030</b> .....	67
5.1 Mission.....	67
5.2 Vision .....	67
5.3 Strategiska mål .....	67
5.4 Riktlinjer .....	68



<b>6</b>	<b>Genomförande och uppföljning</b> .....	71
6.1	Fortsatt arbete och uppdatering av strategin .....	71
6.2	Uppföljning, mätare och indikatorer .....	71
6.3	Kommunikation.....	72
	<b>Källor</b> .....	114

## FÖRORD

Statsrådets principbeslut om en strategi för friluftsliv 2030 utgår från statsminister Marins regeringsprogram.

Den strategi som nu har slutförts är den första i sitt slag i Finland. Den ger en bakgrund till friluftslivets omfattning, aktörsfält, efterfrågan på det och möjligheter i Finland. Strategin har utarbetats i brett samarbete med centrala aktörer. Förutom sju ministerier har dessutom sakkunniga från Forststyrelsen, den övriga offentliga förvaltningen, forskningsinstitut, näringslivet och organisationer deltagit i arbetet. Även 8 074 medborgare, som svarade på webbenkäten, gav sina förslag och kommentarer.

Betydelsen av detta arbete samt dess aktualitet framhävs av friluftslivstrenden som förstärktes ytterligare under coronapandemin. Under de senaste åren har den närliggande naturen, friluftsområden och nationalparker haft besökarantal utan like, ställvis har det till och med uppstått trängsel. Samtidigt blev det uppenbart vilket värde friluftslivet och naturen har då distansarbete ökade.

Rekreation ute i friska luften mitt i vacker natur berör finländarna i stor omfattning. Enligt en riksomfattande inventering motionerar och rör sig 96 procent av den vuxna befolkningen i naturen. Vårt starka förhållande till naturen har en lång tradition och vi måste säkerställa att det bevaras också i framtiden.

Syftet med strategin är att främja friluftsliv och erbjuda så många som möjligt fördelarna med det, också ur folkhälsoperspektiv och samhällsekonomin synvinkel. Särskilt viktigt är det också enligt medborgarenkäten att ägna uppmärksamhet åt barn och unga, åldringar eller andra i utsatt ställning. Samtidigt ska vi ta hand om naturen, dess mångfald och bärkraft.

När vi lyckas öppnar vi nya vägar mot välbefinnande och en kontakt med naturen.

Emma Kari  
miljö- och klimatminister

# 1 Inledning

## Från grottmålningar till konkurrenskraft

Att vistas i naturen har alltid varit en del av människors liv i Finland. Bilder som har målats på strandklippor på stenåldern vittnar redan om förhållandet mellan människa och natur. I och med civilisationen skapade våra nationalkonstnärer förståelse av en finländskhet där naturen är starkt närvarande. Den urgamla allemansrätten erbjuder fortfarande finländarna sådana möjligheter att röra sig i naturen som hör till de mest omfattande i hela världen. Finländarna har länge varit ett naturfolk.

Friluftslivet kan anses ha börjat i och med industrialiseringen, då människorna fick mer fritid. Fram till dess hade människans liv och arbete i stort sett varit utomhus, då insamling av växter och jordbruk gav människan föda. Under de senaste dryga hundra åren kan man identifiera olika slags perioder i friluftslivet. Det förekom kareliansk beundran av landskap, små picknickutflykter till ängen, perioden med folkskidåkning, perioden då landskapsleder grundades, campingens gyllene år och tiden då stavgång och nya grenar uppstod. Förändringen fortsätter. Nu flyger frisbees i talldungen.

Betydelsen av rekreation i naturen på fritiden ökade i och med urbaniseringen. Också i Finland lämnades redan på 1700-talet parkområden mellan bebyggelsen i städerna. Det blev allt viktigare att vistas utomhus som motvikt till att man tillbringade mer tid inomhus. I dag rör sig i praktiken nästan alla finländare, 96 procent av den vuxna befolkningen, utomhus och tar därmed samtidigt hand om sin hälsa och sitt välbefinnande. Enligt Europeiska unionens Eurobarometer (2018)<sup>1</sup> är finländarna det folk som rör sig allra mest utomhus i Europeiska unionen. Det förekommer emellertid betydande skillnader i fråga om mängden friluftsliv, en del av befolkningen riskerar att lämnas utan fördelarna av en livsstil där friluftsliv ingår.

Samhällets framgång påverkas av hur det lyckas producera ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbara lösningar då världsekonomin, vardagslivet, teknologin och kulturen förändras. Friluftslivet kan vara en del av dessa lösningar, i synnerhet i Finland. Kontakten till naturen kan ses som en del av den förnyade förståelsen av välfärdssamhället. Samtidigt är det nödvändigt att granska verksamhetsmodellerna i den offentliga sektorn.

---

1 Special Eurobarometer 472 / 2018, European Commission

Ur ett ekonomiskt perspektiv medför friluftslivet även utmaningar. Att det under flera generationer inte har kostat något att röra sig i naturen kan ha skapat en illusion av självklarhet.

Under de senaste årtiondena har livsstilen förändrats i alla befolkningsgrupper så att den fysiska aktiviteten har minskat. Även om motion som hobby har ökat, är detta inte tillräckligt för att ersätta minskad aktivitet i vardagen. Den ökande förståelsen av kostnaderna för fysisk inaktivitet – enligt UKK-institutets beräkning 3,5 miljarder euro per år<sup>2</sup> – och förståelsen av den besparingspotential som förebyggande hälsa medför skapar förväntningar också på bedömningen av vilken nationalekonomisk betydelse friluftslivet har.

## 1.1 Administrativ bakgrund och inledande av strategiarbetet

Den administrativa utvecklingen av friluftslivet har en femtioårig historia i Finland. Kommittén för friluftsområden (Virkistysaluekomitea) gav sitt betänkande 1973 och lagen om friluftsliv stiftades samma år. Under 1988 fokuserade miljöministeriets arbetsgrupp för friluftslivsadministration på att utreda hur utomhusaktiviteter och annat friluftsliv kan främjas. Gruppen kom med förslag till arbetsfördelning och samarbete samt till statsfinansiering av kommunernas friluftsområden och friluftsleder. Här gjordes också så småningom framsteg vid millennieskiftet.

Under 2003–2012 utgjorde statsrådets principbeslut om ett program för utveckling av friluftsliv och naturturism, Ohjelma luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämiseksi (VILMAT),<sup>3</sup> ett strategiskt styrinstrument för den nationella politiken om friluftsliv. Utvecklingen av naturturism var en central prioritering, och samtidigt var målet att fördubbla arbetstillfällen i branschen. Under 2014 konstaterades att den största delen av programmets 29 målsättningar höll på att genomföras. Det visade sig emellertid vara utmanande att tydliggöra ansvarsområden. Därefter har man inte utarbetat något nytt nationellt program.

<sup>2</sup> *Räkningen för fysiskt inaktivitet stiger*-rapporten (på finska). Vasankari T, Kolu P, red. Räkningen för fysiskt inaktivitet stiger – kostnader för samhället på grund av fysiskt inaktivitet och dålig fysisk kondition. Publikationsserie för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 31/2018

<sup>3</sup> *Ohjelma luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämiseksi (VILMAT)*. Ympäristöministeriön julkaisuja, Suomen ympäristö 535/2002.

I utredningen Luonnon virkistyskäytön kansallisen koordinoinnin tarpeet ja toimijoiden roolit 4 som miljöministeriet lät genomföra under hösten 2018 uttrycktes en önskan om en starkare koordination av ministerierna för att utveckla friluftslivet. Det ansågs att friluftslivet behöver strategisk styrning, en vision och en helhetsbild. Samtidigt konstaterades att friluftslivet ska tas upp som ett tema i samhällsdebatten.

## Strategin för friluftslivet i regeringsprogrammet

I statsminister Marins regeringsprogram 10.12.2019 Ett inkluderande och kunnigt Finland – ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart samhälle fastställdes som mål att förutsättningarna för friluftaktiviteter och fysisk aktivitet i vardagen förbättras. Metoder är:

*”Uppförande av idrottsanläggningar stöds, det eftersatta underhållet minskas och energieffektiviteten förbättras. Antalet närliggande idrottsanläggningar och friluftsleder utökas och befintliga anläggningar och leder totalrenoveras. Man utökar utbudet av sådana närmiljöer som är centrala med tanke på barns, äldres och specialgruppers fysiska aktivitet i vardagen, exempelvis parker och grönområden. En nationell strategi för rekreation och fritidsanvändning utarbetas.”*

## Tillsättande av styrgrupp och arbetsgrupp

Miljö- och klimatminister Krista Mikkonen tillsatte 19.1.2021 styr- och arbetsgrupper för att utarbeta en nationell strategi för friluftsliv, utifrån vilken miljöministeriet utarbetar statsrådets principbeslut om friluftsliv.

Överdirektör Tarja Haaranen från miljöministeriet utsågs till styrgruppens ordförande och medlemmarna var representanter för följande instanser: kommunikationsministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, undervisnings- och kulturministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, arbets- och näringsministeriet, finansministeriet, miljöministeriet, NTM-centralerna, Kommunförbundet, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK rf, Forststyrelsens naturtjänster och Ulkoilufoorumi/Suomen Latu.

---

4 Luonnon virkistyskäytön kansallisen koordinoinnin tarpeet ja toimijoiden roolit (Kaskas Media / MM, opublicerad)

Specialsakkunnig Miliza Malmelin från miljöministeriet utsågs till arbetsgruppens ordförande och medlemmarna var representanter för följande instanser: kommunikationsministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, undervisnings- och kulturministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, arbets- och näringsministeriet, miljöministeriet och Forststyrelsen Naturtjänster.

Styrgruppen sammanträdde sex gånger och arbetsgruppen tio gånger. Specialsakkunnig Matti Nieminen från miljöministeriet var sekreterare. (Bilaga 1: Styrgruppens och arbetsgruppens medlemmar)

## Involvering: workshoppar, webbenkät och begäran om utlåtande

För att säkerställa en omfattande delaktighet ordnades i början av strategiarbetet under våren 2021 fem tematiska workshoppar. Genom workshopparna rådfrågades många olika intressentgrupper. Syftet med workshopparna var att lyfta fram olika teman som också behandlades i arbets- och styrgrupperna.

Workshopparnas teman var:

- Motions-/friluftslivsformer och verksamhetsmiljöer (11.2.2021)
- Målgrupper (18.2.2021)
- Hälsa, välbefinnande och ekonomi (4.3.2021)
- Aktörernas roller och administrativ organisering (8.4.2021)
- Framtiden (15.4.2021)

Workshopparna genomfördes på distans med stöd av Kaiku Helsinki, som var konsult för projektet, och sammanställningen från workshopparna behandlades i arbetsgruppen och styrgruppen. Bland annat forskare inom området, Sitra, THL och Forststyrelsens naturtjänster höll inledningsanföranden i workshopparna. Utifrån arbetet i workshopparna identifierades temaområden som ska tas upp i strategin och togs fram en mission och vision för strategin samt målsättningar. Dessa behandlades sedan i arbetsgruppen och styrgruppen.

En öppen webbenkät om friluftsliv ordnades i justitieministeriets Dinåst.fi-webbtjänst i april–maj. 8 074 personer svarade på enkäten. Majoriteten av respondenterna var privatpersoner och svaren omfattade väl hela Fastlandsfinland. Lite över 200 respondenter berättade att de samtidigt även representerar olika organisationer. I enkäten var det möjligt att ange upplevelser av och ge förslag till friluftslivet i Finland.

Enligt enkäten upplevs det att antalet friluftsområden och deras tillgänglighet är rätt bra i Finland, i anslutning till städer ansågs det finnas ett större behov av att trygga ett tillräckligt antal områden. Självbetjäningstjänster, fritt tillgängliga naturattraktioner och information om dem upplevdes vanligen som mer betydande än till exempel tjänster med fysiska möten och som ordnas aktivt.

Respondenterna ansåg att det viktigaste är att utveckla städernas och tätorternas närliggande skogar (72 % av respondenterna), naturskyddsområden och nationalparker (45 %) för rekreationsändamål.

Upprätthållande av friluftsleder (66 %) samt eldstäder och rastplatser (54 %) upplevdes som betydligt viktigare tjänster än olika slags utrustning och tjänster som tillhandahålls av människor. I fråga om eventuella framtida informationstjänster ansågs att kartapplikationer över friluftsleder och naturattraktioner (80 %) är de viktigaste.

Kommunerna ansågs kunna påverka allra mest tillgången till friluftsområden. Enligt respondenterna kan skötseln av denna uppgift klart förbättras.

Då respondenterna tillfrågades vilkas tillgång till naturen som särskilt bör underlättas, angavs barn och unga, personer som får rehabilitering och äldre människor som de viktigaste grupperna. En betydande del av respondenterna betonade emellertid i sina öppna svar att alla gruppers tillgång till naturen bör underlättas.

Enligt öppen feedback väckte skogar, bevarandet av friluftsområden, tryggheten av den biologiska mångfalden och naturen i närområdet mest diskussion, och samtidigt ville man säkerställa att naturupplevelser är tillgängliga för alla.

En remissbehandling ordnades om strategiutkastet 24.9–22.10.2021. Uttalanden begärdes av kommuner, landskap samt bland annat centrala ministerier, ämbetsverk och organisationer. Begäran om utlåtande publicerades också i den offentliga tjänsten Utlåtande.fi. 105 instanser gav utlåtanden och de gavs ut i statsrådets Projektfönster (Hankeikkuna). Strategiutkastet presenterades för Sametinget på ett möte 4.11.2021. Strategin preciserades och ändrades utifrån utlåtandefeedbacken. En sammanfattning av utlåtandena finns som bilaga till strategin.

(Bilaga 2: Workshoppar för strategin för friluftsliv och instanser som deltog i dem)

(Bilaga 7: Sammanfattning av utlåtanden)

## 1.2 Strategins mål

Strategiarbetets målsättning har varit att i samarbete med centrala aktörer ta fram en nationell strategi för olika förvaltningsområden för att främja friluftaktiviteter och friluftsliv. Strategin ska gälla fram till 2030 och den ska antas som statsrådets principbeslut.

Enligt ovan (1.1) nämnda arbete fastställdes som strategins **mission**:

Friluftsliv hjälper medborgare att må bättre. En starkare kontakt med naturen visar sig som uppskattning och främjar övergången till en mer hållbar och aktiv livsstil. Vi tar hand om naturen.

Som **vision** fastställdes:

Man satsar på att främja friluftsliv som en nationell framgångsfaktor. Naturen i närområdet värdesätts i beslutsfattandet. Allt fler har hittat ett sätt för aktiviteter och vistelse i naturen som passar dem själva. Befolkningens hälsa och välbefinnande har förbättrats.

Som **strategiska mål** fastställdes:

- Naturen i närområdet är tillgänglig
- Hälsa och välbefinnande främjas
- Man värnar om naturens hållbarhet i friluftslivet
- Identifiering av resurser och samarbete
- Friluftslivets mångfald

De strategiska målen presenteras närmare i kapitel 5.3. och de **riktlinjer** som genomför dem i kapitel 5.4.



Figur 1. Den nationella strategin för friluftsliv som helhet.



## 2 Friluftslivets nuläge

### 2.1 Begrepp

#### Vad avses med friluftsliv och fysiska aktiviteter utomhus?

I strategin utgör de definitioner som används i *Den riksomfattande inventeringen av rekreation i naturen (LVVI-uppföljningen)* och i *VirKein 2016–2018<sup>5</sup>-projektet* utgångspunkten för begreppen om för friluftsliv och uteliv/fysiska aktiviteter utomhus.

Enligt dessa källor avses med friluftsliv fysiska aktiviteter och vistelse på fritiden i rekreationssyften i naturlig miljö. Begreppet friluftsliv används när man betonar användningen av naturresurser, såsom skogar och vattendrag eller markanvändning, med andra ord att områden används i rekreationssyften.

Särskilt i talspråk används ofta uteliv eller fysiska aktiviteter utomhus som ett parallellt begrepp. Definitionen av uteliv eller fysiska aktiviteter utomhus härstammar från Kommitténs för friluftsområden (Virkestysaluekomitea) betänkande från 1973<sup>6</sup> där definitionen beskrivs enligt följande: 'Med uteliv avses i första hand att man rör sig utomhus (i naturen) till fots, med skidor, med cykel, med båt eller på ett med dessa jämförbart sätt i syfte att tillbringa fritid eller tillfällig vistelse, att bada, kortvarig camping, bär- och svampplockning, mete, sysslolöshet, och allmänna aktiviteter i naturen samt annan verksamhet som kan jämföras med dessa. Sådan verksamhet i naturen som syftar på att försörja sig (till exempel skogsarbetarens arbete i skogen) är inte uteliv eller friluftsliv.' (Fri översättning.)

Uteliv-begreppet används främst då man talar om att befolkningen använder sin fritid till rekreation i naturen och om fritidsaktiviteter i anknytning till detta. Uteliv hänvisar till människoorienterad granskning, vilket betyder att man kan tala om uteliv då man granskar befolkningens, en befolkningsgrupps eller en viss grups (båtförare, bärplockare osv.) utelivbeteende.

5 *Virkestyskäytön ja luontomatkailun kehittäminen* (VirKein 2016–2018)-projektet. Uudet keinot metsä- ja vesialueiden kestäväen virkestys- ja matkailukäytön kehittämiseksi ja turvaamiseksi. Virkein. (Luke, SYKE, Östra Finlands universitet 2016–2018)

6 Kommittébetänkande 1973:143

Sievänen och Neuvonen (2011)<sup>7</sup> sammanfattar begreppen så här:

‘Friluftsliv omfattar all vistelse som sker i syfte att tillbringa fritid i naturlig miljö och att röra sig till fots, med skidor, med cykel eller med motorfordon i syfte att motivera, beundra landskap, utföra fritidsaktiviteter i naturen, utflykter, camping, jakt, fritidsfiske, båtliv samt bär- och svampplockning till husbehov i rekreationssyftet. Även fritidsboende och turism, till den del som de har en anknytning till ovan nämnda rekreativaktiviteter, omfattas av begreppet friluftsliv. Därmed ingår i friluftsliv alla friluftaktiviteter som sker i naturen enligt allemansrätten och dessutom jakt samt en del av det fritidsfiske som lämnas utanför allemansrätten. Även motoriserade transporter i naturen såsom snöskoteråkning eller motorbåtssport är rekreativformer, liksom även beundran av landskap till exempel från en bil, ett utsiktstorn eller genom ett utsiktsfönster.

Med uteliv eller fysiska aktiviteter utomhus anses i första hand att man rör sig utomhus med muskelkraft på fritiden, såsom att gå, åka skidor, cykla, ro eller röra sig på annat jämförbart sätt. Uteliv innefattar även vistelse i naturen, allmänna naturaktiviteter samt annan hobbyverksamhet som kan jämföras med dessa och utförs utomhus på fritiden.’ (Fri översättning.)

Observera att Sievärens och Neuvonens definitioner inte ska förstås som uttömmande förteckningar som omfattar alla former av friluftsliv. Många rätt bekanta former av friluftsliv, såsom att simma eller rida, nämns inte, liksom inte heller många andra idrottsgrenar som sker i naturen såsom till exempel traillopning, orientering eller paddling. I LVVI-undersökningar har man identifierat och mätt över 80 olika friluftaktiviteter. Detta återspeglar väl vilken omfattande och varierande företeelse det är fråga om, och det är inte meningsfullt att i definitionerna inkludera förteckningar över alla former av friluftsliv, i synnerhet som det hela tiden uppstår nya sätt för rekreation i naturen.

Det är inte heller ändamålsenligt att begränsa synen på friluftsliv till att endast omfatta fritiden. Arbetsgemenskaper kan ordna utvecklings- eller rekreativdagar i naturen, varvid man hämtar nya krafter i naturen under arbetstid. Allt eftersom multilokalt arbete blir vanligare kan en kunskapsarbetare sitta på strandklippan och arbeta eller så hålls personalmöten under promenader i den närliggande skogen. Det uppstår en slags fusion av arbete och friluftsliv. Man kanske väljer en väg som går genom skogen när man tar sig till jobbet eller uträttar ärenden, så att man samtidigt kopplar av i naturen. Ofta rör sig barn och

---

7 Luonnon virkistyskäyttö (Sievänen, T & Neuvonen, M red., Metla 2011)

unga i naturen i närområdet under daghems- eller skoldagen, antingen fritt eller handlett. Även detta ska uppfattas som friluftsliv. Därmed kan man konstatera att friluftsliv huvudsakligen hör till fritiden, men inte enbart begränsar sig till den.

## Friluftsmiljö

Med friluftsliv- eller rekreationsmiljö avses sådan miljö där man kopplar av eller motionerar utomhus. De vanligaste friluftsmiljöerna utgör naturområden i närheten av den permanenta bostaden, friluftsområden eller skogar som är i ekonomibruk. Utanför hemorten utgörs de vanligaste friluftsmiljöerna av naturen nära fritidsbostäder, utflykts- och naturskyddsområden, vildmarksområden, vattenområden, samt stränder och skärgård. Många friluftsområden är kulturmiljöobjekt där mänsklig påverkan syns i form av byggnader, konstruktioner och fornminnen samt i hur naturen och landskapen har förändrats. Friluftsmiljön ska också ses som ett kontinuum som börjar med bebyggda parker och bakgårdar i städer och fortsätter till miljöer i naturtillstånd.

## Friluftsliv och naturturism

Naturturism definieras övergripande som turism där naturen är den främsta attraktionen (VirKein). Turism är verksamhet där människor reser till en plats utanför sin sedvanliga livsmiljö och vistas där oavbrutet i högst ett år för att tillbringa sin fritid, på grund av en affärsresa eller i annat syfte. Som turism räknas även bland annat dagsbesökares resor utanför hem- och arbetsorten. (Statistikcentralen 2021)<sup>8</sup>. I vid bemärkelse hör även naturturism till friluftslivet.

Samma åtgärder som främjar friluftsliv ur lokala invånares perspektiv stöder även utvecklingen av naturturismförhållanden för både inhemska och utländska resenärer. Utvecklingen av naturturism förutsätter dessutom satsningar också på andra områden inom turism såsom trafik-, inkvarterings- och restaurangverksamheten. Utvecklingen av förutsättningarna för turism behandlas övergripande i Finlands turismstrategi (arbets- och näringsministeriet, 2019)<sup>9</sup>.

<sup>8</sup> Finlands officiella statistik (FOS): Finländarnas resor [nätpublikation].

ISSN=1798-8837. Helsingfors: Statistikcentralen. [https://www.stat.fi/til/smat/kas\\_sv.html](https://www.stat.fi/til/smat/kas_sv.html)

<sup>9</sup> *Tillsammans blir det mer – hållbar tillväxt och förnyelse inom turismen i Finland: Finlands turismstrategi 2019–2028 och åtgärder 2019–2023*, Arbets- och näringsministeriets publikationer 2019:60

## 2.2 Information om efterfrågan på friluftsliv

Informationsresurser om friluftsliv och naturturism granskas med tanke på efterfrågan och utbud. Med **efterfrågan** avses allmänt naturanvändarens eller naturturistens verksamhet eller tillgodoseende av behov i den omgivande naturen eller i ett visst naturområde. Ur uppföljningssynvinkel eller statistisk synvinkel ligger tonvikten på den verksamhet som genomförs av friluftslivsidkare eller naturturister, och inte till exempel på det intresse som de visar för vissa objekt. Med **utbud** (kapitel 2.3) hänvisas till verksamhetsmiljöer, infrastruktur och tjänster som erbjuds av olika aktörer, stöder friluftsliv och naturturism och som sammantaget utgör friluftslivs- och naturturismmöjligheter för medborgarna.<sup>10</sup>

### Former av friluftsliv och dess popularitet

*Den riksomfattande inventeringen av rekreation i naturen*<sup>11</sup> (LVVI-uppföljningsundersökningar) är de mest centrala informationskällorna för att beskriva efterfrågan på friluftsliv hos den finländska befolkningen. Naturresursinstitutet och tidigare Skogsforskningsinstitutet har vart tionde år – nu för tredje gången – samlat information om finländarnas friluftaktiviteter, friluftsliv i närområden och efterfrågan på inhemsk naturturism. Information har samlats om deltagande i nästan 90 olika friluftaktiviteter samt antalet gånger som man vistas utomhus. Detta utgör ett värdefullt basmaterial för statistik över friluftaktiviteter. Insamlingen av information ger även uppföljningsinformation om hur friluftaktiviteterna förändras.

Enligt förhandsuppgifterna om den nyaste *riksomfattande inventeringen av rekreation i naturen (LVVI3, 2020–2021)* har<sup>12</sup> friluftslivet behållit sin popularitet i Finland. Enligt LVVI3-undersökningen deltar 96 procent av den vuxna befolkningen i friluftaktiviteter i genomsnitt 180 gånger per år. Beroende på beräkningsmetoden uppgår hela befolkningens friluftstillfällen till 600 miljoner–850 miljoner per år.

Den största andelen som deltar i friluftaktiviteter i Finland finns bland personer under 45 år. Det har skett en förändring under de senaste 20 åren: allt fler personer över 64 år deltar i friluftaktiviteter. Kvinnor (96,5 %) är något mer aktiva än män (95,0 %). Av de friluftstillfällen som sker i närmiljön sker över 60 procent i områden som ägs av kommunen, ofta

<sup>10</sup> *Utveckling av statistiken för naturrekreation och naturturism*, Publikationsserie för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 84/2017

<sup>11</sup> LVVI1 och LVVI2-uppföljningsundersökningar 2000 och 2010 Skogsforskningsinstitutet, 2020 Naturresursinstitutet. Materialinsamling: Statistikcentralen.

<sup>12</sup> LVVI3-undersökningen ges ut under våren 2022 (Naturresursinstitutet).

i närheten av hemmet, till exempel i friluftsområden som erbjuds av kommunerna, i stadsskogar samt i strand- och vattenområden. Under 2020 skedde cirka 8 procent av friluftslivet i närområdet i statliga områden och över 30 procent i andra områden, till exempel i privatägda land- och vattenområden.

Nästan hälften (46 %) av finländarna anger att de har gjort en flera dagar lång naturresa i hemlandet under det senaste året. Den vanligaste resan med övernattnings som sker i rekreationssyfte görs till en fritidsbostad.

Promenader, simning, cykling, bärplockning, stugliv och vistelse i naturen eller beundran av landskap är de populäraste sätten att tillbringa tid i naturen, och över hälften av personer mellan 15 och 80 år utför dessa aktiviteter. Den mest populära utomhushobbyn är promenader i naturen. 79 procent av finländarna promenerar i naturen och detta är den mest typiska aktiviteten i den närliggande naturen. Simning är den mest populära friluftaktiviteten i vattenmiljöer och 67 procent av den vuxna befolkningen badar i naturvatten.

Aktiviteter som gäller användning av naturresurser är en viktig del av friluftslivet. Bärplockning, svamplockning, fiske och jakt är exempel på former av vildmarksliv som har pågått i hundratals år i Finland. Bärplockning och svamplockning är fortfarande lika populärt: 57 procent av den vuxna befolkningen plockar bär och 40 procent svamp åtminstone en gång om året.

Utflykter har blivit mer populära under de senaste 20 åren: 37 procent anger att de har gjort en vandring eller utflykt som tar högst en dag (27 % under 2010 och 23 % under 2000). Allt fler finländare är intresserade av naturaktiviteter, till exempel av naturfotografering eller -målning, liksom även av frisbeegolf, ståpaddling och terräng- eller traillöpning.

Ökningen av distansarbete och -studier kan ha minskat den vanliga cyklingens popularitet. Å andra sidan har terrängcyklingens popularitet mer än fördubblats på 20 år: under 2020 hade 12 procent terrängcykling som hobby (8 % under 2010 och 5 % under 2000).

Andelen personer som deltar i längdskidåkning hade minskat i mätningen: under 2020 angav 30 procent att de har åkt längdskidor, när motsvarande siffra under 2010 var 42 procent och under 2000 40 procent. Under 2020 var snösituationen i södra Finland dålig. Å andra sidan ökade slalomåkningens och snowboardåkningens popularitet under 2020.

**Tabell 1.** LVVI3: granskning av resultat med tanke på antalet utövare. Befolkning mellan 15–80 år som deltar i friluftaktiviteter 4,1 miljoner.

Deltagande, aktivitet	Deltar, % population: 15–74-åringar	Deltar, % population: 15–74-åringar	Deltar, % population: 15–80-åringar	Uppskattning av antalet som deltog i aktiviteten under året 1	Uppskattning av antalet som deltog i aktiviteten under året 2	Uppskattning av antalet som deltog i aktiviteten under året 3
	LVVI1 2000	LVVI2 2010	LVVI3 2020	LVVI1 2000	LVVI2 2010	LVVI3 2020
<b>Vuxenbefolkning som deltar i friluftaktiviteter 15–74-åringar</b>	96,5	96,1	96,2 (15–74 år)	3 760 000	3 873 000	4 106 000
<b>Vuxenbefolkning som deltar i friluftaktiviteter 15–80-åringar</b>			95,8 (15–80 år)			
<b>Aktivitet</b>						
promenader	68	70	79	2 557 000	2 711 000	3 244 000
stavgång	-	28	20	-	1 084 000	821 000
cykling	55	55	52	2 068 000	2 130 000	2 135 000
terrängcykling	5	8	12	188 000	310 000	493 000
cykling (elcykel)	-	-	5	-	-	205 000
joggnig	16	31	33	602 000	1 201 000	1 355 000
trail- eller terränglöpning	-	-	18	-	-	739 000
aktiviteter med barnen i naturen	30	33	37	1 128 000	1 278 000	1 519 000
hundrastning	25	28	31	940 000	1 084 000	1 273 000
dagsutflykter	23	27	37	865 000	1 046 000	1 519 000
långpromenader eller vandring (inkl. natt)	8	10	12	301 000	387 000	493 000
camping, övernattning i naturen	8	13	14	301 000	503 000	575 000
simning i naturvatten	68	70	67	2 557 000	2 711 000	2 751 000
fiske <sup>(1)</sup>	46	44	33	1 730 000	1 704 000	1 355 000
jakt <sup>(2)</sup>	8	8	6	301 000	310 000	246 000
vedplockning/vedhuggning	30	42	30	1 128 000	1 627 000	1 232 000
skogsarbete på fritiden	10	16	12	376 000	620 000	493 000
naturvård (t.ex. ängar)	2	3	4	75 000	116 000	164 000
bärplockning	56	58	57	2 106 000	2 246 000	2 340 000
svampplockning	38	40	40	1 429 000	1 549 000	1 642 000

Deltagande, aktivitet	Deltar, % population: 15–74-åringar	Deltar, % population: 15–74-åringar	Deltar, % population: 15–80-åringar	Uppskattning av antalet som deltog i aktiviteten under året 1	Uppskattning av antalet som deltog i aktiviteten under året 2	Uppskattning av antalet som deltog i aktiviteten under året 3
	LVVI1 2000	LVVI2 2010	LVVI3 2020	LVVI1 2000	LVVI2 2010	LVVI3 2020
plockning av örter, blommor el.dyl.	17	24	23	639 000	930 000	944 000
beundran av sevärdheter i naturen	35	51	54	1 316 000	1 975 000	2 217 000
naturfotografering eller -målning	8	24	28	301 000	930 000	1 150 000
fågelskådning	14	22	24	526 000	852 000	985 000
stugliv <sup>3)</sup>	57	65	56	2 143 000	2 517 000	2 299 000
båtliv, paddling	47	49	42	1 767 000	1 898 000	1 725 000
rodd	35	37	29	1 316 000	1 433 000	1 191 000
paddling	5	10	11	188 000	387 000	452 000
ståpaddling	-	-	12	-	-	493 000
segling resebåt	3	4	3	113 000	155 000	123 000
strandliv, solning	37	65	56	1 391 000	2 517 000	2 299 000
picknick	30	36	40	1 128 000	1 394 000	1 642 000
terrängridning	2	4	3	75 000	155 000	123 000
orientering	4	5	6	150 000	194 000	246 000
klippklättring (inkl. bouldering 2020–)	1	2	3	38 000	77 000	123 000
golf <sup>4)</sup>	4	6	6	150 000	232 000	246 000
frisbeegolf	-	-	19	-	-	780 000
gruppträning i parken/naturen	-	-	4	-	-	164 000
guidade turer (avgiftsfria)	3	5	2	113 000	194 000	82 000
längdåkning	40	42	30	1 504 000	1 627 000	1 232 000
slalomåkning, snowboardåkning	16	17	14	602 000	658 000	575 000
långfärdsskridskoåkning	1	5	4	38 000	194 000	164 000
snöskoteråkning	10	10	6	376 000	387 000	246 000

- uppgift saknas, har inte mätts

<sup>1)</sup> Under 2018 fanns det i Finland 1,5 miljoner fritidsfiskare (alla åldersgrupper). Av finländarna utövade över en fjärdedel, dvs, 27 procent, fiske. [https://www.stat.fi/til/vakala/index\\_sv.html](https://www.stat.fi/til/vakala/index_sv.html)

<sup>2)</sup> Under 2020 betalade 310 074 jägare jaktvårdsavgift (Lukes Jaktstatistik). Cirka 203 000 av dem jagade. <http://stat.luke.fi/metsastys>

<sup>3)</sup> Enligt stugbarometern kan antalet personer som använder en fritidsbostad upprepade gånger uppskattas i Finland till 2,4–2,9 miljoner. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-237-7>

<sup>4)</sup> Antalet medlemmar i golfklubbar var 148 000 31.8.2020. <https://golf.fi/wp-content/uploads/2020/09/Suomen-Golfliiton-jasenmaara-2020.pdf>.



## Olika bakgrundsfaktorerers inverkan på friluftslivet

Bland annat ålder, bostadsort och utbildning påverkar hur sannolikt man kopplar av i naturen.

Naturrensursinstitutet har under 2020–2021 utrett som en del av LVVI3-undersökningen vilka friluftaktiviteter barn och unga deltar i. Vårdnadshavarna var det viktigaste sällskapet som barn (0–14 år) var ute med. Den största delen av barnen vistas utomhus varje dag. Deras viktigaste utomhusmiljöer var närliggande skogar, lekparkar och gårdar. Deras föräldrar anser att aktiviteter och vistelse i naturen är viktiga saker i barnets liv. Den största delen av föräldrarna upplever att det finns tillräckligt med områden som är lämpliga för friluftaktiviteter nära hemmet. Ofta påverkas valet av var man bosätter sig av hur lätt det är att ta sig ut i naturen.

För ungdomar (15–17 år) är gång- och cykelvägar, gator och skogar i närområdet de viktigaste miljöerna för friluftaktiviteter. Motion och fysiska aktiviteter, möjligheten att vara i fred och tidsfördriv med vänner är de viktigaste orsakerna för ungdomar att vara i naturen.

Enligt den tidigare LVVI2-undersökningen, som genomfördes 2010, framträder ensamstående särskilt i de äldre åldersgrupperna som en grupp som rör sig endast lite utomhus. Bland högutbildade deltar en större andel i friluftaktiviteter i naturen än bland lägre utbildade. Även sysselsättning har en inverkan på om man rör sig i naturen: bland arbetslösa är andelen människor som deltar i friluftaktiviteter mindre än bland förvärvsarbetande. Friluftaktiviteter i den närliggande omgivningen är vanligare bland åldringar och människor som bor på landsbygden. Allra vanligast är friluftaktiviteter i närmiljön bland unga medelålderskvinnor som bor på landsbygden. NaturreSOR görs mest av unga medelålderspersoner, högutbildade och personer som bor i storstäder. (Sievänen och Neuvonen 2011).

I Finland finns det uppskattningsvis cirka 700 000–750 000 människor som har fysiska (syn, hörsel, rörelseförmåga) och/eller kognitiva funktionsnedsättningar. Detta utgör cirka 15 procent av vår befolkning.<sup>13</sup> Denna grupp rör på sig mindre än den övriga befolkningen. Naturmiljöns betydelse som en plats för fysiska aktiviteter är central även för dem, men de behöver tillgängliga lösningar för att kunna röra sig i naturen. Tar man i beaktande även äldre personer som använder hjälpmedel samt barnfamiljer som har med sig barnvagn, betonas ytterligare vikten av tillgängliga naturområden.

---

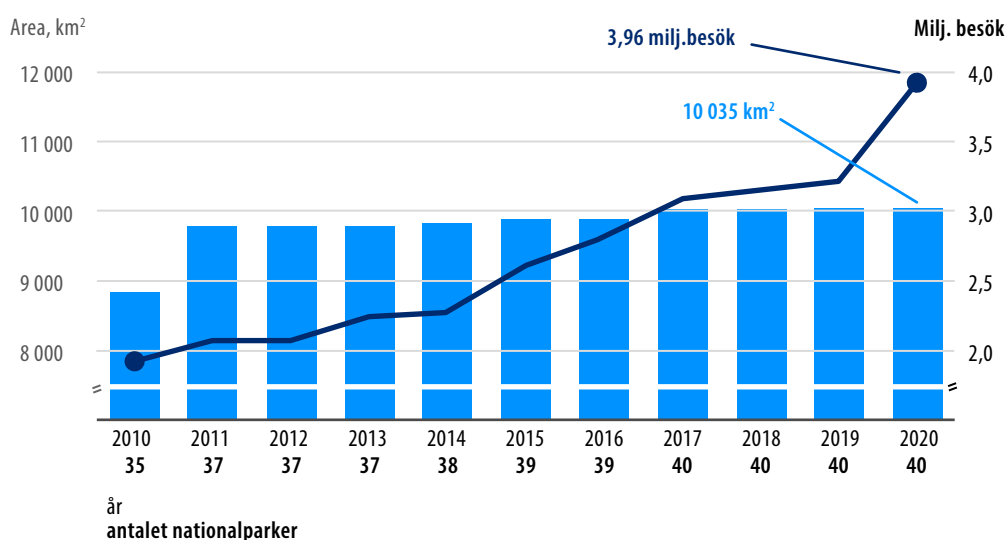
13 Finlands Paralympiska Kommitte och Statens idrottsråd i sina utlåtanden om strategiutkastet, 2021.

## Forststyrelsens besökaruppföljning i statens skydds- och strövområden

Forststyrelsens Naturtjänster har genomfört besökaruppföljning med enhetliga metoder i 20 år. Besökaruppföljningen består av ständig besökarräkning som ger uppgifter om besöksantalet och av besökarundersökningar som med jämna mellanrum ger närmare information om besökare i de mest centrala skydds- och strövområdena (63 områden). Uppföljningen visar att användningen har ökat i statens skydds- och strövområden och att efterfrågan har ökat allra mest i nationalparkerna. Under 2020 gjordes cirka 8,2 miljoner besök på statens skydds- och strövområden och av dessa nästan 4 miljoner i nationalparker. Majoriteten av besökarna är finländare. Till exempel utgjorde andelen utlänningar endast 7 procent av alla som besökte nationalparker under 2019, före coronapandemin. Enligt LVVI3-undersökningen hade 40 procent av finländarna besökt nationalparker i Finland under föregående år (majoriteten 1–2 gånger).

Av en trendanalys av nationalparkernas besökarundersökningar<sup>14</sup> framgår bland annat att andelen kvinnor har ökat under 20 år, och under de senaste åren har kvinnorna redan utgjort långt mer än hälften av alla besökare. Betydelsen av samvaro har ökat, men å andra sidan har även antalet personer som besöker nationalparker ensamma ökat. Under åren har naturupplevelsen, landskapen, avkoppling, att komma ifrån buller och föroreningar samt mentalt välbefinnande varit de viktigaste motiven till att besöka nationalparker.

Figur 2. Antalet besök i nationalparker 2010–2020.



14 Henna Konu, Marjo Neuvonen, Jarmo Mikkola, Liisa Kajala, Matti Tapaninen och Liisa Tyrväinen 2021: *Kansallispuistojen virkistyskäyttö 2000–2019*. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisu. Sarja A 236.

Bland aktiviteter har utflykter, promenader och naturobservation behållit sin popularitet. Till exempel har cyklingens och hundrastningens popularitet ökat. Traditionella aktivitetsformer, såsom svamplockning, bärplockning och simning har behållit sin ställning, men mångfalden av olika aktiviteter har ökat. Övernattning i naturen har ökat något. Populariteten har också en baksida. Även om besökartillfredsställelsen som helhet fortfarande är bra eller till och med har blivit bättre under en tjugoårsperiod, upplever besökarna även att de störningar som beror på antalet andra besökare eller deras beteende har ökat.

## Regionala besökaruppgifter

Även regionala aktörer såsom staden, kommuner eller kommunernas friluftsområdesföreningar använder olika metoder för att följa upp antalet besökare. På några få områden insamlas besökaruppgifter genom kontinuerlig besökaruppföljning, på andra områden har besökarundersökningar genomförts eller genomförs som engångsföreteelser. De flesta regionala aktörerna saknar emellertid systematisk information om antalet besökare på de friluftslivsområden som de administrerar, dvs. om den efterfrågan som riktas mot områdena.

## Coronans inverkan på ökningen av friluftslivet

Under coronaviruspandemin tilltog den naturtrend som redan pågick i Finland ytterligare. Den betydelse som naturaktiviteterna hade för det mentala välbefinnandet var uppenbar, då finländarna började vistas mer i grönområden och naturområden. Efter att idrottsanläggningar inomhus stängdes ner flyttade idrottsaktiviteter utomhus och då restauranger och barer var stängda samlades människor i parker och närliggande naturområden. Då distansarbete blev vanligare bodde många i sin fritidsbostad under en längre tid.

Den närliggande naturens betydelse ökade under covid-19-pandemin. Antalet besök i den närliggande naturen ökade under våren och sommaren 2020 i olika åldersgrupper. Man kunde emellertid se en ökning av antalet besök i den närliggande naturen under mätningensperioden redan före pandemin. Viktiga orsaker att vistas i naturen har varit att bibehålla den fysiska konditionen, uppleva lugn och tysthet, vackra landskap samt att återhämta sig från stress och koppla av.<sup>15</sup>

---

15 LVVI3-undersökningen ges ut under våren 2022 (Naturresursinstitutet).

Från och med våren 2020 var företeelsen mycket synlig också i medierna. Trängsel i populära natur- och friluftslivsområden ledde delvis till parkeringsproblem samt till att till exempel vindskydd, eldstäder och motionstrappor stängdes. Turismen ökade kraftigt i hemlandet efter att gränserna stängdes.

Enligt LVVI3-undersökningen hittade ungdomar och unga vuxna (15–24 år) under epidemin mer ofta än andra en ny naturaktivitet. I synnerhet upplevde personer som bor i städer att coronaviruspandemin hade påverkat deras upplevelser av friluftaktiviteter. Allt fler personer under 45 år berättade att de använder friluftsområden mångsidigare än tidigare.

Pandemins effekter syns även i en kraftigt ökad popularitet av statens skydds- och strövområden. Under 2020 gjordes nästan totalt 4 miljoner besök i nationalparker, vilket var 23 procent mer än 2019, och antalet besökare i statens alla skydds- och strövområden ökade med 17 procent jämfört med 2019. I januari–juli 2021 hade antalet besökare i nationalparker ökat ännu mer, med cirka 4 procent jämfört med samma period föregående år och med 25 procent jämfört med 2019.

## 2.3 Möjligheter som friluftslivet erbjuder i Finland

Tillgängliga områden och tjänster samt information som gör det lättare att hitta dem och som uppmuntrar till att använda dem spelar en avgörande roll för friluftslivet. Denna helhet utgör friluftslivsutbudet i Finland.

I Finland äger staten cirka en tredjedel av land- och vattenområdena. Resten ägs bland annat av kommuner, församlingar, föreningar, företag och privatpersoner. Över 90 procent av allt inlandsvatten i Finland är privatägt.

I Liiteri-databasen, som upprätthålls av Finlands miljöcentral, har det beräknats finnas totalt drygt 26,7 miljoner hektar friluftslivs- och grönområden (områden på mer än 1,5 hektar) i Finland. I temat för friluftslivs- och grönområden har man räknat in areal för områden som lämpar sig för friluftsliv utgående från CORINE-materialet från 2018 (<https://liiteri.ymparisto.fi/#>). I tolkningen av CORINE-materialet tas inte ställning till vilka områden som är avsedda, reserverade eller utrustade för friluftsliv. Antalet hektar är riktgivande.

En betydande del av områden som är tillgängliga för friluftsliv är skog. Privatägda skogar omfattar över 60 procent av skogsmarken i Finland. Privatägda skogar ligger främst i landets södra del i tillväxtområden med gynnsamma klimatförhållanden. Den största delen av privatägda skogar ägs av enskilda personer eller familjer och en mindre del av dödsbon och sammanslutningar. (Suomen metsätilastot 2018).<sup>16</sup>

## Allemansrätten

I Finland är det lättare att röra sig i naturen än i största delen av världen. I Finland ger den omfattande allemansrätten alla möjligheten att röra sig till fots, vistas, tillfälligt övernatta och använda en del naturprodukter på någon annans mark utan markägarens samtycke. Det är viktigt att komma ihåg att den som utnyttjar allemansrätten också omfattas av ansvar: man får inte orsaka markägaren, markanvändningen eller naturen mer än ringa skada.

I Finland omfattas cirka 96 procent av markområden av allemansrätten. En liten del av Finlands areal har tagits i särskilt bruk som har företräde framför allemansrätten; till exempel gårdsområden samt områden med odlings- eller produktionsverksamhet. En del bestämmelser som gäller naturvård, vägtrafik och nationellt försvar begränsar allemansrätten. Detta betyder att allemansrätten inte gäller som sådan i naturskyddsområden, såsom i nationalparker.

Det finns flera olika författningar bakom allemansrätten<sup>17</sup>. De mest centrala principerna för att utöva allemansrätten, såsom rörelsefrihet och jämlikhet, kommer från grundlagen. Grundlagen tryggar även hemfrid och egendomsskydd som är centrala med tanke på begränsningarna av allemansrätten. De förbehåll och begränsningar som gäller allemansrätten specificeras närmare i flera olika lagar. Bestämmelser som gäller allemansrätten finns bland annat i strafflagen, naturvårdslagen, sjötrafiklagen, terrängtrafiklagen och räddningslagen.

---

<sup>16</sup> *Suomen metsätilastot 2018*. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 30/2020: Suomalainen metsänomistaja 2020. Heimo Karppinen, Harri Hänninen och Paula Horne.

<sup>17</sup> *Jokamiehenoikeudet ja toimiminen toisen alueella*, Suomen ympäristö 30/2012 eller <https://www.ymparisto.fi/sv-fi/natur/allemansratten>

### **Allemansrätten tillåter dig att**

- röra dig utomhus till fots, på skidor, till häst eller med cykel utom på gårdsplaner och områden som tagits i särskilt bruk (till exempel åkrar som odlas och planteringar)
- tillfälligt vistas och övernatta på sådana platser där det också annars är tillåtet att röra sig
- plocka vilda bär, svampar och växter som inte är fridlysta
- meta och pimpla
- åka båt, simma och tvätta sig i vattendrag och gå på isen

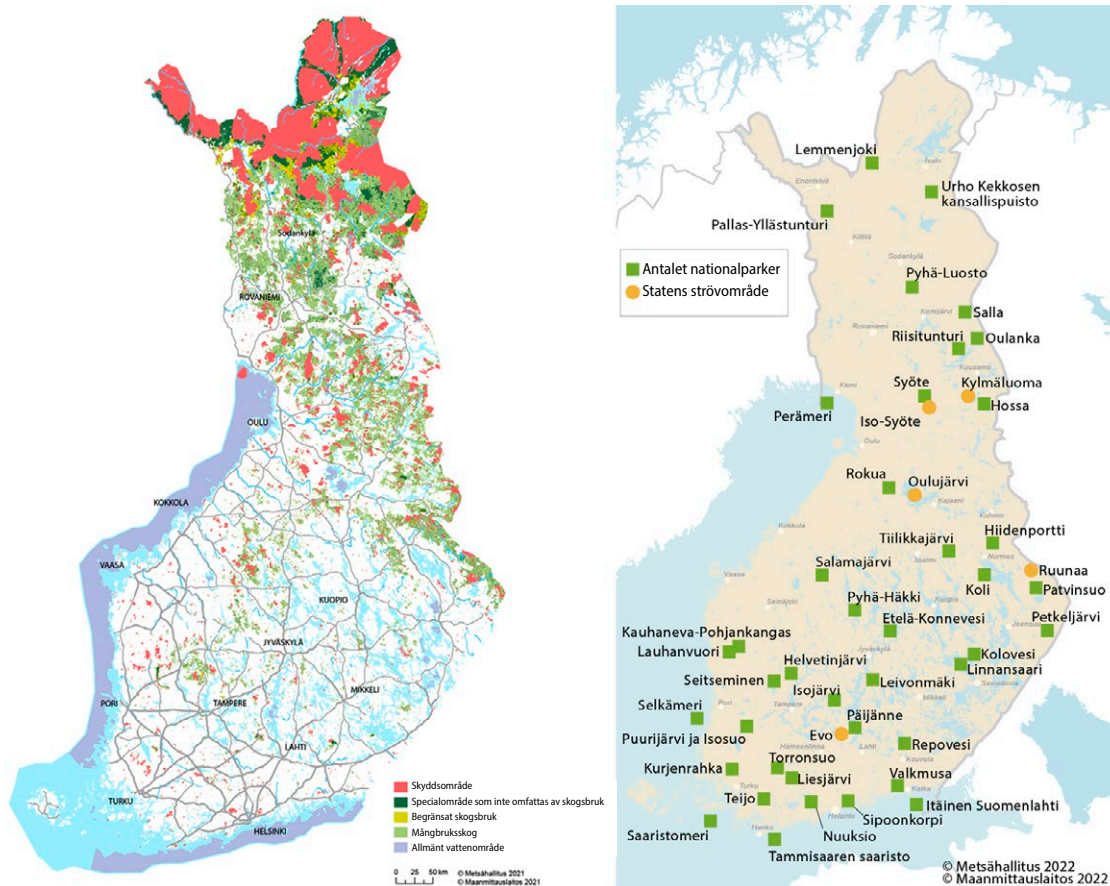
### **Allemansrätten tillåter dig inte att**

- störa eller orsaka olägenheter eller skador för andra människor eller naturen
- göra upp öppen eld på mark som ägs av någon annan
- störa fåglar och djur
- fälla eller skada träd
- ta mossor, lavar, jordmaterial eller träd
- störa hemfriden
- skräpa ner
- köra med motordrivna fordon i terrängen utan tillstånd av markägaren
- fiska och jaga utan vederbörligt tillstånd

## Statens mark- och vattenområden och deras servicestrukturer

I Finland äger staten cirka en tredjedel av land- och vattenområdena. Forststyrelsen förvaltar sammanlagt 12,6 miljoner hektar statsägda mark- och vattenområden.

**Figur 3.** Till vänster finns statens markområden och allmänna vattenområden (mörkblå). Till höger finns nätverket av nationalparker och statens strövområden.



**Tabell 2.** Statens markområden per hektar 2019.<sup>18</sup>

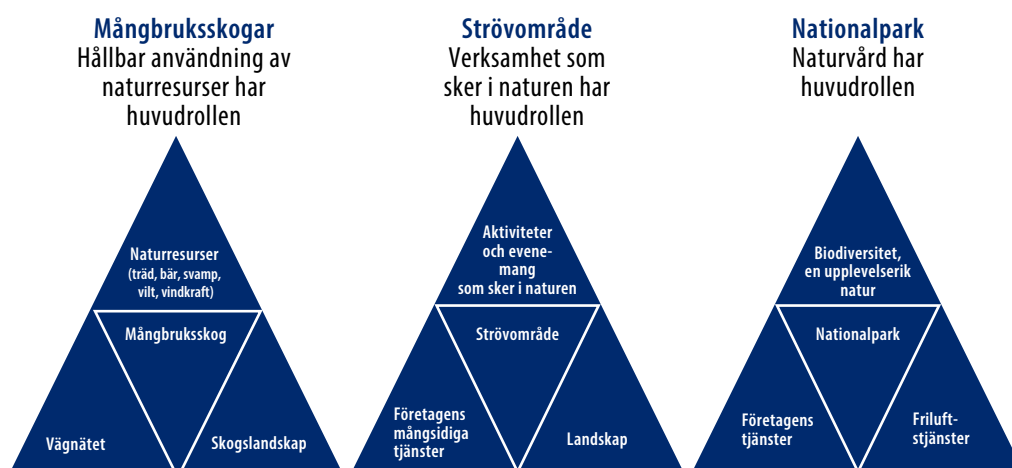
Markområden (31.12.2019)	Hektar (andel av markområden)
Total mark under förvaltning	9 143 000
Mångbruksskogar i ekonomibruk	4 881 000 (54 %)
Lagstadgade naturskyddsområden	1 778 000 (19 %)
Ödemarksområden	1 377 000 (15 %)
Skyddsprogram	382 000 (4 %)
Övriga specialområden	725 000 (8 %)

Staten svarar på medborgarnas efterfrågan på friluftsliv med ett mångsidigt utbudsnätverk som består av nationalparker, andra naturskyddsområden, statens strövområden, kulturavsobjekt och andra områden som har reserverats för friluftsliv genom Forststyrelsens eget beslut. Även de så kallade mångbruksskogarna, som Forststyrelsen använder för skogsbruk, har en viktig roll i att möjliggöra friluftsliv. I dessa skogar kan man förutom aktiviteter som sker med stöd av allemansrätten även utöva verksamhet som ofta inte är möjlig i naturskyddsområden (bland annat jakt samt uppförande av snöskoterspår och uppbyggnad av olika slags strukturer som främjar naturturism).

Strövområden kan inrättas på statens mark som är av avsevärd allmän betydelse för friluftaktiviteter. Lagen om friluftsliv fastställer att *'Inom sådant område skall skogsbruk, jakt och fiske ävensom annat nyttjande av jord- eller vattenområde ordnas så, att friluftslivets behov i tillräcklig utsträckning blir tillgodosedda. Inom renskötelsområdet skall särskild uppmärksamhet ägnas åt att renskötseln icke väsentligt försvåras'*. Statsrådet fattar beslut om inrättande av strövområden och grunderna för användning. I nuläget finns det fem statliga strövområden. Dessa är Kylmäluoma, Iso-Syöte, Ruunaa, Ule träsk och Evois. Inga nya strövområden har inrättats efter 1994. Bland de nuvarande nationalparkerna är Noux, Tykö och Hossa tidigare statliga strövområden.

<sup>18</sup> <https://www.metsa.fi/sv/jord-och-vatten/statens-mark-och-vattenomraden/>



**Figur 4.** Prioriteringar för statsmarkernas användningssyften.

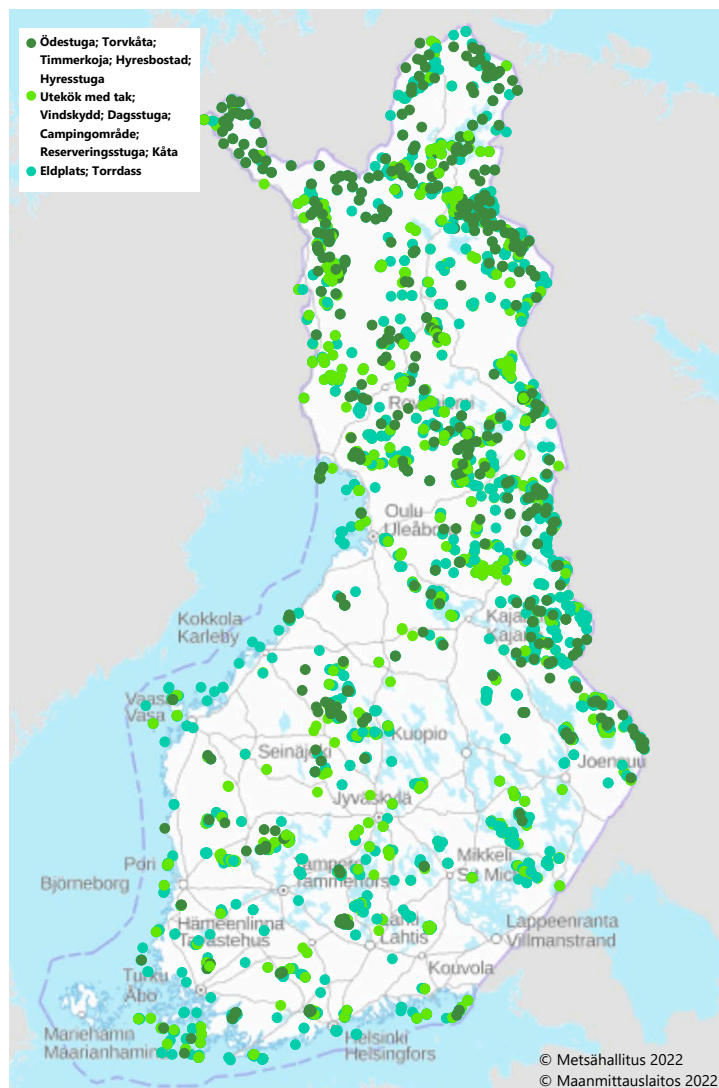
På statsmarker finns sammanlagt över 15 000 km olika slags leder. Till exempel finns det cirka 5 200 km friluftsleder och naturstigar. Av alla leder ligger 60 procent i områden som hör till jord- och skogsbruksministeriets förvaltningsområde, såsom i statens strövområden och mångbruksskogar, och 40 procent i områden som hör till miljöministeriets förvaltningsområde, såsom i nationalparker, naturparker och ödemarksområden.

**Tabell 3.** Leder i statsmarker i kilometer (situationen 10.9.2021)

Typ av led	Miljöministeriet	Jord- och skogsbruksministeriet	Totalt
Friluftsleder och naturstigar	3 406	1 760	5 166
Skidleder och -spår	1 131	937	2 068
Skoterspår och -leder	1 348	5 976	7 324
Båt- och vattenutfärdsleder	236	355	591
<b>Totalt</b>	<b>6 121</b>	<b>9 028</b>	<b>15 149</b>

På statsmarker finns det totalt 1 225 rastplatser som upprätthålls av Forststyrelsens Naturtjänster. 29 procent av dessa (357 st.) ligger i statens strövområden och mångbruksskogar och återstående 71 procent (868 st.) i nationalparker, naturparker och ödemarksområden. En rastplats är en servicehelhet som ligger i terrängen och till den hör till exempel en stuga eller eldstad inklusive vedbod och utedass. Ur användarens och underhållets synvinkel utgör rastplatsen en servicehelhet. Förutom rastplatser finns i statsmarker också ett stort antal enskilda tjänstestrukturer som till exempel eldstäder.

**Figur 5.** Rastplatser på statsmarker klassificerade enligt servicehelhetens viktigaste tjänst, t.ex. en ödestuga (situationen 10.9.2021).



## Lipas samlar information om kommunernas idrottsplatser i naturen

Lipas-systemet, som upprätthålls av idrotts- och hälsovetenskapliga fakulteten vid Jyväskylä universitet,<sup>19</sup> är ett centralt system som samlar information om idrottsplatser och idrottsplatser i naturen. Systemet används av kommunerna. I Lipas-databasen har information samlats om idrottsplatser i Finland i över 20 år. Systemet upprätthålls av idrotts- och hälsovetenskapliga fakulteten vid Jyväskylä universitet. Undervisnings- och kulturministeriet finansierar Lipas med understöd som ansöks varje år. Hantering av data sköts decentraliserat i samarbete med kommunernas idrottsväsenden.

Figur 6. Lipas-systemets centrala samarbetsinstanser.



I Lipas-systemet finns cirka 40 000 klassificerade idrottsplatser, friluftsleder och friluftsområden som öppna data. Geografiska uppgifter anges som punkter, leder eller områden. Personalen i kommunernas idrottsväsenden lagrar uppgifter om den egna kommunen i Lipas (fortlöpande underhåll). Andra ägare eller underhållare av idrottsplatser lagrar uppgifter om sina egna objekt (kommunernas friluftslivsföreningar, andra samfund). Lipas-teamet kontrollerar och kompletterar uppgifterna, särskilt för platser som är privatägda.

Uppgifter om nästan alla kommuner i Finland har uppdaterats i Lipas-systemet. Små kommuner har erbjudits hjälp för att uppdatera materialet. De kommunspecifika uppgifternas exakthet och aktualitet varierar emellertid mycket i Lipas-databasen. Uppgifterna för vissa kommuner kan vara mycket exakta och tillförlitliga, men samtidigt förekommer det brister i uppgifterna för andra kommuner. I synnerhet är mycket områdesdata till stora delar föråldrade. Därför kan man inte utifrån Lipas-systemet skapa en fullständigt aktuell situationsbild om utbudet av kommunernas friluftsområden och tjänster i anknytning till dem.

19 [www.lipas.fi](http://www.lipas.fi)

## Utbudet av vattenområden och fria stränder samt deras tillgänglighet

Finland är ett av världens mest vattenrika länder. I Finland finns det 56 000 sjöar med en yta större än en hektar, 36 800 km älvfåror, 336 000 km strandlinje och 76 000 öar med en yta större än ett halvt hektar. Vattenytan utgör totalt 87 014 km<sup>2</sup>, dvs. cirka 22 procent av den totala ytan.

Vattensporter, möjligheten att vistas vid vatten och möjligheten att ta med sig utrustning till vattensporter förutsätter sin egen infrastruktur såsom badstränder, bryggor, småbåtshamnar, sjösättningsramper, förtöjningsplatser, omklädningsrum, toalettutrymmen, ställen för sugtömning av septiktankar och parkeringsområden i närheten av dessa områden och tjänster.

Det viktiga med tanke på friluftsliv vid vatten är dessutom att det finns obebyggda, fria stränder. Strändernas kvalitet, åtkomlighet och tillgänglighet har betydelse för hur det är möjligt att bada eller vistas vid vatten i rekreationssyfte.

Trenden för bebyggda havsstränder under 2005–2017 har utretts i en uppföljningsstudie (2019) vid Åbo universitet, *Suomen merenrannikon rakennetut ja rakentamattomat rannat*<sup>20</sup>. På fastlandet och på öar med en yta större än en hektar var 48 procent av stränderna stängda och 52 procent öppna 2005. Andelen obebyggda stränder hade fram till 2018 minskat med 3 procent, dvs. antalet bebyggda stränder utgjorde 51 procent och obebyggda 49 procent. Ändringen av reservationsgraden för stränder var den största i Egentliga Finland och Nyland, där andelen bebyggda stränder hade ökat med 4 procent.

Med tanke på friluftsliv är i synnerhet långa, enhetliga obebyggda strandremsor viktiga. Dessa är typiska populära utflyktsmål där man vistas med stöd av allemansrätten. På fastlandskusten minskade antalet över 1 000 meter långa, obebyggda strandremsor mellan 2005 och 2018 med cirka 500 km. Ändringen var den största i Egentliga Finland där antalet långa strandremsor minskade med cirka 300 km. I Österbotten och Nyland var ändringen cirka 70 km och i sydöstra Finland cirka 23 km.

I undersökningen utreddes även strändernas tillgänglighet genom att räkna fria stränder med fast vägförbindelse och deras andel av alla fria stränder i området. Färje- och vägfärjeförbindelser beaktades inte. Trots nya broförbindelser minskade antalet obebyggda stränder med vägförbindelse med cirka 200 km i hela landet.

20 Uppföljningsstudien *Suomen merenrannikon rakennetut ja rakentamattomat rannat*, Åbo universitet, 2019. <https://www.merialuesuunnittelu.fi/wp-content/uploads/2019/12/Laurila-L.-Kalliola-R.-2019.-Suomen-merenrannikon-rakennetut-ja-rakentamattomat-rannat.pdf>

## Andra områden som är avsedda för friluftsliv

Förutom statens och kommunernas områdes- och tjänsteutbud underhålls områden eller destinationer som är avsedda för friluftsliv också av olika slags föreningar, stiftelser, sammanslutningar och privata markägare.

I Finland finns det åtta landskapsföreningar som fokuserar på friluftsområdesverksamhet och vars syfte är att trygga och utveckla friluftslivs- och utflyktsmöjligheterna i sitt verksamhetsområde samt att värna om naturens och landskapets särart i sitt landskap. För att främja friluftslivet köper eller hyr dessa föreningar områden eller skaffar nyttjanderätt till dem samt ansvarar för underhåll och uppförande av dem. Föreningarna är verksamma i landskapen i södra Finland och de äger cirka 2 000 hektar land och över 100 friluftsmål.<sup>21</sup>

I Finland finns det sju Unescos världsarv, varav sex är kulturarv och ett naturarv. I världsarvet i Kvarken utgör Kvarkens skärgård tillsammans med Höga Kusten i Sverige ett geologiskt världsarv som är gemensamt för två stater, och i det ingår både privata och statsägda områden. Administrationen och underhållet av världsarvet samt utvecklingen av friluftslivet koordineras av Forststyrelsen.

Till Unescos Global Geopark-nätverket hör i Finland tre objekt: Rokua, Lauhanvuori-Hämeen kangas och Saimen. Geoparkerna berättar historien om uppkomsten av landskapet i regionen och den förenar internationellt unika geologiska egenskaper, en värdefull levande natur samt kulturdrag och -arv som har utvecklats i växelverkan med dessa. Geoparkerna utgör områden som är betydande med tanke på friluftsliv och naturturism och man har bland annat satsat på leder, tjänster och miljöundervisning i dessa områden.

En nationalstadspark är en omfattande helhet som definieras i markanvändnings- och bygglagen och som ligger i stadsmiljö och har värdefulla kultur- och naturlandskap samt friluftsområden. Staden har förbundit sig till att bevara och underhålla dem. I Finland finns det tio nationalstadsparker.

---

21 <https://virkistys.info/se/>

## Om regionala skillnader: balans mellan utbud och efterfrågan

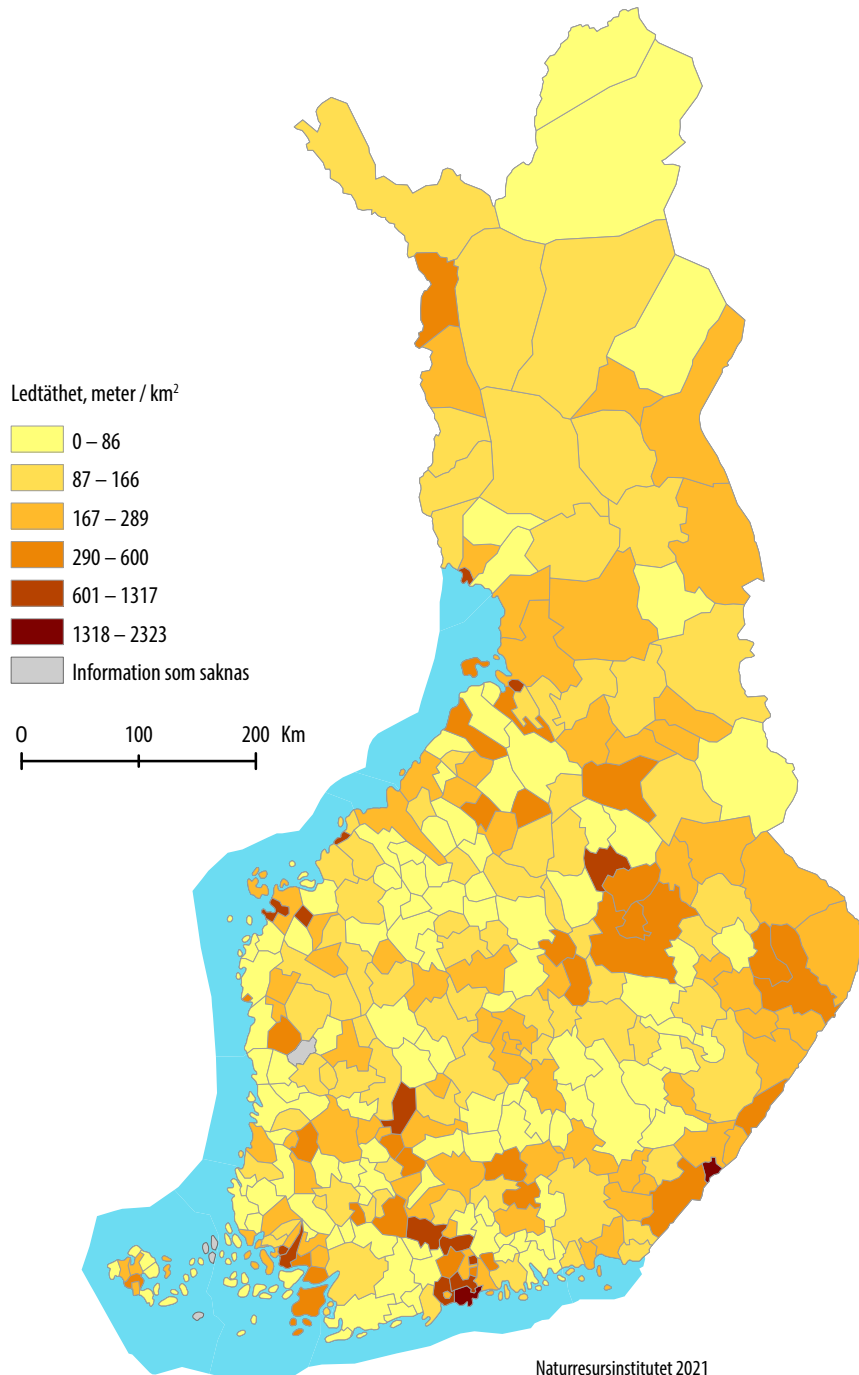
Vid bedömning av om det finns tillräckligt med friluftsmöjligheter bör även annat än antalet områden som är avsedda för och lämpar sig för friluftsliv eller antalet leder och tjänstestrukturer beaktas. Det skulle vara betydelsefullt att kunna erbjuda friluftslivsmöjligheter där det finns efterfrågan, dvs. var människor bor, rör sig och semestrar. Därmed har områden som är avsedda för friluftsliv i storstäder och nära bosättningscentrum en mycket stor betydelse, eftersom friluftsområden som ligger nära bebyggelse dagligen betjänar ett stort antal människor. Längre bort från befolkningskoncentrationer på landsbygden, i skärgården eller till exempel i Lappland består den största efterfrågan på friluftsliv i naturattraktioner av naturturister, dessutom är naturen en central fritidsmiljö för lokala invånare i avlägsna områden.

I Lipas-databasen över idrottsplatser finns cirka 53 400 km vandrings- och motionsleder, inklusive alla typer av leder som finns i Lipas: motionsspår, skidspår, gångstig/friluftsled, vandringsled, terrängcykelled, cykelled, snöskoterled, snöskoterspår, hästled, hundskidspår, paddlingsled och vattenutfärdsled. Siffran omfattar även snöskoterleder och -spår på statens markområden. Dessutom finns på statens markområden cirka 7 800 km vandrings-, båt- och skidleder som kommunerna till viss del har fört in i Lipas. Sammanfattat kan man bedöma att det i Finland finns totalt cirka 60 000 km friluftsliv- och vandringsleder som har förts in i olika system. Detta ger inte ännu en heltäckande översikt över utbudet av leder, eftersom Lipas saknar uppgifter om flera kommuners leder.

I följande karta beskrivs den sammanräknade tätheten för kommunernas friluftsliv- och motionsleder enligt uppgifterna i Lipas-databasen över idrottsplatser. Även om det underliggande materialet är riktgivande, utgör ledtätheten en grov allmän indikator över hur långt avstånd invånarna har till den närmaste friluftsliv- eller motionsleden. Vanligen är ledtätheten större i närheten av storstäder.

Under genomförandefasen för strategin för friluftsliv finns det anledning att ytterligare bearbeta och slå samman Lipas-databasens och Forststyrelsens uppgifter så att man får en mer detaljerad bild av friluftslivsutbudet samt balansen mellan utbud och efterfrågan.

**Figur 7.** Den sammanräknade tätheten för kommunernas friluftslivs- och motionsleder enligt uppgifterna i Lipas-databasen över idrottsplatser. På bilden saknas till största delen leder på statens markområden, förutom snöskoterleder och -spår. Uppgifterna i Lipas-databasen utgår från uppgifter som kommuner och andra ägare av idrottsplatser har matat in samt från det material som Jyväskylä universitets Lipas-administratörer har producerat. Det finns brister i uppgifternas omfattning, och därför är kartan riktgivande.



Naturresursinstitutet 2021  
 Ledmaterialkälla: Idrottsplatser Lipas.fi Jyväskylä universitet, 10/2021  
 Administrativa gränser: Lantmäteriverkets, kommunindelning 2/2021

## Utbudet av vägledningsinformation

Förekomsten av friluftsområden garanterar inte i sig att de används. Till utbudet kan man även räkna informationstjänster för dem som använder områdena.

Till exempel är Utinaturen.fi och Retkikartta.fi som upprätthålls av Forststyrelsens naturtjänster sådana informationstjänster på nationell nivå som är riktade till motionärer och friluftsmänniskor. De koncentrerar sig på statens områden, men Retkikartta.fi visar även andra leder och konstruktioner än sådana som finns på statens områden, till den del som uppgifterna har förts in i Lipas-databasen över idrottsplatser och om dataägaren har tillåtit att uppgifterna får synas.

Naturum erbjuder mångsidig information om naturen för sina besökare. De naturum (23) som förvaltas av Forststyrelsen leder besökarna till naturen med utställningar och erbjuder möjligheten att med hjälp av personalen hitta svar på frågor. Också en del kommuner och organisationer har naturum eller naturcentrum. Vildmarks- och naturguider tar årligen tusentals människor på utfärder. En del är yrkespersoner, andra åter amatörer och frivilliga i organisationer.

Nivån på den information som kommuner erbjuder sina invånare och besökare om destinationen varierar mycket. Många informationstjänster som i synnerhet större städer erbjuder om sina grönområden är väl utarbetade. I små kommuner begränsar ofta resurserna utbudet av information, även om man i kommunen skulle uppleva att naturen är en värdefull attraktion.

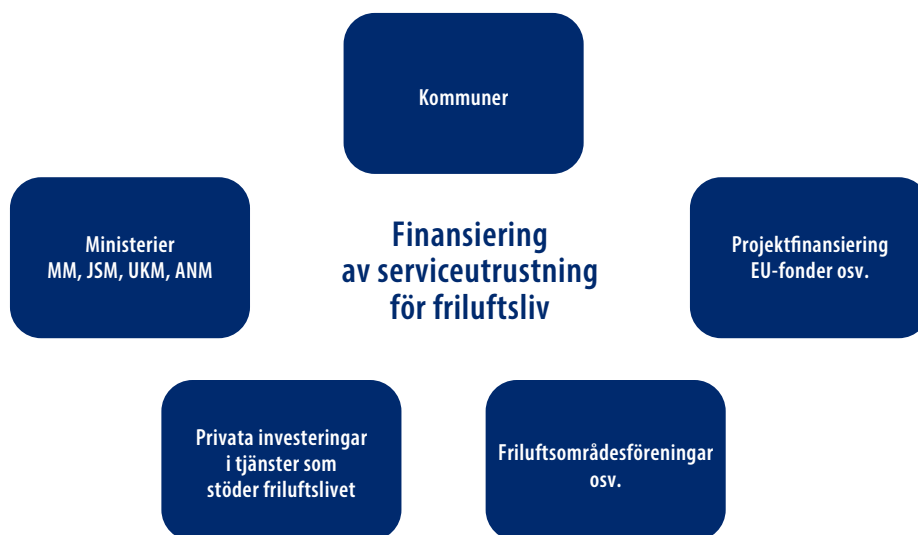
Organisationer, föreningar och även en del företag delar och upprätthåller information om naturattraktioner och idrottsmöjligheter, men även om möjligheter till aktiviteter i naturen. Många destinationsguider är lokala (naturattraktioner, kartor över skidspår, paddlingsleder och vattenvägar osv.). Guider publiceras i tryckta versioner och allt oftare på nätet. Presentation av naturattraktioner och aktiviteter genomförs även interaktivt med användarna på nätet.

Tills vidare finns det ingen sådan enhetlig friluftslivsdatatjänst om friluftslivsmöjligheter som skulle omfatta hela Finland.

## 2.4 Resursfördelning till friluftslivet

Underhåll och utveckling av friluftslivsförutsättningarna förutsätter ekonomiska satsningar såväl från statens som städernas och kommunernas budgetar. Även finansiering från föreningar och stiftelser samt annan privat finansiering har betydelse. Bilden nedan berättar genom ett exempel på serviceutrustning om ett komplext finansiellt fält.



**Figur 8.** Möjliggörare av finansiering av och resursfördelning till friluftslivets serviceutrustning.

Statlig finansiering för främjande av friluftsliv riktas via ministerier till exempel till friluftslivets servicestruktur och leder, främjande av företagsverksamhet, forskning, idrotts- och sportverksamhet och vissa understöd. Det totala statliga finansieringsbeloppet har inte utretts i detta arbete. I tabellen nedan syns jord- och skogsbruksministeriets samt miljöministeriets anslag till friluftslivsverksamhet i Forststyrelsens Naturtjänster under 2014–2020 samt andra finansieringskällor.

**Tabell 4.** Utgifter för friluftslivs- och turismändamål i Forststyrelsens naturtjänster (basfinansiering och särskilda finansieringar) under 2014–2020.

År	JSM milj. €	MM milj. €	Övriga finansierings- källor milj. €	TOTALT milj. €	JSM andel %	MM andel %	Övriga andel %
2014	4,28	16,86	10,92	32,06	13,4	52,6	34,1
2015	3,78	18,38	7,04	29,20	13,0	62,9	24,1
2016	3,70	18,78	7,36	29,84	12,4	62,9	24,7
2017	4,69	17,03	8,97	30,69	15,3	55,5	29,2
2018	4,66	19,25	9,15	33,06	14,1	58,2	27,7
2019	4,67	19,88	9,48	34,00	13,7	58,4	27,9
2020	4,01	36,32	8,42	48,74	8,2	74,5	17,3
<b>TOTALT</b>	<b>29,80</b>	<b>146,48</b>	<b>61,33</b>	<b>237,61</b>	<b>12,5</b>	<b>61,6</b>	<b>25,8</b>

Den finansiering till anläggning av idrottsplatser som beviljas av undervisnings- och kulturministeriet samt regionförvaltningsverken har under de senaste tio åren varierat mellan cirka 25 miljoner och cirka 44 miljoner euro. Majoriteten är kommunala projekt.<sup>22</sup> Bland projekten har det funnits några mindre naturmotionsprojekt.

Kommunerna finansierar flera slags åtgärder i sina områden bland annat genom tekniska väsendet, naturvård, anläggning av grönområden och anläggning av idrottsplatser. Anslag som kommunerna använder till att främja friluftsliv varierar betydligt. I en del områden betalar kommunerna till lokala friluftsområdesföreningar även en medlemsavgift som står i proportion till kommunens invånarantal.

Friluftslivet stöds även med olika projektfinansieringar. Till exempel Europeiska regionala utvecklingsfonden, landsbygds- och ekonomistöd, finansiering från landskapsförbund samt andra Europeiska unionens stöd har varit finansieringsinstrument.

I fråga om resurser och ekonomiska satsningar förblir helhetsbilden av friluftsliv ofullständig i denna strategi. Det är viktigt att sammanställa information, men detta skulle för sin del även kräva en separat utredning på grund av det finansiella fältets komplexitet.

## 2.5 Aktörernas roller

I Finland finns det många instanser som främjar friluftsliv. Förutom ovan beskrivna resursfördelning finns det också otaliga andra sätt att stödja detta. Nedan presenteras sådana roller. Instanser ur ett friluftslivsperspektiv presenteras närmare i bilaga 3.

### **Stöd för samt styrning och tillsyn av friluftsliv**

En del organisationer fokuserar på att stödja aktörer inom friluftslivet. Olika sätt att stödja detta är till exempel utveckling, samarbete eller finansiering. Också många myndigheter svarar för styrning, tillsyn och säkerhet. (Miljöministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, undervisnings- och kulturministeriet, arbets- och näringsministeriet, Forststyrelsens jakt- och fiskeövervakning, räddningsmyndigheter, polisen, Tukes, landskapsförbunden, Kommunförbundet osv.)

<sup>22</sup> *Idrottsverksamheten i statistikens ljus*. Grundläggande statistik från 2020. Undervisnings- och kulturministeriets publikationer: 2021:49. [https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163676/OKM\\_2021\\_49.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163676/OKM_2021_49.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

### **Tillhandahållande av forskningsinformation och statistik om friluftsliv**

Ju mer man vet om friluftslivet, desto bättre kan det utvecklas. Forskningsinformation och statistik utgör grunden för främjandet av friluftsliv. (Naturresursinstitutet, Finlands miljöcentral, Forststyrelsen, Lipas, m.fl.)

### **Stöd för uteliv och utflykter med hjälp av serviceutrustning och tjänster**

Det blir lättare att idka friluftsliv om det i naturen finns serviceutrustning för uteliv som stöder detta, såsom till exempel markerade leder, trappor, träspänger, vindskydd, eldstäder och bryggor. Förutom serviceutrustning för friluftsliv som finns i naturaobjekten är det även centralt att utflyktsmålen är åtkomliga, viktiga faktorer är bland annat vägnätet och parkeringsområden, säkerhet och tillgänglighet. Tillträdet till naturen underlättas också genom olika naturtjänster, såsom uthyrning av utrustning och handledd naturverksamhet. (Forststyrelsen, kommuner och städer, friluftsområdesföreningar, byaföreningar, naturtjänstföretag, Håll Skärgården Ren rf osv.)

### **Stärkande av medborgarnas förhållande till naturen**

Den tid som tillbringas i naturen är avgörande för hur förhållandet till naturen uppstår. Att lära sig färdigheter i att röra sig i naturen stärker förhållandet till naturen. Friluftsliv baserar sig på dessa varierande färdigheter som delvis förnyas med tiden (till exempel orientering, fysiska aktiviteter på vatten och is, plockning av naturens gåvor, segling, terrängcykling, långfärdsskridskoåkning osv.). Det starkare förhållandet till naturen kan leda till respekt för naturen och en hållbar livsstil. (Naturorganisationer, friluftslivs-, motions- och hobbyorganisationer, social- och hälsovårdens organisationer, natur- och miljöskolor, Forststyrelsen osv.)

### **Utflyktsrådgivning och vägledningskommunikation**

Det behövs förmedling av information till medborgarna så att tröskeln för att bege sig ut i naturen sänks. Att bege sig ut i naturen förutsätter planering och kunskaper särskilt för stadsbor. Man måste veta vart det lönar sig att bege sig och hur man rör sig där. Utan kunskaper kan det kännas svårt att röra sig i naturen, och andra fritidsaktiviteter kanske känns viktigare. De som tillbringar tid i naturattraktioner och använder naturtjänster ska få tillräckliga kunskaper om säkerhet, så att det är möjligt att planera vistelse i naturen och genomföra det tryggt. (Forststyrelsens webbtjänster Retkikartta.fi och Utinaturen.fi, företagens webbplatser såsom Retkipaikka.fi, kommuners och organisationers webbplatser, naturum, sjukvårdsdistrikt och välfärdsområden osv.)

### **Tillhandahållande av fritidsaktiviteter**

För många finländare innebär vistelse i naturen utövande av någon aktivitet. Friluftslivsorganisationer hjälper personer i alla åldrar att hitta sitt eget sätt att idka friluftsliv genom att erbjuda olika alternativ. (Suomen Latu, Finlands Scouter, 4H, otaliga andra ungdoms- och idrottsorganisationer, jakt- och fiskeorganisationer)

### **Friluftsmänniskors, naturens eller markägarnas intressebevakning**

Runt friluftslivet har det utvecklats en stödkonstruktion där organisationer övervakar att olika perspektiv beaktas. Samordning av dessa perspektiv är en del av friluftslivspolitikerna. (Finlands naturskyddsförbund, Suomen Latu, Ulkoilufoorumi, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK, Finlands jägarförbund, Centralförbundet för Fiskerihushållning osv.)

## **2.6 Lagstiftning**

Med lagar skapas en ram för friluftsliv. Friluftsliv påverkas av otaliga lagar, och det ligger flera olika författningar även bakom allemansrätten (se närmare 2.3).

Syftet med så kallad grundläggande miljörättighet i **grundlagen** är att trygga alla rätten till en hälsosam miljö samt möjligheten att påverka beslutsfattandet om den egna livsmiljön.

**Lagen om friluftsliv** innehåller allmänna bestämmelser om anläggande av campingplatser, statens strövområden och friluftsleder. Lagen innehåller inte bestämmelser som gäller främjande av uteliv och friluftsliv.

I **markanvändnings- och bygglagen** (MBL) föreskrivs om planläggning och markanvändningsplanering. Med tanke på utbudet av områden har lagen och dess riktlinjer en central ställning särskilt vid planläggningen i kommuner. Enligt regeringsprogrammet är de centrala målen för totalreformen av markanvändnings- och bygglagen trygga av den biologiska mångfalden, klimatneutralitet, smidigare byggande, kvalitet och digitalisering.

Med **naturvårdslagen** skyddas och bevaras naturens mångfald. Naturvårdslagen tillämpas på skyddet och vården av naturen och landskapet och med stöd av den kan man inrätta naturskyddsområden, till exempel nationalparker på statens markområden. De bestämmelser i naturvårdslagen som gäller fridlysning av arter gäller även områden som är i ekonomibruk.

I **vattenlagen** föreskrivs bland annat om rätten för alla att använda vattenområden, vilket gör det möjligt att utan att orsaka onödig skada, olägenhet eller störning simma och färdas och tillfälligt ankra i vattendrag. **Strafflagen** reglerar bland annat plockningen av vilda bär och andra naturprodukter på någon annans mark med stöd av allemansrätten.

Lagar med central betydelse för friluftslivet har sammanställts till en lista (Bilaga 5).

## 2.7 Andra strategier och åtgärder som gäller friluftslivet

Främjande av friluftslivet genomförs av flera ministerier. De mest centrala ministerierna har varit representerade i arbetsgruppen för strategiarbete. Varje förvaltningsområde närmar sig emellertid temat från lite olika infallsvinklar: arbets- och näringsministeriet med tanke på främjande av turism, social- och hälsovårdsministeriet med främjande av hälsa och välbefinnande som perspektiv, kommunikationsministeriet som en del av främjandet av gång- och cykeltrafik, jord- och skogsbruksministeriet med tanke på styrning av användningen av statens skogar och hållbar användning av naturresurser samt landsbygdens livskraft, miljöministeriet fokuserar på att värna om den biologiska mångfalden och friluftslivet och undervisnings- och kulturministeriet ser på detta som en del av främjande av idrott och motion.

Därmed har främjandet av friluftsliv fördelats på flera olika förvaltningsområden och inget förvaltningsområde har det övergripande ansvaret eller en styrande roll i förhållande till andra. I utredningen *Luonnon virkistyskäytön kansallisen koordinoinnin tarpeet ja toimijoiden roolit*<sup>23</sup>, som miljöministeriet lät genomföra under hösten 2018, lyfte särskilt aktörer i tredje sektorn fram oklarheten vad gäller det övergripande ansvaret och en önskan om att detta ska förtydligas. Man önskade att det skulle finnas en instans som svarar för helheten och utvecklingen av detta mångdimensionella arbetsområde.

Man kan se både utmaningar men också styrkor med en mångfacetterad grupp som främjar temat. I värsta fall tar ministeriernas åtgärder fältet i olika riktningar, i bästa fall skapas stark synergi genom olika åtgärder. Det är emellertid anmärkningsvärt att det för närvarande inte har inrättats någon samarbetsgrupp, ett råd eller motsvarande för att koordinera det riksomfattande arbetet som gäller friluftsliv.

Centralt med tanke på den aktuella nationella strategin för friluftsliv är att fokus läggs på att främja friluftsliv. Samtidigt är det emellertid viktigt att utnyttja element som finns i statsförvaltningens andra styrdokument som har tagits fram under de senaste åren: strategier, program eller motsvarande. På det sättet stärker strategierna varandra och det uppstår synergi.

<sup>23</sup> *Luonnon virkistyskäytön kansallisen koordinoinnin tarpeet ja toimijoiden roolit* (Kaskas Media / MM, opublicerad)

Andra statsförvaltningens styrdokument, som har identifierats som centrala för främjande av friluftslivet, presenteras kortfattat i bilagan. Man bör observera att utöver dessa finns det även andra statsförvaltningens styrdokument med en vagare koppling till temat. Dessutom finns det regionala, landskapsspecifika eller kommunspecifika strategier, redogörelser och program.

Följande statsförvaltningens styrdokument har identifierats som centrala för främjandet av friluftsliv. (Se närmare bilaga 4.)

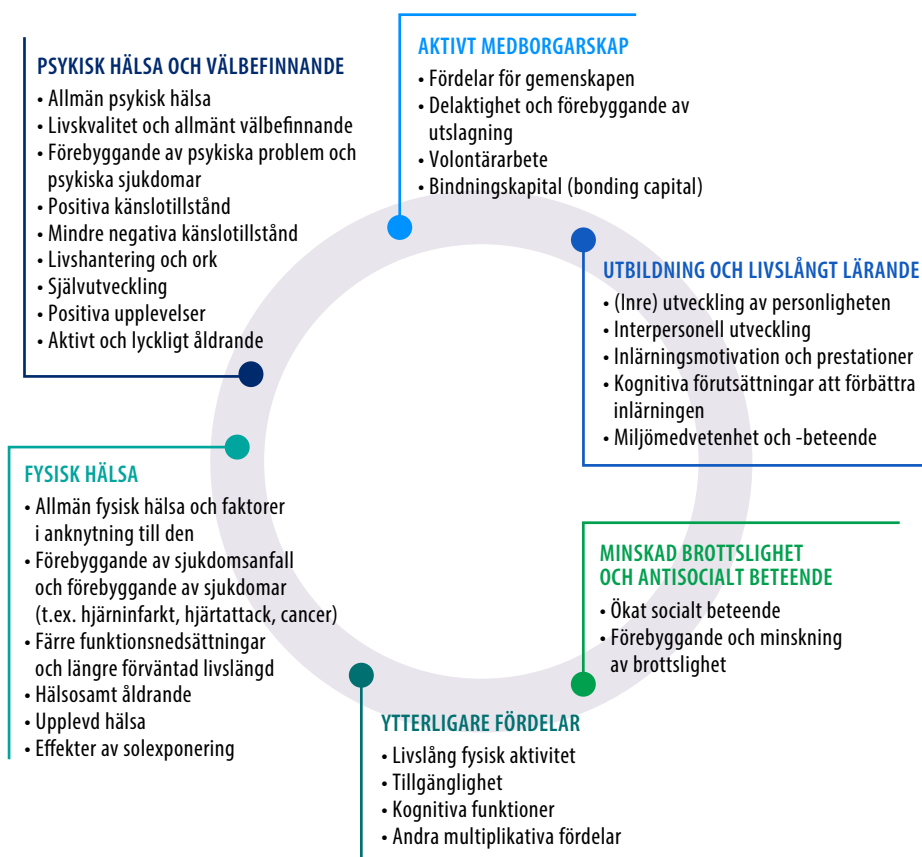
- Statsrådets redogörelse om idrottspolitiken 2018
- Den nationella skogsstrategin 2025 (2019)
- Principbeslutet om främjande av välfärd, hälsa och säkerhet 2030 (2020)
- Program för att främja gång och cykling (2018)
- Finlands turismstrategi för 2019–2028
- Den nationella strategin för biologisk mångfald
- Programmet för utveckling av landsbygden i Fastlandsfinland och den kommande CAP-planen
- Landsbygdspolitiskt helhetsprogram
- Utvecklingsstrategi för fritidsfisket (2019)

## 3 Fördelar

### Skäl att främja friluftsliv

Fördelarna med friluftsliv kan bedömas med tanke på såväl hälsa och välbefinnande som ekonomin. I denna strategi är syftet att granska fördelarna med friluftsliv också med tanke på medborgarskap, kultur och miljön.

I projektet *The Benefits of Outdoor Sports for Society* (2002–2017)<sup>24</sup>, som finansierats av Europeiska unionen, listades baserat på forskning över 200 fördelar med uteliv. Fördelarna identifierades mångsidigt både individuellt och med tanke på samhället:



24 *The Benefits of Outdoor Sports for Society* (BOSS, 2002–2017, <https://outdoorsportsbenefits.eu/>). European Network of Outdoor Sports.

### 3.1 Hälsa och välbefinnande

Naturen ger hälsofördelar genom många olika faktorer och mekanismer. I Finland har man undersökt vilka effekter friluftsliv har på människors välbefinnande och hälsa, en grön boendemiljös hälsofördelar samt vilka psykologiska och fysiologiska effekter kortvariga besök i naturen har.<sup>25</sup> Som centrala fördelar har man framlagt återhämtning från stress, fysisk aktivitet (naturen lockar till att motionera), starkare immunförsvar och hantering av sociala kontakter (möjlighet till umgänge eller att vara ensam). En tvärvetenskaplig finländsk forskargrupp bedömde att naturen har en betydande potential i att främja folkhälsan. Enligt gruppen är evidensen för naturens positiva effekter på humöret rätt stark.<sup>26</sup>

Den kliniska undersökningen om långvariga hälsoeffekter är fortfarande bristfällig. I fråga om immunförsvaret har man fått lovande resultat till exempel om betydelsen av gröna gårdar vid daghem och den kontakt med naturen som dessa främjar.

Man vet att exponering för grönområden i barndomen har positiva effekter i vuxen ålder. I en dansk undersökning utreddes vilken betydelse grönområden har för att minska risken för psykiska störningar. Enligt resultatet har barn som i sin barndom växer upp med mindre grönområden i närheten senare i livet en upp till 55 procent större risk att insjukna i en psykisk störning.<sup>27</sup>

Angående skogens hälsofördelar behövs det mer forskningsdata till exempel om effektens varaktighet efter ett besök i naturen, dos-responssambandet, individuella skillnader och hälsofördelarnas långsiktiga effekter enligt en representant för THL.<sup>28</sup>

25 *Luonto lähelle ja terveydeksi – Ekosysteemipalvelut ja ihmisen terveys Argumenta-hankkeen (2013–2014) tulokset ja toimenpidesuosituksset*. Finlands miljöcentral 2014. file:///C:/Users/03185426/Downloads/SYKEra\_35\_2014.pdf

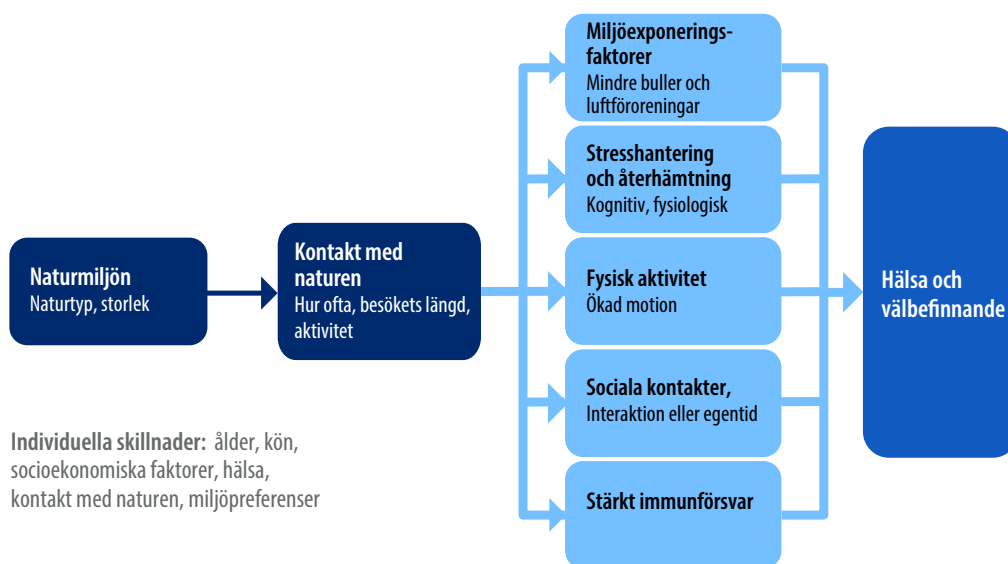
26 Tyrväinen L, Lankia T, Sipilä R, Komulainen J. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim, 2018;134(13):1397–403, <https://www.duodecimlehti.fi/xmedia/duo/duo14421.pdf>

27 *Elämänmittainen lähivihreäpolku. Tietopaketti lähiluonnon hyvinvointivaikutuksista*. Miljöministeriet och Finlands miljöcentral 2020. Engemann, K. m.fl. 2019. Residential green space in childhood is associated with lower risk of psychiatric disorders from adolescence into adulthood. PNAS 116, ss. 5188–5193.

28 THL:s ledande sakkunnige Tuulia Rotko i sitt öppningsanförande vid en workshop om friluftslivsstrategin 18.2.2021



**Figur 9.** Möjliga verkningmekanismer för naturens välbefinnande- och hälsofördelar (Luke / Tyrväinen m.fl. 2018, bearbetad Hartig m.fl. 2014).



Lösningar som utgår från rekreation i naturen används ställvis inom hälsovården och de har sin plats i olika friskvårds- och träningscenter samt i företagsvärldens och den tredje-sektorns tjänster. Friluftsliv har tills vidare inte definierats i vårt officiella hälsovårdssystem som God medicinsk praxis-rekommendationer.

Majoriteten av befolkningen motionerar alldeles för lite med tanke på deras hälsa. Här har naturen och i synnerhet den närliggande naturen en viktig betydelse. 36 procent av fysisk aktivitet under fritiden sker i naturen<sup>29</sup>. I naturen utövas många slags motionsformer som stöder hälsan samt aktiv idrott. Skogen erbjuder från vår till höst förhållanden bland annat för traillöpning, terrängcykling och orientering. Naturvatten används till exempel till simning, ståpaddling eller paddling. På vintern kan man till exempel åka pulka, skidor eller långfärdsskridskor.

<sup>29</sup> Statens idrottsråd 2021. Statens idrottsråds utlåtande om strategin för friluftsliv

I Finland utreddes gröna miljöers förmåga att främja fysisk aktivitet i *NaturMove-projektet* som genomfördes av Naturresursinstitutet och Institutet för hälsa och välfärd (2016–2018).<sup>30</sup> Projektet avslöjade att en kort distans till ett åtminstone medelstort (25–150 ha) grönområde är en faktor som ökar fysisk aktivitet i naturen. De kvalitetsfaktorer som uppskattas av invånarna – bra stigar och leder, vackra landskap, en skogskänsla och tysthet – finns däremot speciellt i omfattande naturområden (över 150 ha).

## 3.2 Ekonomin och arbetslivet

Ett ökat friluftsliv medför inkomster och arbetstillfällen. Kunskaperna om friluftslivets samhällsekonomiska fördelar är ännu ofullständiga.

Som jämförelse kan nämnas att ekonomiska kostnader för fysisk inaktivitet har bedömts beräkningsmässigt. Enligt UKK-institutets utredning<sup>31</sup> uppgår de direkta kostnaderna för fysisk inaktivitet årligen till 3,5 miljarder euro och då även indirekta kostnader beaktas till 7,5 miljarder euro. Om man genom motion med låg tröskel och vistelse i naturen skulle kunna minska hälsovårdens kostnader med bara en tiondedel, skulle de ekonomiska effekterna vara betydande.

Förutom ur ett nationalekonomiskt perspektiv kan fördelarna med friluftsliv granskas också på nivån för den enskilda medborgarens ekonomi. I Finland har man alltid utnyttjat det som naturen ger. Bärplockning, svampplockning, plockning av vilda örter, mete och pimpling kompletterar kosten gratis. För dem som fiskar eller jagar aktivt kan hållbart utnyttjande av dessa naturprodukter också vara ekonomiskt betydelsefullt. Förutom att plockning av naturprodukter, fiske och jakt ger mat erbjuder de även upplevelser. Naturen erbjuder överhuvudtaget utmärkta möjligheter att skaffa sig upplevelser och näring för sinnet gratis eller till rätt låga kostnader.

30 *NatureMove 'Naturmiljöer som främjare av fysisk aktivitet i Finland'*-projektet. Naturresursinstitutet & THL 2016–2018.

31 *Räkningen för fysiskt inaktivitet stiger*-rapporten (på finska). Vasankari T, Kolu P, red. Räkningen för fysiskt inaktivitet stiger – kostnader för samhället på grund av fysiskt inaktivitet och dålig fysisk kondition. Publikationsserie för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 31/2018

## Konsekvenser för sysselsättningen och ekonomin

Friluftslivets sysselsättningseffekter har utvecklats särskilt kring naturturism. I Finland bygger turismen i synnerhet utanför stadsområdena i stor utsträckning på naturens dragningskraft. Turismens effekter på ekonomin och sysselsättningen är regionalt betydande och turismnäringen har i någon mån även kunnat ersätta traditionella näringar på landsbygden.

Turismens betydelse för Finlands samhällsekonomi har ökat under de senaste åren innan coronapandemin förändrade situationen. Baserat på satelliträkenskaperna för turismen för 2019 utgjorde turismens andel av Finlands bruttonationalprodukt cirka 2,7 procent<sup>32</sup>. Under 2019 uppgick den samlade efterfrågan som turism åstadkom i euro till 16,3 miljarder euro. Av detta utgjorde utländsk efterfrågan på turism 5,3 miljarder och inhemsk efterfrågan på turism 11 miljarder euro. I turistnäringen arbetade cirka 154 000 personer, dvs. 5,8 procent av alla sysselsatta i Finland.

Forststyrelsen samarbetar med hundratals turistföretag i olika delar av Finland. Dessa företag är verksamma på statens mark- och vattenområden och använder i sin verksamhet utelivsstrukturer som upprätthålls av Forststyrelsen och kommunicerar om naturattraktioner tillsammans med Forststyrelsen. Företagens och den offentliga sektorns tjänster utgör en helhet och producerar mervärde för kunder och målområden.

Fiskare och jägare som anländer till statens områden medför ekonomiska fördelar för det område som de har valt som sitt reseobjekt. Årligen säljs cirka 150 000 fiske- och jakttillstånd. Jägarnas och fiskarnas kassaflöden går med tanke på balansering av den regionala ekonomin i en fördelaktig riktning såsom till Lappland, Kajanaland, Norra Österbotten och Norra Karelen. En euro som investeras i Forststyrelsens fiske- och jakttillstånd genererar cirka 10 euro för det landskap som är destination, och varje jaktområde ger närområdet i genomsnitt 1,5 arbetstillfällen. I Fastlandsfinland finns det nästan 800 företag som är verksamma inom vildmarksturism, och deras sammanlagda årliga omsättning är nästan 35 miljarder euro och den direkta sysselsättningseffekten cirka 1 440 personer.<sup>33</sup>

Även friluftsliv i skydds- och strövområden skapar betydande lokalekonomiska effekter. Forststyrelsens Naturtjänster utreder årligen de lokalekonomiska effekter som uppstår utgående från hur besökarna i nationalparkerna, statens strövområden samt

32 *Matkailutilinpito – Matkailun talous- ja työllisyysvaikutukset 2018–2019*. Visit Finland Tutkimuksia. Business Finland, Visit Finland Helsinki 2021

33 *Företagsverksamhet inom vilt och fiske – aktuell status och utvecklingsförutsättningar*. Publikationsserie för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 40/2018. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/160877>

skyddsområden med stor betydelse för turism använder pengar. Under 2019 uppgick den lokalekonomiska totala effekten för besökarnas penninganvändning i dessa 63 objekt till 322 miljoner euro och sysselsättningseffekten var 2 593 årsverken.

De mest betydande inkomsteffekterna på grund av nationalparksbesökarnas penninganvändning uppstod under år 2019 i Pallas-Yllästunturi (63,1 milj. €), Urho Kekkonens (40,5 milj. €), Koli (19,5 milj. €), Oulanka (18,2 milj. €) och Pyhä-Luosto (15,3 milj. €) nationalparker. Det finns anledning att separat observera att dessa effekter uppstår i områden där förutsättningarna för näringslivet är rätt utmanande.

Enligt Statistikcentralens uppskattning sysselsätter naturturism och friluftsliv cirka 33 800 personer i Finland, vilket är tio procent av hela bioekonomins sysselsättning (Tyrväinen m.fl. 2018).<sup>34</sup>

Utelivstrenden har också lett till en tillväxt i försäljningen av friluftslivs- och utflyktskläder och -utrustning. Fritidsförsäljningen har ökat med 9,1 procent per år och försäljningen av friluftsutrustning med 15,8 procent jämfört med tiden före coronan (januari–oktober 2021)<sup>35</sup>. Friluftsutrustningsbranschen utvecklas mot försäljning av tjänster och upplevelser (uthyrning, utbildning, guidning) och en plattformsekonomi.

## Värdering av friluftslivstjänsternas fördelar

Friluftslivstjänsternas ekonomiska värde har också utretts genom metoder för värdering av marknadslösa fördelar. Det har frågats hur mycket människor skulle vara beredda att betala för en produkt, tjänst eller till exempel för en förändring av miljöns kvalitet.

Värderingsforskning möjliggör jämförelse av kostnader som uppstår för upprätthållande av tjänster och de fördelar som uppstår på områden som reserverats för friluftsliv, vilket kan ge mer information för markanvändningsbeslut. Det är möjligt att i samband med planläggnings- och byggnationsbeslut bedöma hur byggnation påverkar stadsbornas uteliv, friluftsliv i den närliggande naturen och livskvalitet.

<sup>34</sup> Miten kehittää luonnon virkitys- ja matkailukäyttöä Suomessa? Statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet. Policy Brief 2/2018.

<sup>35</sup> Muoti- och urheilukauppa ry. undersökningsstatistik (muntligt uttalande Kankaanpää 7.12.2021 och meddelande 12.10.2021)

Värdet av antalet friluftstillfällen har räknats med resekostnadsmetoden utifrån antalet besök och besökens resekostnader.<sup>36</sup> Enligt undersökningen Lankia m.fl. (2015)<sup>37</sup> är värdet av friluftstillfällen i närområdet 2–7 euro per besök. I landskapen uppskattades värdet av friluftstillfällen i närområdet i genomsnitt till 138 miljoner euro per år. Värdet var högst i Nyland (över 550 miljoner euro).

Nationalparksbesökarna har uppskattat att de hälso- och välbefinnandefördelar som de får av besöken är värda cirka 100 euro per besök. 100 euro är medianen för svaren, dvs. det mittersta värdet. Utifrån detta kan man riktgivande bedöma att värdet av de hälsoeffekter som alla de personer som under 2020 besökte nationalparkerna i Finland är cirka 396 miljoner euro.<sup>38</sup>

### 3.3 Medborgarskap, kultur och gemenskap

Naturen förenar finländarna. Att vistas i naturen har länge varit en del av vårt kollektiva medvetande och ett gemensamt samtalsämne. Finländskhet är inte ett statistiskt tillstånd utan något som förändras med tiden. Vistelse i naturen har möjligheten att också i framtiden vara en del av finländskheten och det kan utgöra ett verktyg för integration också för nykomlingar.

Enligt den brittiska etnografen Anthony D. Smith innebär nationella identiteter upprätthållandet och en ständig omdefiniering av sådana värderingar, symboler, minnen, myter och traditionella modeller som utgör ett arv som är utmärkande för nationen och som dess individer identifierar sig med. Enligt Smiths tänkesätt är en ständig förändring av den nationella identiteten central<sup>39</sup>.

I Finland har naturen tidigare lyfts fram till exempel i folklore, konst och kommunernas vapen. I Finlands industriella historia betonas utnyttjande av skogar. Friluftslivet stöder sig mycket på gamla seder och färdigheter som utgör en grund för vistelse i naturen. Dessa är en del av ett levande arv som överförs från en generation till en annan.

36 Tyrväinen & Väänänen 1998, Tyrväinen 1999, Ovaskainen m.fl. 1992, 2001, Huhtala & Pouta 2008, Juutinen m.fl. 2011, Mäntymaa m.fl. 2021.

37 Lankia, T. 2020 <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/311912>

38 <https://www.metsa.fi/sv/rekreation-i-naturen/valfard-fran-naturen/halsa-fran-naturen/halsofordelar-med-nationalparkerna/>

39 Smith Anthony D. *National identity* (1991), University of Nevada Press.

Finland antog Unescos konvention om skydd av det immateriella kulturarvet 2013. Syftet med konventionen är att främja värnande om det levande immateriella kulturarvet, respekt för gemenskapers, grupper och individers immateriella kulturarv samt öka medvetenheten om det immateriella kulturarvets betydelse. I Unescos konvention ingår även uppgörande av listor över det immateriella kulturarvet. Det har föreslagits att finländarnas förhållande till skogen och allemansrätten ska tas upp på Unescos internationella lista över immateriellt levande kulturarv. På den nationella listan över immateriellt kulturarv finns det sammanlagt 64 kulturarv, bland annat allemansrätten, svampplockning, finländarnas förhållande till skogen samt jakt med finsk spets och värnande om vildmarkstraditionen.

I Sitras utredning (2020) om levnadsvanor efter pandemin konstateras att den finländska nationalstoltheten har ökat: detta är en av utredningens huvudslutsatser och bakomliggande gemensam faktor i all förändring<sup>40</sup>. Naturens betydelse som en del av den nationella identiteten verkar ha blivit starkare. Finland blev under 2017 det första landet i världen som officiellt flaggade för sin natur. Också efter det har inrikesministeriet årligen gett sin flaggningsrekommendation. Finska naturens dag blir en etablerad flaggningsdag för första gången 2023.

Fördelarna med samhörighet har utretts i projektet The Benefits of Outdoor Sports for Society (BOSS, 2002–2017) som finansierades av Europeiska unionen. I den räknades bland annat aktivt medborgarskap samt minskad brottslighet och antisocialt beteende upp som samhällliga fördelar. Uteliv ökade aktivt medborgarskap och minskade brottslighet. Bland personer över 50 år ökade utelivet den sociala aktiviteten och minskade ensamheten. Utflykts- och motionsevenemang som ordnas i naturen i Finland utgör bra exempel på ökad samhörighet. De största evenemangen, såsom scouternas storläger samt Jukolakavlen och Venlakavlen, har upp till tiotusentals deltagare.

### 3.4 Miljöns tillstånd och friluftslivets hållbarhet

Genom hållbart inriktat friluftsliv kan man minska förbrukningen av naturresurser och säkerställa att friluftslivet inte orsakar oönskat slitage på naturen, utan värnar om områdenas naturvärden. Likaså kan man genom en god planering och styrning av friluftsliv främja friluftslivets sociala hållbarhet till exempel genom att minska överbelastning i populära områden samt de störningar som olika friluftslivsformer orsakar varandra eller till exempel lokala samhällen.

---

40 *Lifestyles after lockdown*. Sitra 2020.

Vistelse i naturen och naturobservationer ger förståelse om själva naturen samt vårt förhållande till den. Självupplevda observationer och upplevelser om den biologiska mångfalden kan påverka attityder. Även individens egna konsumtionsbehov kan bli omvärderade.

Ohållbar konsumtion är orsaken bakom globala miljöproblem. Mänskligheten är förmögare än någonsin tidigare, men samtidigt minskar den biologiska mångfalden snabbare än någonsin tidigare i mänsklighetens historia. Förlust av den biologiska mångfalden påverkar även friluftslivet. Försvinnandet och minskningen av arter och biotoper påverkar upplevelserna och möjligheterna i anknytning till friluftslivet. Följderna av förlusten av den biologiska mångfalden är allvarliga och långtgående också med tanke på ekonomin<sup>41</sup>.

Förutom sina betydande fördelar kan friluftslivet även skada naturen eller människor, till exempel på grund av nedskräpning eller terrängslitage eller överbelastning i synnerhet på natur- och dagsutflyktsmål i närheten av storstäder samt i samband med stora offentliga evenemang. Då minskar de försämrade naturvärdena eller trivseln i friluftslivsmiljön möjligheterna till friluftsliv.

Friluftslivets och naturturismens tillväxt kan öka medborgarnas intresse för naturvård samt vård av landskap och friluftslivsmiljöer. I synnerhet i tätorter har invånarna fått upp ögonen för betydelsen av närliggande friluftslivsområden.

Vid planering av friluftsliv och inom markanvändningen är det viktigt att hitta lösningar som hjälper oss att respektera naturen, trygga naturens immateriella värderingar, främja social jämlikhet, stödja människors välbefinnande, samordna olika slags former att nyttja naturen samt möjliggöra serviceaffärsverksamhet som utgår från naturen. Det centrala är att samordna friluftslivet med olika former av naturresursanvändning. Naturen anses allmänt även ha ett egenvärde.

---

41 *The Economics of Biodiversity: The Dasgupta Review, 2021*

## 4 Framtidsutsikter

Finländarna är intresserade av framtiden, och också av möjligheterna att påverka den. Friluftslivets framtid påverkas av megatrender, trender och på den individuella nivån även av attityder och värderingar.

Megatrender beskriver långvariga och omfattande företeelser som förändras långsamt och som ofta är kopplade till varandra. Sitra lade fram i sin översikt<sup>42</sup> under 2020 en tolkning av i vilken riktning globala förändringsföreteelser utvecklas. Med tanke på friluftsliv är bland annat följande megatrender intressanta: befolkningen blir äldre och allt mer heterogen, nätverksmakten blir starkare och teknologin kopplas till allting. Ekologisk rekonstruktion är en megatrend som har identifierats och man upplever att det är möjligt att påverka den.

Klimatförändring och kraven på hållbar utveckling påverkar i framtiden friluftslivet och naturturism. Detta har identifierats i den nationella turismstrategin<sup>43</sup>, vars mål är att Finland ska vara det turismmål i Norden som växer på det mest hållbara sättet. Hållbar tillväxt och förnyelse som utgår från naturen har en betydande roll i serviceaffärsverksamheten och därmed också i att stärka Finlands konkurrenskraft.

Vid utarbetandet av strategin för friluftsliv fokuserade en av workshopparna på framtiden. Syftet var att identifiera vilka trender som påverkar friluftslivet och bedöma detta även med tanke på barn och unga.

I workshopen identifierades att ungdomarnas intresse för naturupplevelser håller på att öka. Man antog även att tekniken i allt större omfattning kommer mellan människan och naturen. Utrustningen blir bättre, men kunskaperna och färdigheterna om friluftslivet försämras, varvid naturupplevelsen blir instrumentaliserad. Man önskar också allt fler olika

42 <https://www.sitra.fi/sv/%C3%A4mnen/megatrender/>

43 *Tillsammans blir det mer – hållbar tillväxt och förnyelse inom turismen i Finland: Finlands turismstrategi 2019–2028 och åtgärder 2019–2023*, Arbets- och näringsministeriets publikationer 2019:60



slags aktiviteter för att intensifiera naturupplevelsena. Identifiering av naturens hälsoeffekter ansågs vara den mest betydelsefulla faktorn bakom ökningen av friluftsliv. Till detta kopplades även frågor gällande mat och näring.

Nya produkter som anknyter till naturen har en starkare koppling till naturens hälso- och välbefinnandeeffekter samt till förnyande och stimulerande verksamhet med tanke på både individen och naturen. Serviceaffärsverksamhet i anknytning till naturen har också en allt starkare koppling till social- och hälsovårdstjänsterna.

## 4.1 Åldrande

Enligt befolkningsprognoser ökar andelen personer över 65 år i Finland till 25,6 procent (N=1,476 milj.) fram till 2030<sup>44</sup>. Nuläget och prognoserna för utvecklingen av procentandelen för personer över 65 år varierar tydligt mellan olika kommuner. Den förväntade livslängden har ökat under en längre tid.

I Statistikcentralens senaste befolkningsprognos (2019) antas att födelsetalen hålls konstanta i framtiden. Prognosen bygger på antagandet att Finland årligen får ett inflyttningsöverskott på 15 000 personer från utlandet. Den förväntade livslängden för män förväntas öka med drygt fem och för kvinnor med knappt fyra år fram till 2040.

Till exempel har även medelåldern för besökare i nationalparker ökat under referensperioden 2000–2019 och i synnerhet har andelen personer över 65 år ökat. Den ökade andelen äldre besökare påverkar nationalparkernas och naturattraktionernas tjänstebehov, såsom en ökning av efterfrågan på tillgängliga tjänster.

Då andelen äldre åldersklasser och pensionerade ökar kan man anta att betydelsen av friluftsliv ökar som en del av att ta hand om sin hälsa.

---

44 Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestöennuste [nätpublikation]. ISSN=1798-5137. 2019, Liitekuvio 3. Väestö iän mukaan 1900–2018 ja ennustettu 2019–2070. Helsingfors: Tilastokeskus

## 4.2 Urbanisering

Över 72 procent av finländarna bor i stadsområden<sup>45</sup> och därför har stadsnaturen en stor betydelse för säkerställandet av välbefinnandet. Tätare städer minskar mängden naturmiljöer som erbjuder möjligheter till friluftsliv och förutsätter av stadsplaneringen lösningar där friluftsliv fortfarande är möjligt.

Förutom att stadsnatur förbättrar till exempel luftkvaliteteten, skyddar mot hetta och minskar bullerstörningar, erbjuder den även möjligheter med låg tröskel för rekreation.

I Finland orsakar långvarig exponering för luftföroreningar i städer cirka 1 800 förtidiga dödsfall per år.<sup>46</sup> Omgivningsbuller kan störa koncentrationen och orsaka sömnstörningar, vilket åter leder till olika hälsolägenheter och om de fortsätter en längre tid till en kronisk stressreaktion i kroppen, vilket bidrar till utvecklingen av inflammationsprocesser.<sup>47</sup>

I traditionella jordbrukssamhällen och i städerna i början av 1900-talet följde en mikrobiota av mulljord, humus och husdjur in i husen med skor, föremål och mat. Följden var att stadsbarnen obemärkt fick den mikrobexponering som är nödvändig för en naturlig utveckling av immunsystemet. En av de mest överraskande, negativa följderna av urbaniseringen är också en minskad exponering för naturens mikrober på grund av fränkopplingen från naturen.<sup>48</sup>

Förhållandet till och vistelse i naturen håller på att förändras. Nya generationer tillbringar inte längre somrar på landsbygden hos mor- och farföräldrarna på samma sätt som tidigare. I fortsättningen betonas familjernas roll i att skapa ett förhållande till naturen.

Urbaniseringen har för sin del en inverkan på att allt fler inte nödvändigtvis har erfarenheter av att röra sig och vistas i naturen, vilket ökar behovet av rådgivning och guidning. Samtidigt ökar populariteten av färdiga naturturismprodukter och guidade naturtjänster i anknytning till olika teman.

45 Helminen V. m.fl. 2020. Kaupunki-maaseutu-alueuokitus 2018. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 21/2020.

46 THL 2020. *Luftföroreningar*. <https://thl.fi/sv/web/miljohalsa/luftfororeningar>

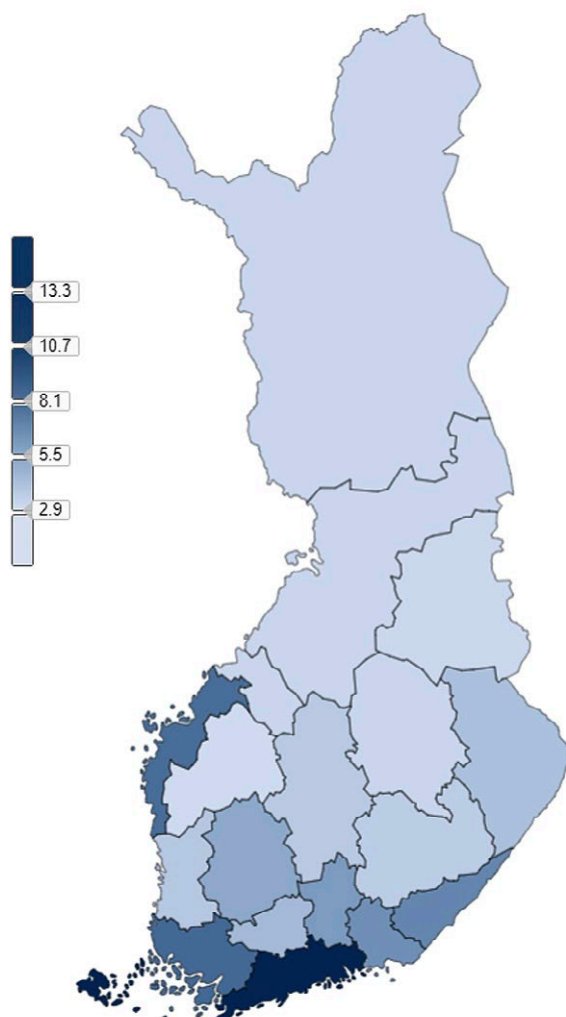
47 *Elämänmittainen lähivihreäpolku. Tietopaketti lähiluonnon hyvinvointivaikutuksista* Utgivare: Miljöministeriet och Finlands miljöcentral 2020.

48 Haahtela T.m.fl. 2013. *The biodiversity hypothesis and allergic disease*: World Allergy Organization position statement. *World Allergy Organization Journal* 6, ss. 1–18. Sbihi, H m.fl. 2019. *Thinking bigger: how early life environmental exposures shape the gut microbiome and influence the development of asthma and allergic disease*. *Allergy* 74, ss. 2103–2115.

### 4.3 Immigration och integration

Under 2020 uppgick andelen invånare med invandrabakgrund av Finlands befolkning till 444 031, dvs. 8 procent. Betydligt fler invånare med invandrabakgrund än genomsnittet i landet bodde på Åland (16,7 %) och i Nyland (14,9 %). Över hälften av alla invånare med invandrabakgrund bodde i Nyland. Även i Egentliga Finland bodde det proportionellt något fler invånare med invandrabakgrund än i genomsnitt i hela landet. Södra Österbotten hade den proportionellt minsta andelen invånare med invandrabakgrund (2,5 %).

**Figur 10.** Andelen invånare med utländsk bakgrund per landskap 2019, procent. (Statistikcentralen).<sup>49</sup>



<sup>49</sup> Statistikcentralen, *Årsöversikt 2018* (publicerad 19.6.2019)

Enligt uppskattningar finns det i Finland under 2040 900 000 människor med invandrarbakgrund, vilket är 16 procent av befolkningen.

I Nordiska ministerrådets samnordiska utredning Naturebased integration (2017)<sup>50</sup> finns det information om naturbaserad integration. Arbetet har fortskridit mer åtminstone i Sverige och Norge än i Finland.

Invandrare erbjuds i synnerhet i början av vistelsen i landet åtgärder som främjar och stöder integration. Aktörer både inom den offentliga sektorn och civilsamhället deltar i att främja integrationen av invandrare. I grunderna för undervisningsplanen för den integrationsutbildning som ordnas som stöd för integrationen av vuxna invandrare<sup>51</sup> beaktas naturförhållanden och den närliggande naturen som ett temaområde. Inom temaområdet är utbildningens mål att studeranden känner till naturen i Finland samt har kunskaper om principerna för miljövård och hållbar utveckling, och kan utnyttja allemansrätten. Syftet med partnerskapsprogrammet för integration, som sammanför aktörer inom<sup>52</sup> integration, är att främja samhällets mottaglighet. Med hjälp av verksamheten lyfts även civilsamhällets och organisationers verksamhet som främjar integration fram, inklusive olika slags naturkurser samt annan verksamhet med friluftsliv som syfte.

Integration är en dubbelriktad process, där invandraren lär sig språket och får information om deltagande i samhället, men samtidigt förändras och utvecklas även det finländska samhället i och med invandring. Olika människor har olika sätt att vistas i naturen. För en del innebär naturen en angenäm "picknickkultur", där parken utgör en förlängning på vardagsrummet, för andra fiske för husbehov och för en tredje grupp skog som känns avlägsen. Rädsla för ursprunglig natur kan ha en inverkan på vad man önskar sig av friluftslivsområden, särskilt i urban miljö.

## 4.4 Ojämlighetsutvecklingen

Samhällets splittring och ojämlikhet har sina beröringspunkter med friluftsliv. Välbärgade medborgares möjligheter till rekreation i naturen kan avvika betydligt från situationen för människor i svagare ställning. Risker är att de som skulle dra den största nyttan av friluftslivsmöjligheter använder dem allra minst. Å andra sidan kan man genom att tillgodose ett friluftslivsutbud påverka ojämlikhetsutvecklingen positivt.

50 <https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1099117/FULLTEXT01.pdf>

51 [https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/139342\\_aikuisten\\_maahanmuuttajien\\_kotoutumiskoulutuksen\\_opetussuunnitelman\\_perusteet\\_2012.pdf](https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/139342_aikuisten_maahanmuuttajien_kotoutumiskoulutuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2012.pdf)

52 <https://kotoutuminen.fi/sv/partnerskapsprogrammet>

Välbefinnande och hälsa fördelas ojämnt mellan befolkningsgrupper. Enligt Institutets för hälsa och välfärd (THL) forskningsresultat har man på 2000-talet inte lyckats minska skillnaderna i fråga om hälsa, funktionsförmåga och levnadssätt mellan utbildningsgrupper. I Finland har man under en längre tid eftersträvat minskad ojämlikhet i hälsa, men man har inte uppnått önskade förändringar. Högutbildade är fortfarande friskare än mindre utbildade.<sup>53</sup>

Alla har emellertid nytta av minskad ojämlikhet. Friluftsliv ska vara möjligt även för sådana befolkningsgrupper som har utmaningar med sin hälsa och sitt välbefinnande. Man bör utreda vilka faktorer som skapar hinder för friluftsliv i dessa grupper och försöka hitta lösningar.

En svag socioekonomisk ställning kan leda till ett levnadssätt som är skadligt för hälsan. Detta syns som en svag hälsa och förtida dödlighet. Ofta har människor som befinner sig i en god socioekonomisk ställning mer resurser att göra hälsosamma livsstillsval. Detta leder för sin del till ett bättre hälsotillstånd och mindre sjuklighet.<sup>54</sup> I en omfattande internationell undersökning observerades att de socioekonomiska skillnaderna i fråga om psykisk hälsa var mindre bland de respondenter som hade god åtkomst till grönområden.<sup>55</sup> Typiskt för gröna miljöer i staden är att de är offentliga rum och därmed tillgängliga för alla utan separat ersättning.

Regionalt uppstår det skillnader enligt bostadsort och människogrupp. I glesbygden finns friluftsmöjligheterna ofta i naturomgivning där man rör sig med stöd av allemansrätten. Ofta finns det inga eller endast få separata friluftsleder eller tjänster som underhålls. De som har nedsatt rörelseförmåga till exempel på grund av ålder eller sjukdom kan ha svårt att röra sig utomhus i sådana förhållanden.

Det uppstår en skillnad särskilt i jämförelse med stadsregioner där kommunerna vanligen har bättre möjligheter att erbjuda sina invånare underhållna leder och andra tjänster som underlättar friluftslivet. Å andra sidan är mängden omgivande natur oftast större på landsbygden och till exempel kan människor med god kondition ha tillgång till utmärkta fiskevatten, bärskogar och jaktmöjligheter.

53 källa: Satu Jokela, Katri Kilpeläinen, Suvi Parikka, Laura Sares-Jäske, Timo Koskela, Sonja Lumme, Tuija Martelin, Päivikki Koponen, Seppo Koskinen, Tuulia Rotko. *Terveysten eriarvoisuus Suomessa – Ehdotus seurantajärjestelmän kehittämiseen*. [Raportti 2021\\_5](#)

54 <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/elintavat>

55 Mitchell R. J. m.fl. 2015. *Neighborhood Environments and Socioeconomic Inequalities in Mental Well-Being*. *American Journal of Preventive Medicine* 48, ss. 80–84.

Det uppstår skillnader även i städerna. Höginkomsttagare har bättre möjligheter att bosätta sig i områden där friluftslivsmöjligheter och tjänster har beaktats. Även ojämlikhetsutvecklingen mellan stadsdelar är en framtidsutmaning för planläggningen och planering av markanvändningen.

## 4.5 Kommunernas förändrade roller

Friluftslivets betydelse i kommunernas verksamhet kan öka i och med landskaps- och social- och hälsovårdsreformen. I och med reformen förblir småbarnspedagogik, förskoleundervisning och grundläggande utbildning, idrottsväsendet, biblioteksverksamheten, det allmänna kulturväsendet och grundläggande konstundervisning kommunernas lagstadgade uppgifter. Även så kallad allmän kompetens och det tekniska väsendet förblir kommunernas ansvar. Kommunerna har även uppgifter som de sköter frivilligt.

Allt eftersom kommunernas uppgifter minskar betonas nya sätt för kommunerna att bevara sin attraktionskraft och förmåga att behålla invånare. Kommunerna kan även profilera sig genom aktiv kommunikation och lyfta fram sina friluftslivsmöjligheter både för nuvarande och framtida invånare och företag. Kommunerna svarar också i fortsättningen för planläggningen av sina områden, vilket påverkar centralt de områden där friluftsliv kan idkas.

Kommunernas åtgärder påverkar även landskapens och välfärdsområdenas verksamhet. I framtiden avgörs vilka möjligheter kommunerna har att i fortsättningen få erkännande och uppmuntran för sitt välfärdsarbete. I kommunernas uppgifter för att främja kommuninvånarnas hälsa och välbefinnande vore det möjligt att utvärdera friluftslivet som en del av utvärderingen av hälso- och välbefinnandeeffekter. Kunde man till exempel införa ekonomiska incitament som utgår från hälso- och välbefinnandefördelar som uppnås genom ett lyckat friluftsliv?

## 4.6 Klimatförändringen

Klimatförändringen påverkar naturen och därigenom friluftslivet. Klimatet i Finland har under de senaste årtiondena blivit avsevärt varmare, i synnerhet på vintern. Några centrala redan observerade förändringar mellan den nyaste klimatmässiga referensperioden 1991–2020 och 1961–1990:

**Observerad förändring av varaktigheten av permanent snö:**

Landets södra del: -17..-51 dagar

Landets mellersta del: -10..-32 dagar

Landets norra del: -6..-9 dagar

**Observerad förändring av antalet heta dagar:**

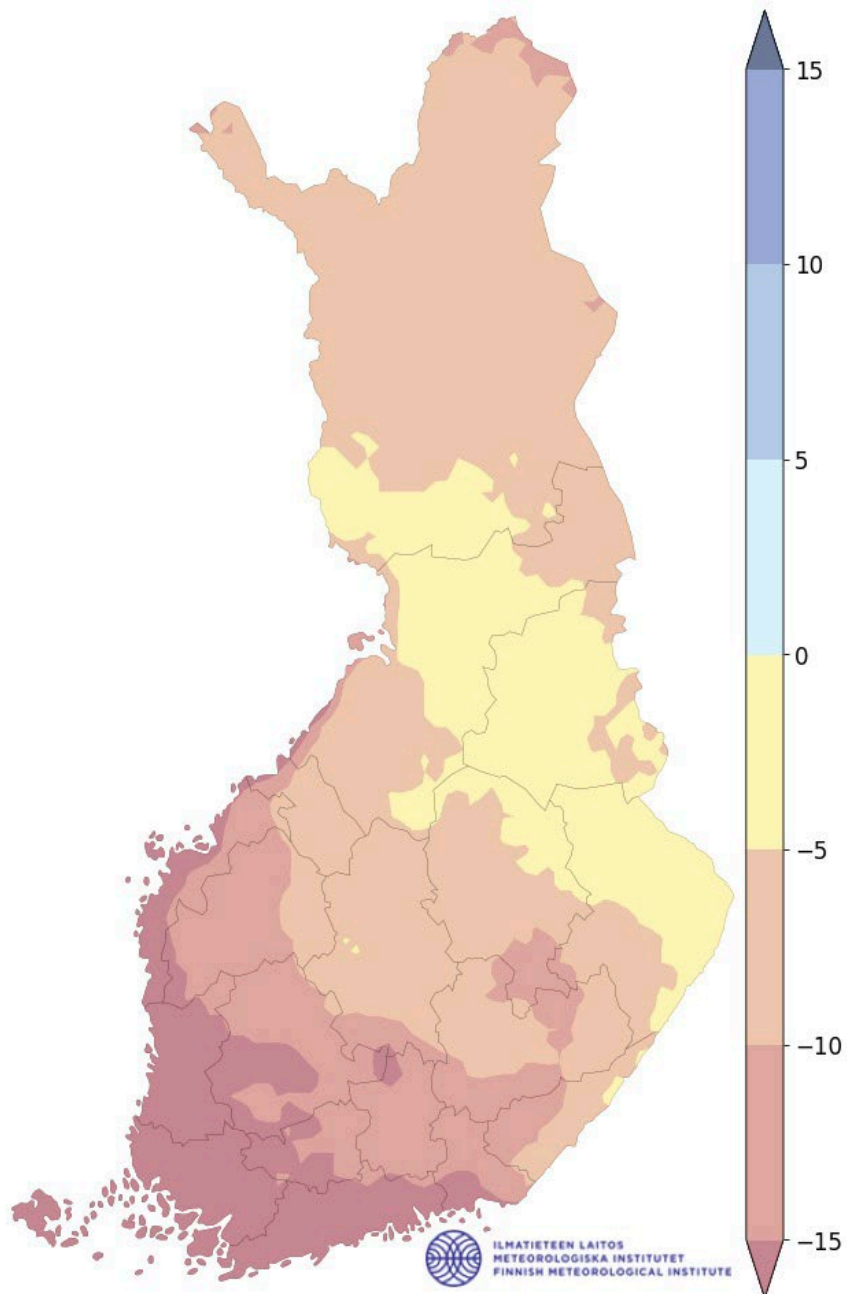
I landets norra del cirka 1 dag mer

I landets mellersta del 2–4 dagar mer

I landets södra del 4–6 dagar mer

Bland alla månader har december och januari värmts upp allra mest (cirka 2,7°C) och juni allra minst (cirka 0,1°C). Den genomsnittliga årliga nederbörden har ökat med 9,4 procent.

**Figur 11.** Förändring av längden på vintern i Finland utifrån den klimatmässiga referensperioderna 1961–1990 / 1991–2020 (Meteorologiska institutet 2021).





Den pågående globala uppvärmningen och dess omfattning beror på mängden av mänsklighetens växthusgasutsläpp. Oavsett hur effektiv begränsningen av klimatförändringen är, fortsätter emellertid den globala uppvärmningen under de närmaste årtiondena på grund av den långa verkningsstid som växthusgaser som redan finns i atmosfären har. Den effekt som begränsningsåtgärderna har på klimatuppvärmningen börjar synas först om några årtionden. Därmed kommer klimatet också i Finland att fortsättningsvis bli varmare under de närmaste årtiondena.

Det har konstaterats att medeltemperaturen i Finland har stigit med 2,3°C sedan den förindustriella tiden. Om samma takt fortsätter uppskattas temperaturen ha stigit med 3°C fram till 2030. Vid denna tidpunkt är skillnaderna i fråga om uppvärmningens omfattning i olika växthusgasutsläppscenarier inte avsevärda. Eftersom Finland är ett avlångt land förändras klimatet på lite olika sätt i olika delar av Finland. Även olika sektorer i Finland måste anpassa sig på olika sätt.<sup>56, 57</sup>

Klimatförändringen påverkar valet av fritidsaktiviteter och möjligheter till dem. Till exempel har antalet skidåkare och snöskoterförare enligt LVVI-undersökningen minskat betydligt i Finland på tio år. Variationer i vintervädret och temperaturer som växlar kring nollstrecket utmanar i fortsättningen dem som underhåller skidspår och vinterleder samt förutsätter mer arbete än tidigare. Detta gäller även underhållet av skidspår i norra Finland allt eftersom nedfrysningen av jordmånen och vattendragen försämras.

Klimatförändringen har också en inverkan på hur säkert det är att röra sig utomhus. Till exempel ökar antalet fallande träd i och med vinterstormar, då jordmånen inte längre är frusen liksom tidigare. Det blir svårare att bekämpa halka på gång- och cykelvägar. Torra perioder på sommaren ökar risken för skogsbränder och förändringar i naturen påverkar friluftslivsupplevelserna.

Klimatförändringen ökar skogsskador och påverkar därmed underhållet av områden som används i friluftslivssyftet. I fortsättningen ska uppmärksamhet ägnas mer än tidigare åt områdenas resiliens och anpassning till klimatförändringen.

---

56 Finlands klimatpanel, (Gregow m.fl.), Rapport 2/2021: *Sopeutumisen alueelliset ulottuvuudet ja ohjaukset muuttuvaan ilmastoon* (SUOMI). <https://www.ilmastopaneeli.fi/aineistot-ja-raportit/#sopeutumisen-alueelliset-ulottuvuudet-ja-ohjaukset-muuttuvaan-ilmastoon-suomi> ).

57 Tuomenvirta, H., Haavisto, R., Hildén, M., Lanki, T., Luhtala, S., Meriläinen, P., Mäkinen, K., Parjanne, A., Peltonen-Sainio, P., Pilli-Sihvola, K., Pöyry, J., Sorvali, J. & Veijalainen, N. 2018. *Väder- och klimatrisker i Finland – en nationell bedömning*. Statsrådets kansli. Publikationsserie för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 43/2018. 107 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-601-0>

Ökad nederbörd och extremare väderförhållanden påverkar redan nu besluten om att vistas utomhus. Till exempel observerades i Skottlands nationella promenadstrategi<sup>58</sup> att vädret utgjorde det vanligaste hindret för promenader. Utvecklingen av utrustning torde jämna ut förändringen, men kan skapa ojämlikhet bland befolkningen allt eftersom anskaffningskostnaderna ökar.

Enligt Sitras utredning bidrar vistelse i naturen till att hantera den ångest som klimatförändringen skapar.<sup>59</sup> Vistelse i naturen torde även i och med självupplevda observationer öka förståelsen av miljöförändringar.

## 4.7 Hållbar livsstil

Sitra har förutsett tiden efter coronapandemin i sin utredning *Lifestyles after lockdown* (Sitra 2020). I undersökningen intervjuades föregångare och experter samt riktades en enkät till invånare – bland vilka förändringarna antas synas allra snabbast – i de största städerna i Finland. I rapporten betraktades föregångarnas, "Leading Edge" (13 % av befolkningen) verksamhet i förhållande till "Fast Followers" (34 %) och "Mid Mass" (53 %). Syftet var att med hjälp av detta utreda hur sannolikt det är att en förändring blir vanligare och hur snabbt en förändring sker.

Det observerades en efterfrågan på lösningar för ett hållbart liv. Krisen påskyndar en förändring mot en hållbarare vardag: Förändringar i anknytning till coronakrisen i människors tankesätt och vardag kan främja antagandet av en hållbarare livsstil. Också i fortsättningen blir det mer populärt att bekanta sig med omgivningen i närheten av hemmet (promenader eller cykelturer på 20 minuter från hemmet), att hitta bättre sätt att balansera arbetstid och fritid då man arbetar hemma samt att semestra i Finland (över 50 kilometer från hemmet).

Ökningen av lokal turism stöder för sin del hållbarhetsmålen allt eftersom utsläppen från turism minskar. Friluftsområdenas läge påverkar för sin del möjligheterna till en hållbar vardag.

<sup>58</sup> *Public attitudes to walking in Scotland: Ipsos MORI Summary Report, 2014; based on all respondents (n=1001)*

<sup>59</sup> En utredning som genomfördes av Sitra kartlade vilka känslor klimatförändringen har väckt bland finländarna. 2 070 personer svarade i undersökningen och den representerar befolkningen över 15 år. Kantar TNS 2019.

Efterfrågan på andra tjänster som utgår från naturturism och naturen påverkas av förändringar av människors attityder och värderingar som gäller miljöansvar och hållbarhet. Till exempel kan uppskattningen av lokal turism, den närliggande naturen och närproducerad mat ytterligare öka och flygresornas attraktionskraft minska.

## 5 Mål och riktlinjer för verksamheten fram till 2030

### 5.1 Mission

Att använda naturen för rekreation hjälper medborgarna att må bättre. En allt starkare naturkontakt tar sig uttryck i uppskattning av naturen och främjar övergången till en hållbarare och fysiskt aktivare livsstil. Naturen blir omhändertagen.

### 5.2 Vision

Det har satsats på att främja rekreationsanvändningen av naturen som nationell framgångsfaktor. Närliggande naturområden har fått betydelse i beslutsfattandet. Allt fler har hittat ett för dem lämpligt sätt att röra sig och vara i naturen. Befolkningens hälsa och välfärd har förbättrats.

### 5.3 Strategiska mål

#### Tillgänglighet till närliggande naturområden

I Finland är närliggande naturområden tillgängliga på lika villkor och utan hinder. Möjligheterna att använda naturen för rekreation garanteras för människornas hela livscykel. Vid planeringen av områdesanvändningen tryggas närbelägna rekreationsområden.

#### Främjande av hälsa och välfärd

Att röra sig och vistas i naturen ska mer än i dag integreras i främjandet av folkhälsan och minskandet av välfärdsskillnaderna. Det är viktigt att uppmuntra rekreationsanvändning av naturen i sådana befolkningsgrupper som har utmaningar när det gäller att hitta till naturen, i synnerhet barn, unga och utsatta personer.

#### Vård av naturens hållbarhet i rekreationsbruk

Naturen respekteras, dess mångfald och bärkraft tryggas i rekreationsbruk.

### Identifiering av resurser och samarbete

De kunskapsmässiga och ekonomiska resurserna för rekreationsanvändning av naturen samt de områden och tjänster som är avsedda att användas inom rekreation identifieras och stärks utifrån efterfrågan. Nya samarbetsätt och samarbetsformer utvecklas.

### Mångsidig rekreationsanvändning av naturen

Olika sätt att använda naturen för rekreation värdesätts och samordnas. Förändringar i sätten att använda naturen för rekreation förutses, också med tanke på klimatförändringen.

## 5.4 Riktlinjer

Riktlinjerna är inte en heltäckande förteckning över enskilda åtgärder. De beskriver de ytterligare åtgärder som behövs och som kräver satsningar för att visionen ska kunna uppnås. Genom en del av riktlinjerna uppnås flera strategiska mål. De tilläggsresurser som behövs ur statsbudgeten behandlas och beslut om dem fattas separat i förfarandena för statsbudgeten och planen för de offentliga finanserna. De aktörer som har det primära ansvaret nämns inom parentes i slutet av riktlinjerna. Också andra aktörer kan genomföra riktlinjerna.

### Allemansrätten och anvisningar för hur man rör sig i naturen

Allemansrätten och det ansvar som hänför sig till den görs kända. Uppmärksamhet fästs vid att röra sig i naturen och samordna olika former av rekreation och vid den etikett som gäller för friluftslivet. Verksamhetsbetingelserna för jakt- och fiskeövervakningen och verksamheten i myndigheternas samarbetsnätverk utvecklas. (MM, JSM, Forststyrelsen, organisationer)

### Naturens närhet och tillgänglighet

Nätverket av områden reserverade för rekreationsanvändning underhålls och förbättras på statsägd mark (bl.a. nationalparker, statens strövområden, rekreationsområden som inrättats genom Forststyrelsens eget beslut och mångbruksskogar). Uppdateringen av statens strövområdesinstitution som markanvändningsform fortsätter och möjligheterna att på lång sikt inrätta nya statliga strövområden utreds. (JSM, MM, Forststyrelsen)

Information om möjligheterna att använda naturen för rekreation sprids och de görs kända. (MM, JSM, Forststyrelsen, kommuner, rekreationsområdesföreningar, organisationer)

Förutsättningarna att få tillgång till natur- och rekreationsområden genom hållbara färd-sätt (kollektivtrafik, gång och cykling) förbättras genom samarbete mellan olika aktörer. (KM, Forststyrelsen, kommuner, samkommuner)

En jämlik rekreationsanvändning av naturen främjas: till exempel tillgängliga rutter och tjänster, beaktande av mental hälsa och sociala aspekter, koppling till social- och hälso-vårdstjänster. (SHM, Forststyrelsen, kommuner, välfärdsområden, organisationer, evange-lisk-lutherska kyrkan)

### Digitalisering

Skapande av en nationell informationstjänst för friluftsliv, som erbjuder heltäckande infor-mation om tjänster och möjligheter i fråga om friluftsliv i hela landet. (MM, UKM, JSM, ANM, Forststyrelsen, kommuner, städer)

### Tjänsterna förbättras

Utveckling av servicestrukturer som genomförs utifrån efterfrågan och på ett hållbart sätt, såsom friluftsleder, motionsplatser i naturen och sjösättnings- och rastplatser. I fråga om detta får kommunerna understöd. Samarbete mellan den offentliga förvaltningen och näringslivet möjliggörs när det gäller att utveckla utbudet av hållbara tjänster. (MM, JSM, UKM, ANM, Forststyrelsen, kommuner)

### Samarbete, nätverk

Det inrättas ett samordningsorgan för rekreationsanvändningen av naturen. Till dess upp-gifter hör att verkställa och följa upp strategin. Samarbetet mellan kommunerna, landska-pen, staten och andra intressentgrupper ökas. Det ordnas regelbundna samarbetsmöten med aktörerna inom rekreationsanvändningen av naturen. (MM)

### Kunskapsbaserad ledning, forskningsprioriteringar

Öppen och högklassig information i realtid produceras om rekreationsanvändningen av naturen. Grundforskningen om medborgarnas friluftsbeteende fortsätter och den kon-tinuerliga uppföljningen utvecklas. Det analyseras hur efterfrågan och utbud kan mötas när det gäller rekreationsanvändning av naturen. Helhetsuppfattningen om resurser och finansieringskanaler förtydligas (inkl. sponsring, frivilligarbete). Den landsomfattande inventeringen av rekreationsanvändningen av naturen överförs till Naturresursinstitu-tets myndighetsverksamhet. (JSM, UKM, MM, Naturresursinstitutet (Luke), Forststyrelsen, Jyväskylä universitet/Lipas)

Friluftslivets långsiktiga verkningar på folkhälsan och befolkningens välbefinnande undersöks, också ur samhällsekonomisk synvinkel. (SHM, Institutet för hälsa och välfärd (THL), Naturresursinstitutet (Luke), Finlands miljöcentral)

Forskningen om hållbar, ansvarsfull och säker rekreationsanvändning av naturen stärks. (MM, JSM, Finlands miljöcentral, Naturresursinstitutet (Luke), Säkerhets- och kemikalieverket (Tukes))

Landskapens och kommunernas roll och kunskapsbaserade ledning främjas i syfte att utveckla de hälsofördelar som rekreationsanvändningen av naturen medför. Man ser till att naturens hälsofrämjande aspekter också beaktas i de framtida välfärdsområdena. (SHM, landskapen, kommunerna, framtida välfärdsområden)

### Lagstiftning

Behoven att uppdatera lagen om friluftsliv och anvisningarna i markanvändnings- och bygglagen utreds. Kommunernas förutsättningar för planering av markanvändningen främjas genom en revidering av anvisningarna i markanvändnings- och bygglagen. (MM, JSM, kommuner, landskapsförbund)

### Undervisnings- och ungdomsverksamhet

Förbättring av närundervisningsområdena för skolor och daghem, av stödet för medborgar-, klubb- och ungdomsverksamhet och av samarbetet med rådgivningsbyråerna och småbarnspedagogiken samt beaktande av rekreationsanvändning av naturen som en del av integrationen av invandrare. Utnyttjande av natur- och miljöskolornas kompetens i större utsträckning än för närvarande. (UKM, ANM, Forststyrelsen, kommuner, organisationer)

### Kompetens

Närings-, trafik- och miljöcentralernas, landskapens och kommunernas rekreationsanvändningskompetens stärks. Besökaruppföljning inom rekreationsanvändningen främjas i kommunerna. Organisationernas kunnande utnyttjas för att främja rekreationsanvändningen av naturen. (MM, Forststyrelsen, närings-, trafik- och miljöcentralerna, Kommunförbundet, landskap, kommuner, organisationer, rekreationsområdesföreningar)

## 6 Genomförande och uppföljning

### 6.1 Fortsatt arbete och uppdatering av strategin

Det samordningsorgan som ska tillsättas organiserar genomförandet och uppföljningen av strategin. Samordningsorganet har bl.a. till uppgift att

- yutarbeta en genomförandeplan utifrån strategins riktlinjer
- yansvara för uppföljningen av genomförandet av strategin
- ylägga fram ett förslag till uppdatering av strategin
- yvid behov tillsätta tematiska underarbetsgrupper, som ska stödja genomförandet av strategin

Samordningsorganet kan i sitt arbete utnyttja de konkreta åtgärdsförslag som kommit fram i samband med remissbehandlingen av strategin.

Strategin kan vid behov uppdateras redan före 2030. Beslutet om att inleda uppdateringen fattas av miljöministeriet på förslag av samordningsgruppen. En halvtidsutvärdering av strategin genomförs 2025.

### 6.2 Uppföljning, mätare och indikatorer

Utvecklingen av rekreationsanvändningen av naturen följs aktivt upp i Finland. Som den viktigaste forskningen är det nödvändigt att fortsätta den landsomfattande inventeringen av rekreationsanvändning av naturen, som genomförs med tio års mellanrum. Fortsatta undersökningar gör det också möjligt att följa upp långvariga förändringar. För att kunna iaktta långvariga förändringar är det motiverat att fortsättningsvis följa bland annat hur många personer som använt naturen för rekreation, antalet rekreationsbesök samt populariteten hos olika rekreationsformer.

Det är nödvändigt att skapa sig en bättre bild av de ekonomiska resurser som förbrukas för rekreationsanvändningen av naturen, och användningen av olika slag av anslag bör följas upp. När det gäller utbudet behövs det uppföljning av antalet områden som använts för rekreationsanvändning och av områdenas kvalitet. I samband med uppföljningsarbetet preciseras mätarna och indikatorerna av samordningsorganet.



Konsekvenserna av denna strategi har bedömts separat i enlighet med SMB-lagen (bilaga). Vid uppföljningen är det möjligt att utnyttja den utvärdering som gjorts.

## 6.3 Kommunikation

Information om strategin för friluftsliv ges till förvaltningen, intressentgrupper och i tillämpliga delar till allmänheten. Information är en viktig del av genomförandet av strategin och stöder uppnåendet av dess mål.

Det centrala i informationen är att göra visionen och de strategiska målen kända. I informationen utnyttjar man dialog och respekterar olika sätt att vistas, röra sig och syssla med olika saker i naturen.

Miljöministeriet och samordningsorganet svarar för att samordna och finansiera informationen. Varje aktör som deltar informerar om sitt eget ansvarsområde.

## 7 Bilagor

Bilaga 1. Styrgruppens och arbetsgruppens medlemmar

Bilaga 2. Workshoppar för strategin för friluftsliv och instanser som deltog i dem

Bilaga 3. Aktörer ur friluftslivsperspektivet

Bilaga 4. Andra strategier och åtgärder som gäller friluftslivet

Bilaga 5. Lagförteckning

Bilaga 6. Strategin för friluftsliv 2030 miljökonsekvensbedömning (SMB)

Bilaga 7. Sammanfattning av utlåtanden

## Bilaga 1. Styrgruppens och arbetsgruppens medlemmar

### Styrgrupp:

Tarja Haaranen, överdirektör, MM (ordförande)  
 Miliza Malmelin, specialsakkunnig, MM (medlem)  
 Matti Nieminen, specialsakkunnig, MM (sekreterare, medlem)  
 Markus Tarasti, enhetschef, MM (medlem)  
 Anna-Leena Seppälä, enhetschef, MM (medlem)  
 Erja Metsäranta, byggnadsråd, UKM (vice ordförande, –31.8.2021)  
 Tiina Kivisaari, direktör, UKM (ersättare –31.8.2021, vice ordförande 1.9.2021–)  
 Marianne Selkäinaho, landsbygdsöverinspektör, JSM (medlem)  
 Juuso Kalliokoski, ledande sakkunnig, JSM (ersättare)  
 Maria Torttila, specialsakkunnig, KM (medlem)  
 Johanna Vihtonen, planerare, KM (ersättare, –31.12.2020)  
 Mari Miettinen, sakkunnig, SHM (medlem)  
 Ida Honkanen, sakkunnig, ANM (medlem)  
 Kirsi Tervola-Joutsen, sakkunnig, ANM (ersättare)  
 Armi Liinamaa, budgetråd, FM (medlem)  
 Jyri Inha, lagstiftningsråd, FM (ersättare)  
 Tommi Muilu, överdirektör, NTM-centraler/ansvarsområdet för miljö och naturresurser (medlem)  
 Satu Pääkkönen, direktör, NTM-centraler/ansvarsområdet för miljö och naturresurser (ersättare)  
 Sakari Kokkonen, chef, Forststyrelsen Naturtjänster (medlem)  
 Taina Väre, specialsakkunnig, Kommunförbundet (medlem)  
 Miira Riipinen, miljöchef, Kommunförbundet (ersättare, –21.5.2021)  
 Tommi Maasilta, miljöchef, Kommunförbundet (ersättare, 21.5.2021–)  
 Leena Kristeri, jurist, MTK (medlem)  
 Anna-Rosa Asikainen, jurist, MTK (ersättare)  
 Eki Karlsson, verksamhetsledare, Ulkoiluforum/Suomen Latu (medlem)  
 Anne Rautiainen, sakkunnig i samhällsförhållanden, Ulkoiluforum/Suomen Latu (ersättare)

### Arbetsgrupp:

Miliza Malmelin, specialsakkunnig, MM (ordförande)  
 Matti Nieminen, specialsakkunnig, MM (sekreterare, medlem)  
 Mika Ristimäki, specialsakkunnig, MM (medlem)  
 Sanna Andersson, specialsakkunnig, MM (ersättare)

Ville Schildt, konsultativ tjänsteman, JSM (vice ordförande)  
Marja Kokkonen, skogsråd, JSM (ersättare)  
Hannu Tolonen, specialsakkunnig, UKM (medlem)  
Mikko Helasvuo, byggnadsråd (ersättare, 1.9.2021–)  
Maria Torttila, specialsakkunnig, KM (medlem)  
Johanna Vihtonen, planerare, KM (ersättare, –31.12.2020)  
Mari Miettinen, sakkunnig, SHM (medlem)  
Kirsi Tervola-Joutsen, sakkunnig, ANM (medlem)  
Ida Honkanen, sakkunnig, ANM (ersättare)  
Liisa Kajala, specialplanerare, Forststyrelsen Naturtjänster (medlem)  
Matti Tapaninen, specialplanerare, Forststyrelsen Naturtjänster (medlem)

## Bilaga 2. Workshoppar för strategin för friluftsliv och instanser som deltog i dem

### Workshop 1: Motions-/friluftslivsformer och verksamhetsmiljöer (11.2.2021)

#### Diskussionsinledare:

Liisa Kajala, specialplanerare, Forststyrelsen Naturtjänster (Trender inom användningen av skydds- och friluftsområden)

Leena Kopperoinen, gruppleddare, Finlands miljöcentral (Friluftslivets verksamhetsmiljöer)

Marjo Neuvonen, forskare, Naturresursinstitutet (Naturen som källa till välbefinnande)

#### Instanser som deltog:

Finska dykarförbundet

Finlands Paddling och Roddförbund

Finlands viltcentral

Forststyrelsen Naturtjänster

Finlands Scouter

Finlands miljöcentral

Naturresursinstitutet

Miljöministeriet

Äldreinstitutet

Suomen Latu

Finlands Fritidsfiskares Centralorganisation

Finlands Neuroförbund

Finska Kennelklubben

Jyväskylän universitet

Finlands naturskyddsförbund

### Workshop 2: Målgrupper (18.2.2021)

#### Diskussionsinledare:

Joel Heino, specialplanerare och Susanne Nylund, tjänstedesigner och specialsakkunnig, Forststyrelsen Naturtjänster (Profiler för friluftsmänniskor)

Tuulia Rotko, ledande sakkunnig, Institutet för hälsa och välfärd THL, (Skillnader i välfärd och hälsa)

#### Instanser som deltog:

Forststyrelsen Naturtjänster

MIELI Psykisk Hälsa Finland

Miljöministeriet

Finlands Ryttarförbund

Mannerheims Barnskyddsförbund  
A-kiltojen Liitto  
Äldreinstitutet  
Finlands Fritidsfiskares Centralorganisation  
Institutet för hälsa och välfärd (THL)  
Finlands Motorförbund  
Föreningen Nylands friluftsområden Uuvi  
Finlands naturskyddsförbund  
Biologi- och geografilärarnas förbund BGLF  
Säkerhets- och kemikalieverket (Tukes)  
Centralförbundet för de gamlas väl

### **Workshop 3: Hälsa, välbefinnande och ekonomi (4.3.2021)**

#### **Diskussionsinledare:**

Sari Laine, ledande sakkunnig, SITRA (Stärkande av finländarnas förhållande till naturen)  
Liisa Tyrväinen, forskningsprofessor, Naturresursinstitutet (Friluftslivets ekonomiska värde:  
Vad vet vi och vad vet vi inte?)  
Tommi Vasankari, direktör, UKK-institutet (Kostnaderna för fysisk inaktivitet)

#### **Instanser som deltog:**

SOSTE Finlands social och hälsa  
Business Finland  
Stiftelsen för främjande av motion och folkhälsa LIKES  
Finlands naturskyddsförbund  
Kyrkslätt kommun  
Turism- och Restaurangförbundet rf  
Institutet för hälsa och välfärd (THL)  
SITRA  
Naturresursinstitutet  
Miljöministeriet  
Äksyt Ämmät Oy  
Äldreinstitutet  
Suomen Latu  
Allergi- och miljöinstitutet i Södra Karelen  
UKK-institutet  
Jyväskylän universitet  
Tavastlands förbund  
Arbets- och näringsministeriet  
Forststyrelsen Naturtjänster  
Naturresursinstitutet

## **Workshop 4: Aktörernas roller och administrativ organisering (8.4.2021)**

### **Diskussionsinledare:**

Timo Järvensivu, ekon.dr, sakkunnig i och utvecklare av nätverksarbete (Administration, organisering och nätverksstrategi)

Hanna Kivistö, ledande sakkunnig, strategiavdelningen vid statsrådet kanslis strategi (En fungerande strategi)

### **Instanser som deltog:**

Anpassad Motion SoveLi

Företagarna i Finland

Suomen Tekstiili & Muoti

Statsrådets kansli

Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter (MTK)

Föreningen Nylands friluftsområden (Uuvi)

Miljöministeriet

Etelä-Karjalan virkistysalueäitiö

Tapio Ab

Tavastlands förbund

Stiftelsen för främjande av motion och folkhälsa LIKES

Helsingfors stad

Suomen Latu

Nätverket för naturföretagande i Finland

Jord- och skogsbruksministeriet

Finlands Jägarförbund

Kommunikationsministeriet

Norra Karelen landskapsförbund

Villmanstrand stad

Finlands Scouter

## **Workshop 5: Framtiden (15.4.2021)**

### **Diskussionsinledare:**

Samuli Laita, ledande sakkunnig i kommunikation, Sitra (Framtidsprognoser och friluftsliv)

Riikka Puhakka, akademoforskare, Helsingfors universitet (Ungdomar och friluftsliv)

### **Instanser som deltog:**

Barnombudsmannens byrå

Luonto-Liitto

Finlands olympiska kommitté

Kaskas Media

Finlands Scouter

Sitra  
Miljöministeriet  
Tammerfors stad  
Suomen 4H-liitto  
Helsingfors universitet  
Suomen Latu  
Företagarna i Finland  
Kaskas Media  
Kommunikationsministeriet  
Finlands Ungdomssamarbete Allians  
Nuorten Akatemia



## Bilaga 3. Aktörer ur friluftslivsperspektivet

### Ministerier

Ministerierna bereder lagstiftning, riktar resurser och leder beslutsfattandet på högsta nivå. Främjandet av friluftsliv hör i första hand till miljöministeriets, jord- och skogsbruksministeriets samt undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde. Dessutom har flera andra ministeriers verksamhetsområden sina beröringspunkter med friluftsliv.

**Miljöministeriet (MM)** koordinerar den övergripande friluftslivspolitiken i Finland. Ministeriet ansvarar för samhällen och markanvändning, den bebyggda miljön och naturvård. Ministeriet svarar för den juridiska tolkningen av tillämpningen av allemansrätten och anvisningar. MM styr inom sitt eget verksamhetsområde Forststyrelsens Naturtjänster, Finlands miljöcentral och NTM-centralerna. Ministeriet stöder även kommunerna i upphandling av friluftsområden som är regionalöt betydelsefulla. Central lagstiftning: Lagen om friluftsliv, markanvändnings- och bygglagen samt -förordningen, naturvårdslagen, terrängtrafiklagen.

**Undervisnings- och kulturministeriet (UKM)** främjar idrott som ett självvärde och som stöd för fostran, lärande och delaktighet, som en del av ett betydelsefullt liv. UKM svarar även för småbarnspedagogik, utbildning och ungdomsarbete. Ministeriet arbetar för att främja tillgängliga och åtkomliga idrottsförhållanden samt stöder medborgarsamhället och administrerar understöd för uppförande av idrottsanläggningar. Central lagstiftning: Idrottslagen och -förordningen, lagen om småbarnspedagogik, lagen om grundläggande utbildning.

**Jord- och skogsbruksministeriet (JSM)** främjar en livskraftig landsbygd, människors välbefinnande (i synnerhet på landsbygden) samt hållbar användning av förnybara naturresurser. Ministeriet finansierar strukturer som stöder friluftsliv i statens skogar som är i ekonomibruk och styr inom sitt eget verksamhetsområde Forststyrelsens natur- och vildmarkstjänster. Till JSM:s verksamhetsområde hör statens strövområden. Friluftsliv ses som en ekosystemtjänst som skogen erbjuder. I JSM:s förvaltningsområde sköts även vilt- och fiskbestånden. Central lagstiftning: Lagen om stödjande av landsbygdens utveckling, lagen om Forststyrelsen, lagen om fiske, skogslagen, jaktlagen.

**Social- och hälsovårdsministeriet (SHM)** främjar befolkningens hälsa och välbefinnande, också förebyggande. Ministeriet ansvarar som en del av och vid sidan av social- och hälsovårdstjänsterna även arbetshälsa, jämställdhet, tjänster för funktionshindrade och stöd för befolkningens funktionsförmåga. Central lagstiftning: Diskrimineringslagen, lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män, lagen om stödjande av den äldre

befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre, lagen om service och stöd på grund av handikapp, lagen om företagshälsovård, arbetarskyddslagen, rehabiliteringslagen.

**Kommunikationsministeriet (KM)** främjar befolkningens välfärd och näringslivets konkurrenskraft genom att ta hand om fungerande, säkra och förmånliga trafik- och kommunikationsförbindelser. Ministeriet förbättrar möjligheterna att välja hållbara transportformer, såsom gång- och cykeltrafik, bland annat genom att främja utvecklingen av deras förhållanden. Central lagstiftning: Vägtrafiklagen, lagen om transportservice, lagen om trafiksystem och landsvägar, lagen om enskilda vägar.

**Finansministeriet (FM)** tryggar hållbara offentliga finanser. Ministeriet stöder och styr genom indirekta investeringar kommunerna med både statsandelar och andra anslag. Central lagstiftning: Kommunallagen, lagen om statsandel för kommunal basservice, (inkomstskattelagen, mervärdesskattelagen).

**Arbets- och näringsministeriet (ANM)** skapar förutsättningar för ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbar tillväxt. ANM svarar för verksamhetsmiljön för entreprenörskap och innovationsverksamhet, en fungerande arbetsmarknad och arbetstagarnas sysselsättningsförmåga samt regionernas utveckling. Även genomförande av energipolitik och integration av invandrare hör till ministeriets ansvar. I arbets- och näringspolitiken är målet en fungerande reglering av arbetsmarknaden och företag, tjänster och en finansiering som möjliggör möte mellan arbete och arbetstagare. Som en del av näringspolitiken svarar ANM för prioriteringar i turismpolitiken och utvecklar turismbranschen tillsammans med andra ministerier och aktörer i området. Central lagstiftning: Arbetarskyddslagen, lagen om utveckling av regionerna och genomförande av Europeiska unionens regional- och strukturpolitik, lagen om främjande av integration, konsument säkerhetslagen.

## Forststyrelsen

Forststyrelsen är ett statligt affärsverk som administrerar statens områden, dvs. cirka en tredjedel av Finlands areal. Forststyrelsens uppgifter är uppdelade i affärsverksamhet och offentliga förvaltningsuppgifter som huvudsakligen genomförs med budgetmedel. Forststyrelsens offentliga förvaltningsuppgifter, dvs. Naturtjänster och Jakt- och fisketjänster, svarar för hållbar produktion av natur-, utflykts- och jakt- och fisketjänster i anknytning till friluftsliv på statens områden. På affärsverksamhetens ansvar ligger tillstånd som gäller friluftsliv och naturturism och avtal i mångbruksskogar. Fastighetsutvecklingen sköter dessa avtalsärenden i samarbete med Metsätalous Oy.

Naturtjänster sköter alla statens naturvårds- och strövområden, vilket är cirka 18 procent av Finlands areal och innehåller bland annat nationalparker (40 st.), statens strövområden (5 st.), vildmarksområden (12 st.) och nationellt betydelsefulla historiska platser (9 st.). Naturtjänster upprätthåller serviceutrustning för uteliv också i mångbruksskogar som används och förvaltas av Forststyrelsens Metsätalous Oy. Naturtjänster tillhandahåller förutom serviceutrustning även viktig vägledande friluftsinformation och uppföljningsinformation gällande områden som de förvaltar.

Jakt- och fisketjänster erbjuder jakt- och fiskemöjligheter i statens områden. Jakt och fiske i statens områden dimensioneras på ett ekologiskt och socialt hållbart sätt. Jakt- och fisketjänster sköter livsmiljöer för vilda djur och fiskevatten samt svarar för jakt- och fiskeövervakningen i statens områden. Jakt- och fisketjänster har en betydande roll och expertis i att möjliggöra hållbar jakt och fiske i statens områden. Även Forststyrelsens Metsätalous Oy har en betydande roll som vårdare av vilt- och fiskbeståndens habitat. Forststyrelsens Fastighetsutveckling har som syfte att genom planering av markanvändning och planläggning anvisa för byggande av turismtjänster områden som också tillgodoser friluftsmänniskornas behov, som exempel planläggning i samband med statens strövområden eller invid nationalparker i turistcentrum.

## Myndigheter

**Närings-, trafik- och miljöcentralerna** (NTM-central) ser till att vardagen är smidig: de ansvarar för anläggning av vägar och deras tillstånd, miljöns tillstånd och miljövård samt stöd för företagen. Som en landskapsutvecklare och finansieringsutfärdare arbetar NTM-centralerna dagligen för att säkerställa en hållbar framtid inom uppgifter i anknytning till områdesutveckling, miljön och naturen. Viktiga uppgifter med tanke på friluftsliv är främjande av ett bra vattentillstånd och målen för vattenvård, främjande av hållbar användning av naturresurser och uppföljning av miljöns tillstånd. NTM-centralernas uppgifter inom övervakningen av naturvårdslagen, vattenlagen och miljöskyddslagen främjar för sin del miljöns goda tillstånd och säkerhet. Genom NTM-centralens beslut inrättas sådana naturskyddsområden på privat mark som har betydelse för det lokala friluftslivet.

**Säkerhets- och kemikalieverket** (Tukes) övervakar att tillhandahållare av konsumenttjänster och importörer, försäljare och distributörer av allmänna konsumtionsvaror iakttar konsumentssäkerhetslagen. Tukes övervakar till exempel säkerheten av friluftsleder, guide tjänster och självbetjäningstjänster, badstränder och friluftsutrustning. Tukes vägleder tjänsteleverantörer och konsumenter samt ger råd i frågor som gäller konsumentssäkerhet.

**Regionförvaltningsverken** sköter i sina verksamhetsområden bland annat uppgifter som hör till undervisnings- och kulturministeriets område och som gäller undervisning och småbarnspedagogik samt biblioteks-, idrotts- och ungdomsväsendet. Kommuner och samfund kan ansöka av regionförvaltningsverken om understöd till projekt som förbättrar olika befolkningsgruppers hälsa och välbefinnande genom motion. Regionförvaltningsverken stöder även kommunerna med understöd i anläggning av idrottsplatser och ger dem anvisningar.

## Kommuner och regionala aktörer

**Kommunerna** svarar för planeringen av markanvändning i sina områden och avgör i planläggningen till exempel inrättande av närliggande friluftslivsområden, tillgänglighet till grönområden och strändernas användningssyfte. Kommunernas undervisnings- och ungdomsväsenden samt skolor kan ha en betydande roll i att öka friluftslivet såväl med tanke på undervisningen och fritiden. Olika slags klubbar som är verksamma under undervisnings- eller ungdomsväsendet kan till exempel fokusera på att lära ut vildmarkskunskaper eller motion i naturen. Kommunerna upprätthåller friluftsområden, friluftslivs- och naturleder, utomhusidrottsplatser samt andra friluftslivstjänster. Naturskyddsområden som ägs av kommuner har i många kommuner en stor betydelse i synnerhet som lokala friluftsmål.

**Kommunförbundets** medlemmar är kommunerna och städerna i Finland. Kommunförbundet stöder kommunerna i att genomföra en bra omgivning och i att ordna tjänster i anknytning till samfund. Det driver sina medlemmars ärenden, övervakar intressen och utvecklar en hållbar framtid.

**Regionala friluftslivsföreningar** erbjuder medborgarna friluftslivsmöjligheter i de friluftsområden som de äger eller förvaltar. För att främja regionalt friluftsliv köper eller hyr föreningarna områden eller skaffar nyttjanderätt till dem samt ansvarar för underhåll och utvecklar till dem strukturer och leder som betjänar förhållanden för friluftsliv och uteliv. Föreningarna verkar under ledning av kommunerna i området.

**Landskapsförbunden** är lagstadgade samkommuner där kommunerna i varje område ska vara medlemmar i. Landskapsförbunden har en lagstadgad uppgift för planering av områdesanvändningen, och genom landskapsplanläggningen styr landskapsförbunden i sina områden samordningen av friluftsliv och andra markanvändningsformer. Landskapsplanerna innehåller planeringsformer som gäller friluftsliv samt friluftsområden och -leder. Landskapsplanerna inklusive sina beteckningar däremot styr kommunernas generalplanläggning. Landskapsförbunden är en betydande instans särskilt i fråga om utveckling och säkerställande av friluftslivsnätverket och friluftsleder som överskrider kommun- och landskapsgränser. Landskapsförbund påverkar det regionala friluftslivet också genom landskapsprogram och regionala finansiering.

**De regionala sjukvårdsdistrikten** (kommande välfärdsområden) kan främja friluftslivet i sina regionala hälso- och välfärdsfrämjande planer, vars åtgärder och indikatorer gäller till exempel en ökning av motion i naturen. De har även möjligheten att påverka genom rådgivningsverksamheten (till exempel naturmotionsfostran för familjer) samt genom utnyttjandet av platser i den närliggande naturen i hälso- och välfärdsarbetet (rehabilitering).

## Privata markägare

På land- och vattenområden som ägs av privata markägare idkas friluftsliv och fysiska aktiviteter samt kopplar man av med stöd av allemansrätten i hela Finland. Till exempel är 60 procent av skogar och över 90 procent av allt inlandsvatten i Finland privatägda. Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter (MTK) och SLC (Svenska landbruksproducenternas centralförbund) verkar som fack- och intresseorganisationer för jordbrukare, skogsägare och landsbygdsföretagare. Centralförbundet för Fiskerihushållning (KKL) företräder rättigheterna för delägare av samfälliga fiskevatten och ägare av privata fiskevatten.

## Organisationer

Medborgarverksamhet har en stark ställning i vårt samhälle. Medborgar-, intressebevaknings-, natur- och hobbyorganisationer har en betydande roll i utvecklingen av friluftslivet. Genom föreningsverksamhet erbjuds medborgarna många slags möjligheter att utöva och uppleva utomhussporter samt meningsfulla sociala aktiviteter. Många organisationer upprätthåller genom sin verksamhet natur- och utflyktsmål, friluftsleder, utflykts- hamnar och andra tjänster som bidrar till att friluftsliv ofta blir möjligt också för andra än dem som är medlemmar i föreningen i fråga. Friluftslivs- och naturvårdsorganisationer är också centrala aktörer vid övervakning av vilka effekter ändringar av markanvändningen har på friluftslivet och vistelse i naturen.

## Forskningsorganisationer

Flera forskningsinstanser producerar information i anknytning till friluftsliv. Finlands miljöcentral (SYKE) producerar information om miljön och faktorer som påverkar den. I Naturre-sursinstitutet (Luke) bedrivs till exempel forskning i anknytning till naturturism och naturens hälsoeffekter. Bland annat idrotts- och hälsovetenskapliga fakulteten vid Jyväskylä universitet och Stiftelsen för främjande av motion och folkhälsa Likes producerar forskningsdata om idrott. Även privata aktörer, såsom UKK-institutet och Diakonissanstalten i Uleåborg, producerar forskningsdata om motionens hälso- och välbefinnandeeffekter. Inom friluftslivsforskning görs ett brett internationellt samarbete och i Finland tillämpas forskningsresultat om friluftslivet aktivt i praktiken.

## Företag

Företagen producerar otaliga tjänster som möjliggör friluftsliv, till exempel turism- och inkvarteringstjänster, trafik tjänster, programtjänster och uthyrning och försäljning av utrustning. Företagen utvecklar nya lösningar och skapar innovationer och möjligheter för att främja människors lokala försörjningsmöjligheter och friluftsliv. Nätverket för naturföretagande i Finland rf är en riksomfattande samarbetsorganisation för företag och aktörer i naturen som främjar naturentreprenörskap bland annat för att främja förutsättningarna för informationsförmedling, synliggörande av branschen, intressebevakning och ansvarsfullt naturentreprenörskap.

## Medier

Medier styr människors intresse då de producerar aktuella nyheter och innehåll också om naturen och friluftsliv. De kan till exempel bedöma, inspirera, engagera, jämföra, presentera, intervjua eller varna. Medierna kan förstärka företeelser. En del medier har specialiserat sig på natur, friluftsliv, vildmarksliv och fiske.

## Medborgare

Medborgarna förmedlar till varandra information och erfarenheter av möjligheter och begränsningar gällande friluftsliv osv. vid olika möten och i olika situationer. En del har profilerat sig som opinionsbildare i sociala medier. I synnerhet har rekommendationer från betrodda personer, såväl närstående och vänner som influerare, en stor betydelse för individens val. Dessutom finns det också många andra möjligheter att genom interaktion påverka friluftslivet. I många fall har frivilligarbete en avgörande roll för planering, anläggning och underhåll av friluftslivsstrukturer och -tjänster, ofta i samarbete med kommuner.

## Bilaga 4. Andra strategier och åtgärder som gäller friluftslivet

### Statsrådets redogörelse om idrottspolitiken 2018

Förhållandena för fysiska aktiviteter är en helhet där den bebyggda miljön och naturmiljön samt tjänster i anknytning till dem utgör en fysisk helhet. På 2000-talet har bland annat en ökning av självständig motion, uppkomsten av nya grenar och den privata sektorns större roll särskilt inom vuxenidrotten varit företeelser inom idrott. Med förhållanden för fysiska aktiviteter avses i synnerhet omgivningar med gång- och cykelvägar, lekplatser, olika park- och gårdsområden, det anlagda nätverket för idrottsplatser, rekreations- och friluftsområden som kopplas till naturmiljön samt leder och obebyggd natur.

Det finländska nätverket för idrottsplatser har i stor utsträckning anlagts av kommunerna och upprätthålls av dem. Främjande av anläggning av idrottsplatser börjar redan i samhällsplaneringen och planläggningen. Främjande av motion i kommunen understöds förutom genom planläggning även av att motion behandlas i kommunerna övergripande som en del av den allmänna utvecklingen av kommunen och invånartrivseln. Idrottsplatserna ska till exempel ligga tillräckligt nära bostadsområden och skolor. Också efter social- och hälsovårdsreformen och landskapsreformen hör idrott uttryckligen till kommunernas uppgifter. Man kan se att idrott håller på att bli en allt viktigare faktor för kommunernas livskraft.

Till motionsfrämjande byggande hör ständig utveckling av nätverket av gång- och cykelvägar samt förbättring av möjligheterna till motion i naturen. En betydande del av självständig motion sker till fots, med cykel eller i form av motion i naturen. Därför ska en ökning av möjligheterna till promenader, cykling och motion i naturen beaktas i all områdesplanering, planering av markanvändning och planläggning. Nationalparkerna spelar en viktig roll för att främja hälsan och även för att utveckla naturturismen. Allemansrätten är också en viktig del av motionsmöjligheterna.

Åtgärdsförslag: • Varje kommun ska utarbeta en analys av nuläget för idrottsförhållanden och den ska även beakta utveckling av nätverket av gång- och cykelvägar samt möjligheterna till motion i naturen

Statsrådets redogörelse om idrottspolitiken: [https://www.eduskunta.fi/SV/vaski/Julkaisu-Metatieto/Documents/SRR\\_6+2018.pdf](https://www.eduskunta.fi/SV/vaski/Julkaisu-Metatieto/Documents/SRR_6+2018.pdf))

## Uppdatering av den nationella skogsstrategin 2025 (2019)

Skogsstrategin genomför de Agenda 2030-mål som gäller skogar och den beaktar tydligare än tidigare bland annat klimathållbarhet och tryggheten av skogens biologiska mångfald. De helt nya projekt som har lagts till i strategin gäller ett klimathållbart skogsbruk, internationell skogspolitik och påverkan på EU-nivå samt produkter som tillverkas av trä. Digitalisering och ökad kommunikation betonas som övergripande projekt i strategin. Dessutom är mångsidigare skogsbruksmetoder, bevarandet av mångfald, vattenskydd och en mångsidigare näringsverksamhet nu med i allt fler av strategins projekt.

Visionen för den skogspolitiska redogörelsen och skogsstrategin är: Hållbar vård och användning av skogar skapar ökad välfärd. Den nationella skogsstrategin eftersträvar följande mål:

1. Finland är en konkurrenskraftig omvärld för skogliga affärsfunktioner.
2. Skogsbranschen och dess strukturer förnyas och diversifieras.
3. Skogarna används på ett aktivt, mångsidigt och ekonomiskt, ekologiskt, socialt och kulturellt hållbart sätt.

Detta har konkretiserats med bland annat följande mål: Skogsnaturens mångfald samt dess ekologiska, sociala och kulturella hållbarhet stärks. Friluftsliv i skogar och hälsoeffekterna ökar och skogar är tillgängliga för alla.

Utarbetandet av ett nytt nationellt skogsprogram, dvs. Nationell skogsstrategi 2035, har inletts vid jord- och skogsbruksministeriet. Det förberedande arbetet med den kommande strategin genomförs huvudsakligen under 2021 och strategin utarbetas 2022.

Skogarna täcker den största delen av vårt land och därigenom idkas friluftsliv oftast uttryckligen i skogar. De erbjuder även möjligheter att koppla av och hämta energi i närheten av tätortsområden och bebyggelse. Skogsområden är också viktiga för bärplockning, svamplockning och jakt. Olika typer av skogar erbjuder olika slags möjligheter till friluftsliv. Särskild uppmärksamhet har riktats till ungdomarnas förhållande till skogen.

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161386>, Jord- och skogsbruksministeriets publikationer 2019:8 Statsrådets principbeslut 21.2.2019



## Principbeslutet om främjande av välfärd, hälsa och säkerhet 2030 (2021)

Syftet med principbeslutet är att trygga finländarnas hållbara välbefinnande i alla befolknings- och åldersgrupper. Principbeslutet genomför ministeriernas strategiska mål och stärker det välfärdsekonomiska tänkandet. Det ingår i genomförandet av FN:s handlingsprogram för hållbar utveckling (Agenda 2030) i Finland.

Principbeslutet har fyra prioriteringar: 1) Möjlighet för alla att delta, 2) Bra vardagsmiljöer, 3) Verksamhet och tjänster som bidrar till välfärd och hälsa samt 4) Genomslag via beslutsfattande. Det är beaktansvärt att principbeslutet har som syfte att minska ojämlikhet i fråga om välbefinnande, hälsa och trygghet. Det är viktigt att omfatta denna princip också i utvecklingen av friluftsliv.

I Finland är nästan 9 procent av befolkningen fattiga. Under 2018 bodde det 326 182 personer i arbetsför ålder i hushåll som är beroende av utkomststöd. Fattigdom i barnfamiljer går i arv i generationer. Bland åldringar drabbas i synnerhet kvinnor som är över 75 år av fattigdom. Den goda utvecklingen av folkhälsan har avstannat. Fetma och depression har blivit vanligare bland befolkningen i arbetsför ålder och finländarnas förväntade livslängd har till och med sjunkit något. Kostnadsfri vistelse i naturen gör åtminstone på det principiella planet friluftslivet till ett sätt att påverka strukturell fattigdom. Det är emellertid förståeligt att detta inte sker av sig själv.

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162913>, Statsrådets publikationer 2021:14

## Program för att främja gång och cykling (2018)

För närvarande utgör andelen gång- och cykeltrafik knappt en tredjedel av alla resor som görs med olika transportsätt. Detta innebär i genomsnitt endast 4 procent av alla finländares dagliga färdkilometer. Syftet med programmet för att främja gång och cykling är att förbättra förutsättningarna för gång och cykling i de finländska kommunerna och stödja en minskning av växthusgasutsläppen i trafiken samt förbättra folkhälsan i Finland. I programmet fastställdes en ökning av antalet gång- och cykelresor på 30 procent fram till 2030. Målet är detsamma som i den nationella energi- och klimatstrategin.

Centrala metoder i programmet för att främja gång och cykling är planering av infrastruktur och markanvändning, anpassning av gång- och cykeltrafik till en del av kollektivtrafikens resekedjor, informationsstyrning samt utveckling av cykelturismen. Det finns en uppenbar likhet mellan fördelarna med gång- och cykeltrafik och fördelarna med friluftsliv.

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/160720>

## Finlands turismstrategi för 2019–2028

”Tillsammans blir det mer – hållbar tillväxt och förnyelse inom turismen i Finland” är Finlands riksomfattande turismstrategi för 2019–2028. I strategin fastställs mål för utvecklingen av turism fram till 2028 samt åtgärder för 2019–2023. Finlands mål är att vara det resmål som växer allra mest hållbart i Norden.

Turism utvecklas som en ansvarsfull och växande bransch inom serviceaffärsverksamheten som skapar välbefinnande och sysselsättning året runt i hela Finland. Strategin har som uppgift att utgöra en gemensam riktlinje för aktörer i turismbranschen i deras utvecklingsarbete. Samarbete, som är nödvändigt för att uppnå hållbar tillväxt inom och förnyelse av turism, är ett övergripande tema i strategin. Åtgärder genomförs i samarbete mellan en bred grupp av aktörer.

Utvecklingen och tillväxten av turismen i Finland utgår från särskilda naturförhållanden samt kulturupplevelser och affärsverksamhet som byggs upp kring dem. Naturen som miljö möjliggör aktiviteter året runt på å land, på vatten och i luften (inklusive cykling, fiske och jakt). Utvecklingen av hållbar naturturism (inklusive vildmarksturism) och utnyttjandet av nationalparker står i centrum för en ökad turismefterfrågan.

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161906>

Arbets- och näringsministeriets publikationer 2020:17

## Den nationella strategin för biologisk mångfald

Finlands nationella strategi för biologisk mångfald uppdateras med beaktande av uppdateringen av FN:s konvention om biologisk mångfald och EU:s strategi för biologisk mångfald. I målen ingår att människor förändrar sina konsumtionsvanor i en mer ekologisk riktning och att finländarnas förhållande till naturen stärks (naturattraktionernas tillgänglighet, antalet grönområden i tätorter och deras kvalitet samt användning i undervisningen). Friluftsliv och utnyttjande av ekosystemtjänsternas hälsoeffekter främjas. Antalet grönområden främjas och åtkomsten till dem ökas också i tätbefolkade områden.

Med friluftsliv kan man främja uppskattningen av arter och biotoper och bidra till att kontakten till naturen vaknar till nytt liv. Självupplevda observationer skapar förutsättningar för att förstå arternas livsförhållanden och naturens tillstånd.

Till förmån för naturen – för människans bästa. Finlands handlingsprogram för bevarande och hållbart nyttjande av den biologiska mångfalden 2013–2020 identifierade utmaningar som gäller utvecklingen av naturturism och friluftsliv (bevarandet av naturvärden och förutsättningarna för den samiska kulturens traditionella näringar som ett villkor för naturturismen).

## **Programmet för utveckling av landsbygden i Fastlandsfinland och den kommande CAP-planen**

Syftet med Programmet för utveckling av landsbygden i Fastlandsfinland, dvs. landsbygdsprogrammet, är att stödja tillväxt och utveckling samt att ge välbefinnande åt hela Finland. Genom programmet erbjuds finansiering för stöd av naturens tillstånd, främjande av näringar och sysselsättning och för skapande av hobbymöjligheter och livskraftig verksamhet på landsbygden.

Bondgårdar och andra företag, bysamhällen och organisationer som är verksamma på landsbygden drar oftast nytta av finansieringen. Finland är ett mycket landsbygdsdominerat land: endast stadscentrumen i de största städerna har lämnats utanför landsbygdsprogrammet.

Resultaten av satsningar på landsbygden syns som renare vattendrag, välmående djur och mat av hög kvalitet i våra affärer. Med hjälp av landsbygdsprogrammet har man skapat attraktiva turistmål, många företag som tagit sig in på den internationella marknaden samt hobbymöjligheter för barn och unga. Målet är att underlätta utnyttjandet av ny teknik och stödja reformer, tack vare vilka det är lätt att nå den finländska landsbygden från olika delar i världen.

## **Landsbygdspolitiskt helhetsprogram**

Landsbygdspolitiskt helhetsprogram 2021–2027 är ett handlingsprogram för den nationella landsbygdspolitiken. Det genomförs under ledning av landsbygdspolitiska rådet och i brett samarbete med berörda parter.

I det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet ses den mångsidiga landsbygden som en nationell framgångsfaktor. Landsbygden erbjuder en plattform, resurser och lösningar för ett gott liv, innovationer, företagande och ett hållbart samhälle. I programmet framhävs att landsbygden kan erbjuda lösningar på hållbarhetskrisen. Landsbygdspolitikens målsättning är att Finland utvecklas som en helhet och genom att förstärka lokalt orienterade möjligheter.

Programmets strategiska fasta punkter är ömsesidigt beroende, miljörättvisa och ny kunskapsintensiv ekonomi. Dessa är genomgående i programmets teman.

Helhetsprogrammets fem teman är:

- Högre mervärde genom hållbar användning av naturresurser
- Landsbygdens aktörer som en del av lösningen på en hållbar övergång
- Stärkande av konkurrenskraft och livskraft
- Tryggande av en fungerande vardag
- Stärkande av delaktigheten och gemenskapen

Programmet omfattar sammanlagt 74 konkreta åtgärder förknippade till dessa teman.

### **Utvecklingsstrategi för fritidsfisket (2019)**

Utvecklingsstrategin för fritidsfisket styr fritidsfiskeförvaltningen, forskningsverksamhet i området samt organisationsverksamhet. Syftet med strategin är att fritidsfiske under de närmaste åren ska vara en populär och socialt uppskattad naturaktivitet som på ett hållbart sätt använder Finlands varierande fiskevatten och tar till vara på fiskemöjligheterna. Strategins centrala mål är bland annat goda fiskevatten och livskraftiga fiskbestånd, bättre fiskemöjligheter och att fritidsfisket ger rekreation, glädje och upplevelser för allt fler människor i Finland, och att fritidsfisket har en permanent ställning som en naturaktivitet och som stöd för förhållandet till naturen. Dessutom är målet att både fiskens och fiskets betydelse är erkänd när det gäller att främja välbefinnande och hälsa.

<https://mmm.fi/kalat/strategiat-ja-ohjelmat/vapaa-ajankalastus>

## Bilaga 5. Lagar med central betydelse för friluftslivet

Förvaltningslagen (434/2003)  
Lagen om fiske (379/2015)  
Konsument säkerhetslagen (920/2011)  
Kommunallagen (410/2015)  
Lagen om utveckling av regionerna och genomförande av Europeiska unionens regional- och strukturpolitik (756/2021)  
Lagen om statsandel för kommunal basservice (618/2021)  
Lagen om stödjande av landsbygdens utveckling (28/2014)  
Lagen om Forststyrelsen (234/2016)  
Lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (jämställdhetslagen) (609/1986)  
Lagen om rätt att överlåta statlig fastighetsförmögenhet (973/2002)  
Lagen om tillhandahållande av tjänster (1166/2009)  
Lagen om fritt bildningsarbete (632/1998)  
Idrottslagen (390/2015)  
Naturvårdslagen (1096/1996)  
Markanvändnings- och bygglagen (132/1999)  
Terrängtrafiklagen (1710/1995)  
Skogslagen (1093/1996)  
Jaktlagen (615/1993)  
Ungdomslagen (1285/2016)  
Lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (1705/2009)  
Lagen om grundläggande utbildning (628/1998)  
Grundlagen (731/1999)  
Lagen om friluftsliv (606/1973)  
Statsunderstödslagen (668/2001)  
Lagen om småbarnspedagogik (540/2018)  
Sjötrafiklagen (782/2019)  
Diskrimineringslagen (1325/2014)  
Föreningslag (503/1989)

## Bilaga 6. Konsekvensbedömning av Strategin för friluftsliv 2030

Vid konsekvensbedömningen har granskats vilka konsekvenser som uppstår på grund av genomförandet av strategin. Bedömningen har gjorts genom att granska konsekvenserna av strategins riktlinjer särskilt för ekonomin, hälsa, miljön och myndigheternas verksamhet. Dessutom bedöms andra eventuella konsekvenser till exempel för jämlikhet och säkerhet. I bedömningen har beaktats den allmänna skyldigheten att utreda miljökonsekvenserna enligt 3 § i lagen om bedömning av miljökonsekvenserna som förutsätter att miljökonsekvenserna av planen eller programmet utreds och bedöms i tillräcklig utsträckning under beredningen, om genomförandet av planen eller programmet kan ha betydande miljökonsekvenser.

Miljöaspekter som en del av hållbar utveckling beaktades även som en övergripande princip i strategins utarbetandeprocess. Konsekvensbedömningen utarbetades i slutet av strategiberedningen utifrån de riktlinjer som fastställdes för strategin. Vid genomförandet av strategin för friluftsliv är det centralt att ständigt beaktande av miljöaspekter som en del av främjandet av hållbarhet.

Hur konsekvenserna realiserar beror på genomförandet av enskilda åtgärder. Strategins tidsspann sträcker sig till 2030. Här tidsplaneras inte närmare tidpunkten för när konsekvenserna blir verklighet.

VERKSAMHET/KONSEKVENSN	EKONOMI	HÄLSA	MILJÖ	MYNDIGHETER	ÖVRIGA
	offentlig, företag, hushåll, sysselsättning	hälsa, välbefinnande, trivsel	klimat, natur, (sambandsstruktur)	förhållanden, uppgifter, organisation, personal	likabehandling, informationsområdet, regional utveckling, säkerhet osv.
<b>Allemansrätten och anvisningar för vistelse i naturen</b> => Kunskaper sprids om allemansrätten, samordning av friluftslivsformer, utflyktsetikett	+ underlättar turistföretagens verksamhet		+ naturen och kulturella värdering bevaras bättre	+ underlättar jakt- och fiskeövervakning samt övervakning av räddningsverksamhet och lagstiftning	+ bidrar till att bevara socialt samförstånd
<b>Närhet till naturen och tillgänglighet</b> => Utveckling av ett regionalt nätverk i statens områden, bland annat strövområden => Planering av markanvändningen i kommunerna => Kollektivtrafiken, hållbara transportsätt => Likabehandling, tillgänglighet, kopplingen till social- och hälsovårdstjänster	+ minskade hälsoutgifter minskar kostnaderna i de offentliga finanserna + ekonomisk attraktionskraft i kommunerna + privathushållens besparingar i hälsoutgifter – extra kostnader för tillhandahållande av kollektivtrafik	+ hälsoeffekter särskilt för det psykiska välbefinnandet + boendetrivseln ökar + förebyggande hjälp för specialgrupper (bland annat psykisk hälsa bland ungdomar) + möjliggör förebyggande av sjukdomar	– begränsar byggandet i tätbebyggda områden – kan begränsa användningen av ekonomiskogor + den biologiska mångfalden ökar, gröna korridorer stärks – naturen slits lokalt + positiva klimateffekter om friluftslivsmöjligheter ligger nära	+ myndighetssektorer kan närma sig varandra och förbättra samarbetsmöjligheterna	+ minskar ojämlikheten i den regionala utvecklingen (också i glesbygden)
<b>Digitalisering</b> => Friluftslivsdatatjänst	+ öppna data för näringslivet (produktutveckling inom turismen underlättas) + marknadsföringen av destinationer kompletteras	+ ökat friluftsliv ger hälsofördelar	+ styrningen av friluftsliv underlättas och slitaget av naturen minskar	+ gemensam planering förstärks, tar verksamheten i olika förvaltningar till samma plattform	– alla har inte tekniska enheter eller kompetens att använda tjänsten + möjliggör information om faror

VERKSAMHET/KONSEKVENSN	EKONOMI	HÄLSA	MILJÖ	MYNDIGHETER	ÖVRIGA
<b>Förbättring av tjänster</b> => Friluftsleder, rastplatser, kommunernas understöd, samarbete mellan den offentliga förvaltningen och näringssektorn	+ positiva effekter och möjligheter för den regionala ekonomin och näringssektorn – offentliga understöd och upprätthållande av tjänster medför kostnader	+ ökar användningen av områden och aktiviteter, vilket ger hälsofördelar	+ minskar slitage av naturen, styrning av var människor rör sig skyddar ömtåliga områden + möjliggör innovationer och ny klimatsmart material- och serviceproduktion	+ samarbete ökar kompetens	+ kvaliteten på terrängtjänster som genomförs med hänsyn till olika användargrupper främjar likabehandling
<b>Samarbete, nätverk</b> => Samordningsorgan för friluftsliv, samarbetsmöten	– resurser för samordning orsakar kostnader			+ koordinering av myndighetsarbete ökar samarbetet och påskyndar reaktioner	+ förbättrar friluftslivets betydelse i politiska förberedelser och myndighetsarbetet
<b>Kunskapsledning, forskningens fokusområden</b> => Grundläggande forskning i friluftsliv, kontinuerlig uppföljning, LVVI => Data i realtid => Långvariga effekter på folkhälsan, välfärden och ekonomin => Säkerhet => Landskap och kommuner som utvecklare av hälsofördelar	+ kunskapsledning effektiviserar forskningens lönsamhet (förutsägelse, efterfrågeorientering) – forskningsarbete kostar + forskning och kunskapsledning effektiviserar inriktning av verksamheten och tjänster	+ identifiering av långvariga hälsofördelar	+ samordning av naturvård och friluftsliv	+ stöd för kommunernas välfärdsrapportering (hälso- och välfärdscoefficienten)	
<b>Lagstiftning</b> => Uppdateringsbehov, anvisningar	(beror på lagstiftningen i fråga)			– det arbete som lagstiftningsreformer förutsätter	



VERKSAMHET/KONSEKVENSN	EKONOMI	HÄLSA	MILJÖ	MYNDIGHETER	ÖVRIGA
<p><b>Undervisnings- och ungdomsverksamhet</b></p> <p>=&gt; Närundervisningsområden för skolor och daghem, medborgar-, klubb- och ungdomsverksamhet, rådgivningsverksamhet och småbarnspedagogik, integration av invandrare, natur- och miljöskolor</p>	<p>– organisering av verksamhet medför kostnader</p> <p>+ ökat miljöansvar för den egna närliggande miljön medför besparingar (städning, vandalism)</p>	<p>+ bättre fysisk och psykisk hälsa för barn och unga</p>	<p>+ utveckling av förhållande till naturen och ökade uppskattning av naturen</p>		<p>+ ökar likabehandling och minskad regional segregation</p>
<p><b>Kompetens</b></p> <p>=&gt; NTM-centralernas, landskapens och kommunernas friluftslivskompetens</p>				<p>+ bättre myndighetsarbete</p> <p>+ utveckling av social- och hälsovårds- och välfärdsområden</p>	

Generellt kan man bedöma att de åtgärder som genomförs utifrån strategin har en positiv inverkan på människors välfärd, levnadsförhållanden och trivsel. Flera åtgärder ökar människors möjligheter att leva och handla hållbart då de genomförs. Många åtgärder fokuserar på utveckling av samarbete och strukturer, ökad information och utnyttjande av information samt utbyte av kompetens och erfarenheter, varvid de inte medför direkta miljökonsekvenser men främjar indirekt människors levnadsförhållanden och välfärd, hållbar verksamhet i naturen och i kulturmiljön samt ett ökat humankapital och socialt kapital.

Man kan förvänta sig betydande positiva effekter allt eftersom utbudet av friluftsområden och -tjänster utvecklas och blir kända med hjälp av den nationella friluftslivsdatatjänsten. Genom närmare undersökning av friluftslivets hälsoeffekter är det möjligt att identifiera variabler som är också viktiga ur nationalekonomiperspektivet i det förebyggande folkhälsoarbetet. Närmare identifiering av långvariga hälsoeffekter är betydelsefullt med tanke på beslutsfattandet i samhället. Inrättandet av ett samordningsorgan för friluftsliv effektiviserar gemensamma fortsatta åtgärder för det omfattande verksamhetsfältet och främjar samtidigt fördelningen av resurser för att uppnå ett starkt genomslag i samhället.

Det finns möjligheter till betydande hälsoeffekter och de påverkar redan i nuläget. Tills vidare är de effekter som friluftslivet har på sinnesstämningen, återhämtning och upplevelser av välbefinnande mer kända än andra effekter. Än så länge är de långvariga effekterna på hälsa mindre kända. Förutom förebyggande av folkhälsoproblem kan friluftsliv och den uppmuntrande effekt som närliggande natur har på vardagsmotion till exempel möjliggöra sådana bestående förändringar i livsstil som till exempel är det primära målet för behandling av fetma. I och med att strategin genomförs blir de hälsoeffekter som eftersträvas mer kända och deras ekonomiska fördelar och effekter kan bedömas exaktare än i nuläget.

De positiva ekonomiska effekterna är sannolikt betydande på ekonomins olika nivåer (nationalekonomin, den kommunala ekonomin, landskapens ekonomi, privathushållen). De kostnader som uppstår på grund av genomförandet av strategin har bara identifierats preliminärt. Allt eftersom de specificeras och uppfylls i årliga ekonomiska planer är det uppenbart att det uppstår kostnadseffekter i form av utgifter, till exempel som offentligt stöd till kommuner, för underhåll av tjänster och forskning.

De direkta effekter som ett ökat friluftsliv har på miljön kan vara lokalt betydelsefulla. De syns till exempel som slitage av naturen och nedskräpning. De kan vara synliga och betydande till exempel i de populäraste fjälldestinationerna. De mer omfattande effekterna på naturen och miljön förblir emellertid rätt begränsade, och de torde till exempel inte ha någon effekt som avsevärt ökar förlusten av den biologiska mångfalden eller klimatförändringen. Friluftslivets negativa effekter kan bekämpas med hjälp av tjänstestrukturer, vägledning och instruktioner.

De effekter som gäller myndighetsverksamheten kan i stort sett förväntas utvecklas positivt, när samarbetet intensifieras, kunskaper delas och samordningen stärks.

Andra sociala fördelar som kan förutses är starkare likabehandling, då möjligheterna för människogrupper som befinner sig i en svagare ställning att idka friluftsliv förbättras. Ökad vistelse i naturen och identifiering av friluftslivets betydelse torde även öka samhörighetskänslan i samhället och antas påverka positivt upplevelsen av nationell identitet.

Allt som allt hittar allt fler friluftslivet och dess fördelar då friluftsliv blir vanligare.

## Bilaga 7: Sammanfattning av utlåtanden

### Sammanfattning av utlåtanden om strategin för friluftsliv

#### Inledning

För första gången i Finland utarbetas en nationell strategi för friluftsliv. Den sträcker sig ändra fram till 2030. Bland annat sju ministerier, Forststyrelsen, myndigheter samt representanter för forskningsinstitut och organisationer har deltagit i beredningen med bred bas. Arbetet har koordinerats av miljöministeriet. Utifrån strategin utarbetas vid miljöministeriet statsrådets principbeslut om friluftsliv i slutet av 2021.

#### Ett utlåtande om statsrådets utkast till principbeslut begärdes av alla kommuner samt följande instanser:

Allergi-, Hud- och Astmaförbundet rf, BirdLife Finland, EK, Södra Karelen allergi- och miljöinstitut, Södra Karelen förbund, Etelä-Karjalan virkistysalueäitiö, NTM-centralen i Södra Österbotten, Södra Österbottens förbund, NTM-centralen i Södra Savolax, Södra Savolax landskapsförbund, Andningsförbundet, NTM-centralen i Tavastland, Tavastlands förbund, Hämeen Virkistysalueyhdistys, Äldreinstitutionen, Invalidförbundet, Självständighetssjubileets barnstiftelse, idrotts- och hälsovetenskapliga fakulteten vid Jyväskylä universitet, NTM-centralen i Sydöstra Finland, NTM-centralen i Kajanaland, Kajanalands förbund, Eläkeliitto, KEHA-keskus, Kennelklubben, Mellersta Österbottens förbund, NTM-centralen i Mellersta Österbotten, Mellersta Finlands förbund, Kyrkostyrelsen, Kommunförbundet, Stiftelsen för Rehabilitering, Kymmenedalens förbund, Kymenlaakson virkistysalueyhdistys, NTM-centralen i Lappland, Lapplands förbund, kommunikationsministeriet, Stiftelsen för främjande av motion och folkhälsa LIKES, Naturresursinstitutet, Luonto-Liitto, Maa- ja kotitalousnaiset, jord- och skogsbruksministeriet, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK, Maaseudun sivistysliitto, MaRa, Martat, Finlands Paddling och Roddförbund, Forststyrelsen, MIELI rf, MLL, Muoti- ja urheilukauppa ry, Natur och Miljö, Finlands Neuroförbund, Nuorten Akatemia, justitieministeriet, Finlands olympiska kommitté, undervisnings- och kulturministeriet, Uleåborgs diakonissanstalt (ODL), Rädda barnen, Håll Skärgården Ren rf, NTM-centralen i Birkaland, Birkalands förbund, Pirkanmaan virkistysalueyhdistys, NTM-centralen i Österbotten, Österbottens förbund, NTM-centralen i Norra Karelen, Norra Karelen landskapsförbund, NTM-centralen i Norra Österbotten, Norra Österbottens förbund, NTM-centralen i Norra Savolax, Norra Savolax förbund, försvarsministeriet, Cykelförbundet, Päijänteen virkistysalueyhdistys, Päijänne-Tavastlands förbund, Reserviläisurheiluliitto, Retkipaikka, Sametinget, Saimaan Virkistysalueyhdistys, NTM-centralen i Satakunta, Satakunta förbund, Sininauhaliitto, inrikesministeriet, Sitra, social- och hälsovårdsministeriet, SOSTE, Soveli rf, Finska dykarförbundet, Suoma, Suoma

Sámi Nuorat - Suomen Saamelaisnuoret ry, Suomen 4H-liitto, Finlands Klätterförbund, Finlands Hembygdsförbund, Suomen Latu, Finlands naturskyddsförbund, Nätverket för naturföretagande i Finland, Finlands Paddling och Roddförbund, Suomen Melontakouluttajat, Finlands Jägarförbund, Finlands Motorförbund rf, Ungdomssektorns takorganisation i Finland Allians rf, Suomen Partiolaiset – Finlands Scouter, Segling och Båtsport i Finland, Finlands Ryttaförbund, Finlands viltcentral, Finlands Orienteringsförbund, Finlands Fritidsfiskares Centralorganisation, Finlands miljöcentral, Företagarna i Finland, Hjärtförbundet, Tapio, THL, Tukes, arbets- och näringsministeriet, Työväen Retkeilyliitto, UKK-institutet, utrikesministeriet, NTM-centralen i Nyland, Nylands förbund, Föreningen Nylands friluftsområden UUVI, statsrådets kansli, finansministeriet, Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto VALLI ry, Centralförbundet för de gamlas väl, NTM-centralen i Egentliga Finland, Egentliga Finlands förbund, Grönmiljöförbundet, Vuohču Sámiid Searvi – Vuotson saamelaisseura, WWF, Studenternas hälsovårdsstiftelse (SHVS), Föreningen för miljöfostran FEE Suomi, miljöministeriet.

Utlåtandetiden pågick 24.9–22.10.2021. Sammanlagt lämnades 105 utlåtanden. 79 av dem lämnades i tjänsten Utlåtande.fi. Tjänsten som upprätthålls av justitieministeriet och allt innehåll i det (begäran om utlåtande och material i anknytning till det samt inlämnade utlåtanden) är offentliga.

## **Instanser som har lämnat ett utlåtande om strategin för friluftsliv uppdelade i grupper**

### **Landskapsförbund**

Södra Karelen förbund  
 Södra Österbottens förbund  
 Södra Savolax landskapsförbund  
 Kajanalands förbund  
 Kymmenedalens förbund  
 Lapplands förbund  
 Birkalands förbund  
 Norra Karelen landskapsförbund  
 Päijänne-Tavastlands förbund  
 Satakunta förbund  
 Nylands förbund  
 Egentliga Finlands förbund  
 Österbottens förbund

### **Ministerier**

Kommunikationsministeriet  
Jord- och skogsbruksministeriet  
Undervisnings- och kulturministeriet, statens idrottsråd  
Försvarsministeriet  
Inrikesministeriet  
Social- och hälsovårdsministeriet  
Arbets- och näringsministeriet  
Finansministeriet

### **Myndigheter och ämbetsverk**

NTM-centralen i Sydöstra Finland  
NTM-centralen i Mellersta Finland  
NTM-centralen i Egentliga Finland  
NTM-centralen i Birkaland  
Forststyrelsen  
Institutet för hälsa och välfärd (THL)  
Säkerhets- och kemikalieverket

### **Expert- och forskningsinstitut**

Jyväskylä universitet, idrotts- och hälsovetenskapliga fakulteten  
Naturresursinstitutet  
Finlands miljöcentral SYKE

### **Kommuner**

Hankasalmi kommun  
Helsingfors stad  
Hollola kommun  
Ijo kommun  
Idensalmi stad  
Jyväskylä stad  
Träskända stad  
Karvia kommun  
Kuusamo stad  
Lahtis stad  
Lieksa stad  
Loimaa stad  
Miehikkälä kommun  
Orivesi stad  
Pargas stad  
Perho kommun

Raseborg stad  
 Rovaniemi stad  
 Sodankylä kommun  
 Sonkajärvi kommun  
 Suomussalmi kommun  
 Vanda stad  
 Ylivieska stad

### **Organisationer och föreningar**

BirdLife Finland rf  
 Espin ry  
 Etelä-Karjalan virkistysaluesäätiö  
 Gumbölen ratsastajat ry  
 Andningsförbundet  
 Äldreinstitutet  
 Invalidförbundet rf, Invalidförbundets Esteettömyyskeskus ESKE  
 Självständighetsjubileets barnstiftelse (ITLA)  
 Centralförbundet för Fiskerihushållning  
 Stiftelsen för Rehabilitering  
 Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK r.f.  
 Mannerheims Barnskyddsförbund (MLL)  
 Turism- och restaurangförbundet MaRa rf  
 MIELI Psykisk Hälsa Finland rf  
 Muoti- och urheilukauppa ry  
 Natur och Miljö rf  
 Finlands Neuroförbund rf  
 Håll Skärgården Ren rf  
 Cykelförbundet rf (med Pyöräilykuntien verkosto ry och Pyörämatkailukeskus)  
 Sininauhaliitto ry  
 Anpassad Motion SoveLi rf  
 Finska dykarförbundet rf  
 Suomen 4H-liitto ry  
 Finlands Kommunförbund rf  
 Suomen Latu ry  
 Finlands naturskyddsförbund  
 Finlands natur- och miljöskolförbund rf  
 Nätverket för naturföretagande i Finland, (med (MANE/TUUMA-nätverket)  
 Finlands Paddling och Roddförbund  
 Suomen Melontakouluttajat ry  
 Finlands Jägarförbund  
 Finlands olympiska kommitté

Finlands Paralympiska Kommitté  
 Suomen Partiolaiset – Finlands Scouter ry  
 Segling och Båtsport i Finland rf  
 Finlands Ryttarförbund  
 Finlands Hjärtförbund rf  
 Finlands Fritidsfiskares Centralorganisation  
 Företagarna i Finland rf  
 Föreningen Nylands friluftsområden  
 Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto ry  
 Centralförbundet för de gamlas väl  
 WWF Finland

### **Övriga**

Kyrkostyrelsen  
 Humanpolis Oy  
 Ahjokari Jyri  
 Mikola Heikki  
 Niemikorpi Riitta  
 Niininen Outi  
 Sarkki Asta  
 Kortteinen Tuulikki

## **Översikt över utlåtanden**

Remissinstanserna representerar brett många olika intressentgrupper som granskar friluftslivet ur olika perspektiv. Som helhet ger utlåtandena en omfattande bild av åsikter om friluftslivets nuläge och den framtida målbilden.

Strukturen för det utlåtande som begärdes i Utlåtande.fi-tjänsten var uppdelad i en allmän del som gällde hela dokumentet och i en del som gäller separat varje kapitel i strategidokumentet. På motsvarande sätt fokuserar en del utlåtanden på ett enskilt tillägg eller ett ändringsförslag som är centralt ur remissinstansens perspektiv, andra åter behandlar både hela strategin mer övergripande och även flera eller alla kapitel i strategin separat. I denna sammanfattning behandlas en betydande del av åsikter som har getts som respons och som gäller hela strategin i kapitel- eller temaspecifika analyser utifrån sitt innehåll.

Den största delen av remissinstanserna konstaterar att strategin för friluftsliv är viktig och aktuell. Friluftsliv är en mycket mångsidig helhet som anknyter övergripande till perspektiv som gäller till exempel hälsa och välbefinnande, kultur, ekonomi, företags- och näringsverksamhet, naturvård, turism och hållbar användning av naturresurser. På motsvarande sätt är det nätverk av aktörer som anknyter till strategin mycket omfattande



och mångsidigt, och det är viktigt att samordna perspektiv som ser på temat ur olika synvinklar. Aktualiteten framhävs för sin del till exempel på grund av den ökade visstelse i naturen under covid-19-pandemin som berodde på att möjligheterna till motion, idrott, kulturverksamhet och annan hobbyverksamhet inomhus minskade på grund av pandemirestriktionerna.

I flera utlåtanden lyfts friluftslivets hållbarhet som behandlas i strategin fram som ett viktigt tema med tanke på bevarande av naturens hållbarhet och den biologiska mångfalden men även med tanke på hållbar användning av naturresurser. Dessutom konstateras i en del utlåtanden att det är viktigt att rikta uppmärksamhet till förverkligandet av hållbarhet i allmänhet, även med tanke på social hållbarhet som gäller människors handlingar och samhällets verksamhet, till exempel i anknytning till jämlika möjligheter till friluftsliv och de fördelar som uppnås därigenom.

I flera utlåtanden konstateras att utkastet till strategin för friluftsliv behandlar övergripande och mångsidigt och med beaktande av olika perspektiv friluftslivets bakgrund samt aktörer, program och strategier i anknytning till temat. Trots detta konstateras att de indikatorer som i utkastet beskriver de faktiska målen och sätten samt genomförandet av strategin tills vidare är på en rätt allmän nivå. Det anses nödvändigt att skapa en tydligare förbindelse mellan helhetens olika delar; hur kopplas målen i strategin för friluftsliv som utarbetas och de metoder som har valts för att uppnå dem till de teman som behandlas, och hur skapar målen för olika aktörer, strategier och program en helhet som är fungerande med tanke på friluftslivet. Det ansågs även viktigt att i större omfattning lyfta fram resultaten från de skeden som genomfördes i strategins beredningsfas och som möjliggjorde brett deltagande, resultaten från Dinåst-utvärderingen och workshoppar samt att de riktlinjer som utarbetas utifrån dem konkretiseras.

I utkastet till strategin föreslås att det ska inrättas ett riksomfattande samordningsorgan för friluftsliv. Utlåtandena förhåller sig positivt till förslaget. Övriga remissinstanser var intresserade av att direkt eller indirekt delta i samordningsorganets verksamhet. Samordningsorganets uppgifter kan till många delar anknyta till konkretisering av de mål och åtgärder som beskrivs i utkastet till strategi samt till överenskommelse om ansvariga parter och genomförande. I det här sammanhanget har det i utlåtandena föreslagits två olika preciseringar av utkastet till strategi. Antingen ska man i strategiutkastet precisera och konkretisera samordningsorganets verksamhet och uppgifter för att utarbeta dessa planer och preciseringar eller alternativt ska strategin redan innehålla närmare definierade mål och åtgärder.

I strategiutkastets bakgrundsöversikt beskrivs fördelar med friluftsliv ur olika perspektiv i kapitel 3, kapitel 4 fokuserar på framtidsutsikter. Flera remissinstanser betonar behovet av att också behandla klimatförändringens konsekvenser för friluftslivsmöjligheterna under

olika årstider och i olika miljöer i samband med framtidsutsikterna. Likaså föreslås att aspekten om att begränsa klimatförändringen ska beaktas som en central eventuell fördel som ett ökat friluftsliv medför.

I flera utlåtanden lyfts fram behovet av att ytterligare precisera de fördelar som gäller hälsa och välbefinnande samt även de fördelar med friluftsliv som kan mätas ekonomiskt. Detta skulle kunna genomföras genom att ännu närmare konkretisera de fördelar som ökad fysisk aktivitet och motion medför samt även de fördelar som vistelse i naturen medför enligt forskning. Det konstateras att det är utmanande att utvärdera de ekonomiska fördelarna, men trots detta anses det att en mer omfattande behandling av forskningsresultat ökar genomslaget av de fördelar som kan uppnås genom friluftsliv och som presenteras i strategin.

## **Sammanfattning av mottagna utlåtanden uppdelade enligt mellanrubriker**

### **1. Inledning**

#### **1.1 Administrativ bakgrund och inledande av strategiarbetet**

I utkastet hänvisas till statsrådets principbeslut om ett program för utveckling av friluftsliv och naturturism, Ohjelma luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailemisen kehittämiseksi (VILMAT) 2003–2012 och till behovet av ett nationellt program efter det. Av några utlåtanden framgår behovet av att utvärdera lite närmare än det kortfattade omnämmandet, till exempel i bakgrundsöversikten i strategin, utfallet av de åtgärder som konstaterades i VILMAT-uppföljningsrapporten (2014) och att utifrån detta precisera den kontinuitet som omfattar åtgärder som pågick tidigare, nuvarande åtgärder samt det målläge som beskrivs i strategin för friluftsliv och som ska uppnås i framtiden.

#### **1.2 Strategins mål**

Till exempel föreslår arbets- och näringsministeriet i sitt utlåtande att det ska preciseras på vilka grunder man har kommit fram till strategins mission, vision och mål. Kommunförbundet samt flera andra remissinstanser lägger även fram behovet av att närmare beskriva i strategin vilken koppling de uppgifter som presenteras i bakgrundsöversikten, de engagerande åtgärder som genomfördes i beredningsfasen (webbenkäten och workshopparna) samt andra program och strategier i strategin som anknyter till den närliggande miljön har till de mål som har valts till strategin för friluftsliv.

Av utlåtanden framgår även önskan om att i strategin presentera tydligare än i utkastet till exempel med hjälp av visualisering den mission och vision samt de mål som sammanfattar de faktiska strategiska valen. Detta motiveras med att dessa beskrivs på en allmän nivå i utkastet och att de utgör en rätt liten andel av strategiutkastet jämfört med bakgrundsöversikten.

## **2. Friluftslivets nuläge**

### **2.1 Begrepp**

I utkastet till strategi definieras att friluftsliv innebär fysiska aktiviteter och vistelse i rekreationssyften i naturliga miljöer på fritiden. Bland annat föreslog en del organisationer att den definition som används skulle betona mer människans fysiska aktivitet som sker med muskelkraft. Det förekom även andra slags förslag – en del remissinstanser ansåg att redan det nuvarande utkastet betonar för mycket sådan vistelse i naturen som innehåller motion och idrott och att annat slags friluftsliv får för liten betydelse. Som tillägg till definitionen önskades även till exempel i jord- och skogsbruksministeriets och Finlands Ryttarförbunds utlåtanden samt i några utlåtanden från privatpersoner ridning eller aktiviteter i naturen med häst. Dessutom konstaterades i några utlåtanden att strategiutkastet betonar mer aktiviteter på land, till exempel i skogar, och att fysisk aktivitet och friluftsliv i vattendrag behöver en mer omfattande behandling i strategin.

Oftast konstaterades att det allt som allt är viktigt att strategin innehåller en tydlig definition av friluftsliv och att den används systematiskt i hela strategin. Det är lite problematiskt med tanke på barn och unga att endast avgränsa begreppet om friluftsliv till fritiden. I flera utlåtanden ansågs att småbarnspedagogikens och utbildningens roll är alldeles central, såväl med tanke på hur förhållandet till naturen skapas för barn och unga som också för att säkerställa konkreta fysiska aktiviteter i naturen då barn och unga deltar i småbarnspedagogik och utbildning. I strategin lyfts undervisnings- och kulturministeriet samt kommunerna fram som aktörer också i fråga om anordnande av detta, och till den del kan man också konstatera att behandlingen omfattar friluftsverksamhet också utanför fritiden. Bland annat Mannerheims Barnskyddsförbund betonar ministeriets, småbarnspedagogikens, utbildningens och ungdomsarbetets centrala roll.

Dessutom nämner Kommunförbundet och enskilda kommuner i sina utlåtanden till exempel att under coronapandemin har gränsen mellan fritid och det ökade distansarbetet suddats ut ur medborgares perspektiv i alla åldrar.

### **2.2 Uppföljningsinformation om friluftsliv**

Till exempel konstateras i utlåtandet från idrotts- och hälsovetenskapliga fakulteten vid Jyväskylä universitet gällande motiven till uteliv och fördelarna med friluftsliv att hållbar användning av naturresurser, bland annat genom svampplockning, bärplockning, jakt och fiske, har mycket starka traditioner i självhushållningen i Finland. Likaså ansågs i flera

andra utlåtanden att användningen av naturresurser är en central del av hobbyverksamhet och utgör som sådan en hållbar fördel som friluftslivet ger också i annat syfte än att kompensera låga inkomster.

Forststyrelsen föreslår att man ska lägga till i kapitlet ett omnämnande om de sju världsarven i Finland samt information om världsarvsbesökarna som produceras av Föreningen för Finlands världsarv.

Bland annat Kommunförbundet föreslår i sitt utlåtande att resultaten från Dinåsiikt.fi-enkäten och de workshoppar som genomfördes i beredningsfasen av strategin för friluftsliv presenteras närmare i strategin och kopplas tydligare till de faktiska strategiska riktlinjerna om naturen.

### **2.3 Möjligheter som friluftslivet erbjuder i Finland**

I flera utlåtanden om kapitlet påpekas att även om staten är den enskilda största ägaren av mark- och vattenområden, är en totalt större andel områden privatägda. Detta framhålls särskilt i fråga om inlandsvattenområden.

Vad gäller friluftslivsmöjligheterna tar bland annat Forststyrelsen och Nylands förbund ställning till den stora betydelse som mångbruksskogarna har. Över hälften av de skogsområden som förvaltas av staten är mångbruksskogar, och i dem kan man utöva sådan verksamhet och upprätthålla sådana strukturer som tjänar friluftsliv och som inte är möjliga i skyddsområden. Forststyrelsen avger i sitt utlåtande att det är värt att lyfta fram detta i det avsnitt som gäller friluftsliv i skogar. Jord- och skogsbruksministeriet konstaterar att strategin för friluftsliv inte ska föreslå åtgärder som skulle begränsa markägarnas beslutanderätt om deras egna områden. Till exempel konstaterar arbets- och näringsministeriet att behandlingen av skogsnaturen är rätt omfattande i utkastet, och att det finns anledning att även utvidga behandlingen av andra typer av naturområden, såsom närliggande friluftslivsområden, vattenområden och skärgårdsdestinationer.

I landskapsförbundens och Humanpolis Oy:s utlåtanden föreslås att man även ska utnyttja i det arbete som koordineras av Unesco objekten, materialet och verksamheten i Geopark-nätverket som har byggts upp i Finland, både som en del av att göra upp en omfattande lista över friluftslivsmiljöer och även i större utsträckning i utvecklingen av verksamheten. Dessutom bör nationalstadsparker och friluftslivsföreningarnas områden anges heltäckande i listorna.

## 2.4 Resursfördelning till friluftslivet

Flera aktörer påpekar i sina utlåtanden att i ett nätverk med flera aktörer saknas en övergripande bild av olika instansers resurser. Det skulle vara nödvändigt att komplettera detta, så att man bättre skulle kunna bedöma och följa upp effekten och tillräckligheten av tillgängliga resurser för de åtgärder som målen på olika nivåer förutsätter.

## 2.5 Aktörernas roller

Flera olika aktörer har föreslagit preciseringar av beskrivningen av deras egen eller deras referensgrupps roll i strategiutkastet. I beskrivningarna av ministeriernas roller lyfts fram diverse tekniska preciseringsbehov som framgår av utlåtandena. Å andra sidan ansågs även att det är möjligt att sammanfatta presentationen av aktörer och flytta den helt eller delvis till en bilaga till strategin. Till exempel anses i finansministeriets utlåtande att uppräkningsen av relevant lagstiftning i beskrivningen av aktörernas roller oundvikligen känns så pass avlägsen med tanke på strategin för friluftsliv att det inte skulle vara nödvändigt att nämna lagarna i detta sammanhang.

Landskapsförbunden betonar den centrala betydelsen av gemensam planering för området som sträcker sig över kommungränserna för långsiktiga lösningar för att uppnå friluftslivsmålen. De lösningar och utvecklingsåtgärder som gäller markanvändning och som definieras i landskapsöversikter, landskapsprogram inklusive genomförandeplaner samt i landskapsplaner har en betydande inverkan på hur förutsättningarna för friluftsliv uppfylls. Landskapsförbund bör också beaktas som centrala aktörer vid utarbetandet och genomförandet av strategin för friluftsliv och beaktas även vid beredningen av sammansättningen av det samordningsorgan som ingår i strategin.

Beröringspunkterna för kommuner och de välfärdsområden som inrättas samt den funktionella arbetsfördelningen börjar ta form i samband med välfärdsområdesreformen. Detta anses ha betydelse för samordningen av olika aktörers funktioner även med tanke på friluftsliv eller den uppföljningsinformation som olika aktörer producerar.

Den roll som medborgarnas frivilliga verksamhet har både självständigt och via organisationer är stor. De flesta remissinstanserna anser att det är nyttigt att även skriva mer omfattande i strategin om den roll som medborgarnas verksamhet har än till exempel genom inflytande via sociala medier. Dessutom är organisationernas aktiva roll i att konkretisera och genomföra strategin en bra möjlighet att å ena sidan utnyttja organisationernas insats samt den insats som medborgare som nås via organisationer ger för att främja friluftsliv och å andra sidan att säkerställa att det fås ett brett perspektiv för planering och utveckling av åtgärder. Bland annat Suomen Latu, Nätverket för naturföretagande i Finland rf, Stiftelsen för Rehabilitering och Finlands Hjärtförbund påminner om detta i sina utlåtanden.

Tukes tog upp beaktandet av konsument säkerhetslagen och säkerhetsaspekten bland annat vid tillhandahållandet av tjänster.

## **2.6 Lagstiftning**

I några utlåtanden kommenterades det kapitel som gäller lagstiftning. Det ansågs att då lagstiftningen behandlades i utkastet var det lite för mycket fråga om att enbart räkna upp lagar. Det föreslogs några tillägg till listan, men å andra sidan ansågs även att ett avsnitt med en lista skulle kunna ingå som bilaga till strategin.

Om man kommer fram till att behålla en mer omfattande granskning av den rättsliga grunden, skulle den behöva förtydligas och man borde gå igenom varje lag och deras centrala innehåll i förhållande till friluftsliv.

## **2.7 Andra strategier och åtgärder som gäller friluftslivet**

I en del utlåtanden lyftes fram i fråga om de strategier och åtgärder som räknas upp i detta kapitel att det finns anledning att tydligare beskriva de nämnda strategiernas förhållande till friluftsliv och de slutsatser som detta föranleder.

## **3. Fördelar**

I flera utlåtanden ansågs det vara viktigt att behandla friluftslivets fördelar för hälsa och välbefinnande i kapitel 3 (orsaker till att främja friluftsliv och underkapitel 3.1) samt ekonomiska fördelar (3.2). Allt som allt sågs de långvariga fördelarna med friluftsliv som viktiga både genom det bättre välbefinnande som ökad fysisk aktivitet medför och genom det välbefinnande som vistelse i naturen ger. Förutom individerna drar även samhället mångsidig nytta av ökat friluftsliv då detta förebygger hälsorisker.

Flera remissinstanser konstaterar även att med tanke på innehållets relevans skulle det vara nyttigt att även förklara mer konkret de forskningsresultat som nämns; så att man beskriver mer konkret än i utkastet de fördelar för hälsa och välbefinnande som friluftslivet ger och som har konstaterats i forskningsresultat samt de ekonomiska fördelar som uppnås genom fördelarna för hälsa och välbefinnande. Naturresursinstitutet konstaterar i sitt utlåtande att en närmare bedömning av det ekonomiska värdet för fördelar som uppstår enligt metoden för värdering av icke-marknadsfördelar skulle kunna ge nyttig information som stöd för besluten om markanvändning.

#### 4. Framtidsutsikter

Flera remissinstanser kommenterade att utifrån de uppskattade konsekvenserna är klimatförändringen en så pass central företeelse att det skulle vara motiverat att behandla det som ett eget stycke i detta kapitel. Delvis är frågan kopplad till klimatförändringens konsekvenser för friluftslivsmöjligheterna i olika miljöer och under olika årstider, delvis åter till vilka eventuella konsekvenser val som gäller friluftsliv har för begränsningen av klimatförändringen.

Med tanke på framtidsutsikterna och en positiv utveckling av medborgarnas förhållande till naturen lyfter Finlands natur- och miljöskolförbund rf fram som en viktig fråga särskilt barns och ungas omfattande möjligheter både till åtkomst till den närliggande naturen och mångsidiga naturaktiviteter, samt natur- och miljöfostran också i samband med småbarnspedagogik och utbildning utöver det friluftsliv som idkas på fritiden.

#### 5. Mål och riktlinjer fram till 2030

I de flesta utlåtanden som gäller missionen, visionen och de strategiska målen konstateras att de har rätt innehåll och är nödvändiga. Det konstateras ofta emellertid även att de som sådana ligger på en rätt allmän nivå och förutsätter mer konkretisering antingen i det fortsatta utarbetandet av själva strategin eller en tydligare ansvarsfördelning och en beskrivning av tillvägagångssättet för att konkretisera dem efter att strategin har blivit färdig. Det vore bra att i den slutliga strategin närmare beskriva motiveringen till de strategiska valen eller ge ett kontinuum mellan de frågor som presenteras i bakgrundsöversikten och de valda målen.

Suomen Latu ry föreslår i sitt utlåtande att man i de strategiska målen ska lägga till säkerställande av friluftslivsmöjligheter under människans hela livscykel. Suomen Latu konstaterar även att målet om att främja folkhälsa redan ingår i den presenterade missionen och visionen.

#### 5.4. Riktlinjer

*Allemansrätten och anvisningar för vistelse i naturen:*

Allemansrättens vikt och centrala betydelse som en del av den finländska kulturen för vistelse i skogen betonas i otaliga utlåtanden. I regel anses att deras räckvidd och omfattning samt kännedomen om dem ligger på en rätt god nivå, även om det anses nödvändigt att ständigt stödja kunskaperna om både rättigheter och skyldigheter samt om ansvaret vid vistelse i naturen genom informationsverksamhet i olika kanaler. Information bör betonas till exempel i sådana åtgärder vars syfte är att i fråga om fysisk aktivitet i naturen aktivera mer passiva grupper, till exempel som en del av integrationsverksamheten. Genom allemansrätten säkerställs såväl möjligheter till självständig vistelse i naturen som till hållbar användning av naturresurser och även tillgodoseendet av markägarnas rättigheter, vilket

till exempel MTK påminner om i sitt utlåtande. I en del utlåtanden konstateras att då allemansrätten behandlas till exempel i strategin och ur lagstiftningssynpunkt vore det bra att precisera till vilken rättsliga grund och till vilka delar man varje gång hänvisar.

*Närhet till naturen och tillgänglighet:*

Kommunförbundet, kommuner och landskapsförbunden påminner i sina utlåtanden om att den närliggande naturens praktiska tillgänglighet till många delar är en följd av kommunernas egen verksamhet samt kommunsamarbete och verksamhet på landskapsnivån. Man ska betona deras roll och beaktandet av dem som en del av främjandet av friluftsliv.

Tillgänglighet, som ett begrepp med vid bemärkelse, har en framträdande plats bland annat i flera organisationers utlåtanden. Tillgänglighet ska uppfattas mångsidigt till exempel som ett mer övergripande mål än enbart fysisk åtkomst och tillgänglighet, även om dessa utgör en ytterst viktig utgångspunkt. Till exempel betonar Invalidförbundet i sitt utlåtande tillgänglighet både som en utgångspunkt för planeringen av nya naturleder och -tjänster som utvecklas och som tillgängliga förbindelser och transportförbindelser till exempel till parker och grönområden i bebyggda områden och gårdsområden.

Förutom tillgängliga transportförbindelser ska man i fråga om naturens tillgänglighet även vad gäller friluftsliv beakta till exempel social tillgänglighet bland annat för invandrare och andra grupper som med tanke på friluftsliv är underrepresenterade genom att utveckla tillgången till information, arrangemangen och nödvändiga stödtjänster. Samtidigt är det viktigt att även beakta personer som använder hjälpmedel och som rör sig eller motionerar med en assistent eller guide.

*Digitalisering:*

I strategiutkastet föreslås tillhandahållande av en nationell friluftslivsdatatjänst som erbjuder information om friluftslivsmöjligheter och -tjänster i hela landet. Flera remissinstanser har behandlat detta och anser att en sådan tjänst skulle vara mycket viktig och värd att understödjas. I en stor del av utlåtanden som gäller frågan behandlas Lipas-systemet som upprätthålls av idrotts- och hälsovetenskapliga fakulteten vid Jyväskylä universitet och som samlar idrottsplatser och idrottsplatser i naturen i samma databas. Systemet anses särskilt i fråga om idrottsplatser vara ett system som absolut bör utnyttjas som en utgångspunkt för det nationella systemet, men det påpekas att det behöver kompletteras i stor omfattning i fråga om andra naturområden. Till exempel tar SYKE upp i sitt utlåtande även den dataresurs om statens områden och tjänster som administreras av Forststyrelsen och betonar att utnyttjandet av dessa befintliga uppgifter (Lipas och Forststyrelsen) ska vara utgångspunkten för den tjänst som utvecklas och att det arbete som redan har utförts ska utnyttjas som en del av utvecklingen av det nya systemet. SYKE anser att utvecklingen av den nya tjänsten ska fortsätta i samarbete mellan dessa instanser.



Flera remissinstanser betonar att eftersom insamlingen av information till Lipas-systemet tills vidare har bestått av kommunernas självständiga arbete, förutsätter säkerställandet av en omfattande insamling och upprätthållande av uppgifter bredare nationell koordination än i nuläget samt utveckling av processen vad gäller andra uppgifter än uppgifterna om idrottsplatser. Förutom att säkerställa basuppgifternas tillförlitlighet och upprätthållande av dem bör olika gränssnitt och de datamodeller som används främja ett brett utnyttjande av dem. Uppgiftsinsamlingen och uppkomsten av tjänster som byggs på de insamlade uppgifterna bör främjas i ett nätverk med många aktörer.

*Samarbete, nätverk:*

En central åtgärd som föreslås i utkastet till strategin för friluftsliv är inrättande av ett nationellt samordningsorgan. Detta understöds av majoriteten av remissinstanser och de tar upp både utvidgning av det gemensamt samordnade informationsunderlaget och gemensam planering av verksamheten i framtiden och behovet av samordning av genomförandet. I utlåtanden konstateras att samordningsorganets resurser och möjligheter till påverkan ska vara tillräckliga, men å andra sidan även att tills vidare har verksamheten inte ens beskrivits så noggrant i utkastet.

Enligt flera remissinstanser bör i samordningsorganets uppgifter till exempel ingå precisering av de mål, åtgärder och indikatorer som föreslås i strategiutkastet. Utarbetandet av en sådan handlingsplan/ett handlingsprogram bör nämnas i strategin som en del av beskrivningen av dess mål och åtgärder. Utnämning av tydliga ansvariga instanser samt säkerställande av engagemang och finansiering för den verksamhet som eftersträvas är en central del av planeringen av den kommande verksamheten.

Samordningsorganets verksamhet anses vara så pass viktig att flera remissinstanser också uttrycker sitt intresse för att delta i dess verksamhet, antingen direkt eller genom företrädare. Särskilt Kommunförbundet, kommuner och landskapsförbunden nämner i sina utlåtanden att det är nödvändigt att kommunerna och landskapen har en stark representation i samordningsorganet. Flera organisationer påminner även att organisationer har en stark roll i att främja friluftsliv, och därför anses det viktigt att även organisationer representeras i samordningsorganet.

*Kunskapsledning, forskningens fokusområden:*

Det har konstaterats redan ovan i strategiutkastet och i utlåtanden att den nuvarande nivån av kunskaperna om friluftslivets resursbas är bristfällig. Remissinstanserna anser att det är viktigt att närmare utreda de nuvarande resurserna och deras fördelning, så att effektiv resursanvändning och situationen för utvecklingsbehov kan bedömas i framtiden. Den riksomfattande inventeringen av rekreation i naturen (LVVI) anses vara nyttig och man understödde införlivandet av den i Naturresursinstitutets myndighetsverksamhet.

Med tanke på LVVI:s långa tidsspann ansågs det även centralt att indikatorer som beskriver uppnåendet av målen i strategin för friluftsliv också definieras för kortare tidsperioder utöver halvtidsöversynen av hela strategin (2025).

I flera utlåtanden anges att indikatorer för att främja välbefinnande och hälsa är viktiga, liksom även bedömning av de ekonomiska fördelar som dessa ger. Det arbete som utförs för produktion av mätare och indikatorer som används på kommunnivån för att främja välfärd och hälsa (hälso- och välfärdscoefficienten) är redan i nuläget till många delar användbart vid val av indikatorer för uppföljning av friluftslivets fördelar.

I fråga om riktlinjer konstaterar bland annat finansministeriet i sitt utlåtande, vilket nämns i strategiutkastet, att även finansieringsbeslut sker i planen för de offentliga finanserna samt i årliga budgetar och preciseras i samband med utarbetandet av planer och program i anknytning till målen i strategin för friluftsliv samt i samband med beslutsfattande om och genomförande av dem. Därmed bör finansiering inte behandlas närmare i samband med strategin för friluftsliv än att enbart konstatera detta.

Flera förslag som ges i utkastet till strategin för friluftsliv eller utlåtanden om dem har beröringspunkter med eventuella behov av att ändra lagar. Några remissinstanser uppmanar till att fästa särskilt vikt vid att strategin för friluftsliv utgör en konsekvent helhet. Detta gäller även bedömningen av behoven av att ändra lagstiftningen. Till exempel betonas SYKE i sitt utlåtande behovet av att bedöma eventuella behov av att uppdatera lagstiftningen som en helhet, inte enbart med tanke på enskilda lagar. SYKE konstaterar i sitt utlåtande att uppdateringen av lagar är en central, och kanske till och med den viktigaste delen av genomförandet av strategin för friluftsliv, eftersom lagstiftningen definierar ägar- och andra användares rättigheter och skyldigheter.

## **6. Genomförande och uppföljning**

I utlåtandena konstateras att strategiutkastet knappt innehåller något konkret innehåll om indikatorer och närmare planering av verksamheten. Man hänvisar konkret till den centrala roll som det föreslagna samordningsorganet har i att organisera det fortsatta arbetet och den fortsatta utvecklingen av regional samordning samt vid val av indikatorer utöver den viktiga uppföljningsrollen i LVVI-undersökningen. Till den del som ansvar för arbetet ges till samordningsorganet hänvisas i utlåtanden till de kommentarer om samordningsorganet som gäller dess sammansättning och beskrivningen av dess uppgifter.

## KÄLLOR

- Dasgupta, P. 2021. The Economics of Biodiversity: The Dasgupta Review. London: HM Treasury. [verkkojulkaisu: <https://www.gov.uk/government/publications/final-report-the-economics-of-biodiversity-the-dasgupta-review>]
- Dufva Mikko 2020. Megatrendit 2020. Sitran selvityksiä 162. Sitra, Helsinki.
- Eigenschenk, B., Thomann, A., McClure, M. 2018. Benefits of Outdoor Sports for Society (BOSS). Literature review. European Network of Outdoor Sports: Brussels. [verkkojulkaisu: <https://outdoorsportsbenefits.eu/wp-content/uploads/2019/03/BOSS-Stage1-Full-Report.pdf>]
- Engemann Kristine, Bøcker Pedersen Carsten, Arge Lars, Tsirogiannis Constantinos, Mortensen Preben Bo, Svenning Jens-Christian 2019. Residential green space in childhood is associated with lower risk of psychiatric disorders from adolescence into adulthood. PNAS 116 (2019), ss. 5188–5193.
- European Commission, 2018. Special Eurobarometer, 472 / 2018.
- Gregow, H., Mäkelä, A., Tuomenvirta, H., Juhola, S., Käyhkö, J., Perrels, A., Kuntsi-Reunanen, E., Mettiäinen, I., Näkkäläjärvi, K., Sorvali, J., Lehtonen, H., Hildén, M., Veijalainen, N., Kuosa, H., Sihvonen, M., Johansson, M., Leijala, U., Ahonen, S., Haapala, J., Korhonen, H., Ollikainen, M., Lilja, S., Ruuhela, R., Särkkä, J. & Siiriä, S-M., 2021. Ilmastonmuutokseen sopeutumisen ohjaukskeinot, kustannukset ja alueelliset ulottuvuudet. Suomen ilmastopaneelin raportti 2/2021. [verkkojulkaisu: <https://www.ilmastopaneeli.fi/aineistot-ja-raportit/#sopeutumisen-alueelliset-ulottuvuudet-ja-ohjaukskeinot-muuttuvaan-ilmastoon-suomi>]
- Haahtela Tari ym. 2013. The biodiversity hypothesis and allergic disease: World Allergy Organization position statement. World Allergy Organization Journal 6, ss. 1–18. Sbihi, H ym. 2019. Thinking bigger: how early life environmental exposures shape the gut microbiome and influence the development of asthma and allergic disease. Allergy 74, ss. 2103–2115.
- Helminen Ville, Nurmio Kimmo, Vesanen Sampo 2020. Kaupunki-maaseutu-alueuokitus 2018. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 21/2020.
- Jokela S., Kilpeläinen K., Parikka S., Sares-Jäske L., Koskela, T., Lumme S., Martelin T., Koponen P., Koskinen S., Rotko T. 2021. Terveyden eriarvoisuus Suomessa – Ehdotus seurantajärjestelmän kehittämiseen. THL, Raportti 2021\_5.
- Jäppinen Jukka-Pekka, Tyrväinen Liisa, Reinikainen Martina, Ojala Ann 2015. Luonto lähelle ja terveydeksi - Ekosysteempalvelut ja ihmisen terveys Argumenta-hankkeen (2013–2014) tulokset ja toimenpidesuosituksat. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 35/2014, Suomen ympäristökeskus.
- Kaikkonen Hannu, Virkkunen Veikko, Kajala Liisa, Erkkonen Joel, Aarnio Martti, Korpelainen Raija 2014. Terveyttä ja hyvinvointia kansallispuistoista - Tutkimus kävijöiden kokemista vaikutuksista. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 208. Metsähallitus, Vantaa. [<https://julkaisut.metsa.fi/julkaisut/show/1746>]
- Karppinen Heimo, Hänninen Harri, Horne Paula 2020. Suomen metsätilastot 2018. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 30/2020: Suomalainen metsänomistaja 2020. Luonnonvarakeskus.
- Konu Henna, Neuvonen Marjo, Mikkola Jarmo, Kajala Liisa, Tapaninen Matti, Tyrväinen Liisa 2021. Kansallispuistojen virkistyskäyttö 2000-2019. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, sarja A 236.
- Korkman Oskar, Greene Sharon, Hantula Kirsi 2020. Lifestyles after lockdown. Sitra 2020. [verkkojulkaisu: <https://www.sitra.fi/julkaisut/alamantavat-pandemian-jalkeen/>]
- Lankia Tuija 2020. The economic value of the priceless : revealing the benefits of outdoor recreation in Finland. Helsingin yliopisto.
- Laurila Leena, Kalliola Risto 2019. Suomen merenrannikon rakennetut ja rakentamattomat rannat, Maantieteen ja geologian laitos, Turun yliopisto.

- Luonnonvarakeskus ja THL 2016–2018. Naturemove – Luontoympäristöt liikunta-aktiivisuuden edistäjänä Suomessa -projekti. [verkkojulkaisu: <https://www.luke.fi/lahimetsa-saa-liikkeelle/>]
- Malinen Henna, Finel Nufar, Tiitu Maija, Vierikko Kati, Tuhkanen Eeva-Maria, Sinkkonen Aki, Matila Airi, Lahti Essi, Hannonen Piritta, Hapuoja Anni 2020. Elämänmittainen lähivihreäpolku. Tietopaketti lähiluonnon hyvinvointivaikutuksista. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus. [verkkojulkaisu: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162679?show=full>]
- McLean Christopher 2014. Public attitudes to walking in Scotland: Ipsos MORI Summary Report. Living Streets Scotland and Scottish Government.
- Mitchell R. J. ym. 2015. Neighborhood Environments and Socioeconomic Inequalities in Mental Well-Being. *American Journal of Preventive Medicine* 48, ss. 80–84.
- Muoti- ja urheilukauppa ry. 2021. Tutkimustilasto. Muoti- ja urheilukauppa ry:n tiedote 12.10.2021 ja Kankaanpää Veli-Matti 7.12.2021 suull.ilm.
- Opetushallitus 2012. Aikuisten maahanmuuttajien kotoutuskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2012:1 [verkkojulkaisu: [https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/139342\\_aikuisten\\_maahanmuuttajien\\_kotoutuskoulutuksen\\_opetussuunnitelman\\_perusteet\\_2012.pdf](https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/139342_aikuisten_maahanmuuttajien_kotoutuskoulutuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2012.pdf)]
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021. Liikuntatoimi tilastojen valossa. Perustilastot vuodelta 2020. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja: 2021:49. [verkkojulkaisu: [https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163676/OKM\\_2021\\_49.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163676/OKM_2021_49.pdf?sequence=1&isAllowed=y)]
- Pitkänen Kati, Oratuomi Joose, Hellgren Daniela, Furman Eeva, Gentin Sandra, Sandberg Eva, Øian Hogne, Kränge Olve 2017. Nature-based integration. Nordic experiences and examples. TemaNord 2017:517. Nordic Council of Ministers. [verkkojulkaisu: <https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1099117/FULLTEXT01.pdf>]
- Pohja-Mykrä Mari, Matilainen Anne, Kujala Susanna, Hakala Outi, Harvio Viktor, Törmä Hannu, Kurki Sami 2018. Erätalouteen liittyvän yritystoiminnan nykytila ja kehittämisedellytykset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 40/2018. [verkkojulkaisu: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/160877>]
- Sievänen Tuija (toim.) 2001. Luonnon virkistyskäyttö 2000. Luonnon virkistyskäytön valtakunnallinen inventointi. LVVI-tutkimus, 1997-2000. Metsäntutkimuslaitos, Vantaan tutkimuskeskus.
- Sievänen Tuija, Neuvonen Marjo (toim.) 2010. Luonnon virkistyskäyttö 2010. Metlan työraportteja 212. Metla. Luonnonvarakeskus.
- Sievänen Tuija, Eskelinen Päivi, Lehtoranta Virpi, Nummelin Tuomas, Pellikka Jani, Pouta Eija, Tyrväinen Liisa 2017. Luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun tilastoinnin kehittäminen, Valtioneuvoston selvitys ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 84/2017, Valtioneuvoston kanslia.
- Smith Anthony D. 1991. National identity. University of Nevada Press.
- THL, 2019. Eriarvoisuus / elintavat. [Verkkojulkaisu: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/elintavat>]
- THL, 2020. Ilmansaasteet. [Verkkojulkaisu: <https://thl.fi/fi/web/ymparistoterveys/ilmansaasteet>]
- Tilastokeskus 2019. Suomen virallinen tilasto: Väestöennuste. Liitekuvio 3. Väestö iän mukaan 1900–2018 ja ennustettu 2019–2070. Helsinki: Tilastokeskus. [verkkojulkaisu: [http://www.stat.fi/til/vaenn/2019/vaenn\\_2019\\_2019-09-30\\_kuv\\_003\\_fi.html](http://www.stat.fi/til/vaenn/2019/vaenn_2019_2019-09-30_kuv_003_fi.html)]
- Tilastokeskus 2021. Suomen virallinen tilasto: Suomalaisten matkailu. Tilastokeskus, Helsinki. [verkkojulkaisu: <http://www.stat.fi/til/smat/kas.html>]
- Tuomenvirta, H., Haavisto, R., Hildén, M., Lanki, T., Luhtala, S., Meriläinen, P., Mäkinen, K., Parjanne, A., Pelttonen-Sainio, P., Pilli-Sihvola, K., Pöyry, J., Sorvali, J. & Veijalainen, N. 2018. Sää- ja ilmatoriskit Suomessa – Kansallinen arvio. Valtioneuvoston kanslia. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 43/2018. 107 s. [verkkojulkaisu: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-601-0>]
- Tuunanen Pekka, Tarasti Markus, Rautiainen Anne 2012. Jokamiehen oikeudet ja toimiminen toisen alueella, Lainsäädäntöä ja hyviä käytäntöjä. Suomen ympäristö 30/2012, Ympäristöministeriö.
- Tyrväinen Liisa, Väänänen, H. 1998. The Economic Value of Urban Forest Amenities: An Application of the Contingent Valuation Method. *Landscape and Urban Planning*, 43, 105-118. [verkkojulkaisu: [http://dx.doi.org/10.1016/S0169-2046\(98\)00103-0](http://dx.doi.org/10.1016/S0169-2046(98)00103-0)]
- Tyrväinen Liisa, Sievänen Tuija, Konu Henna, Aapala Kaisu, Ojala Olli, Pellikka Jani, Reinikainen Martina, Lehtoranta Virpi, Pesonen Juho, Tuohino Anja 2018. Uudet keinot metsä- ja vesialueiden

- kestävän virkistys- ja matkailukäytön kehittämiseksi ja turvaamiseksi. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 88/2017, Valtioneuvoston kanslia.
- Tyrväinen Liisa, Lankia Tuija, Sipilä, R., Komulainen, J. 2018. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim, 2018;134(13):1397-403 [verkkojulkaisu: <https://www.duodecimlehti.fi/xmedia/duo/duo14421.pdf>]
- Työ- ja elinkeinoministeriö 2019. Yhdessä enemmän – kestävää kasvua ja uudistumista Suomen matkailuun: Suomen matkailustrategia 2019–2028 ja toimenpiteet 2019–2023, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2019:60.
- Valtioneuvosto, 1973. Virkistysaluekomitean mietintö. Komiteamietintö 1973:143. Valtion painatuskeskus.
- Vasankari Tommi, Kolu Päivi (toim.) 2018. Liikkumattomuuden lasku kasvaa –raportti. Liikkumattomuuden lasku kasvaa – vähäisen fyysisen aktiivisuuden ja heikon fyysisen kunnon yhteiskunnalliset kustannukset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 31, 2018.
- Visit Finland 2021. Matkailutilinpito - Matkailun talous- ja työllisyysvaikutukset 2018–2019. Visit Finland Tutkimuksia. Business Finland, Visit Finland. Helsinki. [verkkojulkaisu: [https://www.businessfinland.fi/4a4743/globalassets/julkaisut/visit-finland/tutkimukset/2021/matkailutilinpito\\_raportti\\_2018\\_2019.pdf](https://www.businessfinland.fi/4a4743/globalassets/julkaisut/visit-finland/tutkimukset/2021/matkailutilinpito_raportti_2018_2019.pdf)]
- Vähäsarja Väino 2014. Luontoympäristön terveys- ja hyvinvointivaikutusten taloudellinen arvottaminen. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, Sarja A 210. Vantaa.
- Ympäristöministeriö 2002. Ohjelma luonnon virkistyskäytön ja luontomatkaillen kehittämiseksi (VILMAT). Ympäristöministeriön julkaisuja, Suomen ympäristö 535/2002.

SNELLMANSGATAN 1 A, HELSINGFORS  
PB 23, 00023 STATSRÅDET  
[valtioneuvosto.fi/sv/](http://valtioneuvosto.fi/sv/)  
[julkaisut.valtioneuvosto.fi](http://julkaisut.valtioneuvosto.fi)

ISBN: 978-952-383-839-0 PDF

ISSN: 2490-0966 PDF